ALEXANDRU LAZĂR

TAINA CĂSĂTORIEI
ŞI
FAMILIA CREŞTINĂ

NUNTA ŞI CĂSĂTORIA CREŞTIN ORTODOXĂ: ÎNTRE IUBIRE AGAPICĂ ŞI IUBIRE EROTICĂ

Cartea pe care o publicăm acum a lui elevului teolog Alexandru Lazăr de la Seminarul Teologic Liceal Ortodox Sfântul Simoen Ştefan din Alba Iulia este nu numai un debut publicistic dar şi o iniţiativă demnă de luat în considerare. Ea ne pune în faţă o temă sau o problemă mai veche a lumii: nunta şi căsătoria. Cu toţii, tineri şi bătrâni, femei şi bărbaţi am iubit. Ne aducem aminte de iubirile primare din copilărie, apoi de cele din adolescenţă şi mai apoi iubirea prezentă ca şi adulţi. Iubirea dintre femeie şi bărbat este o temă amplă comună mai multor categorii de ştiinţe şi tematici: arte, literatură, sociologie sau demografie. Unii scriitori au eternizat în paginile lor iubirea dintre bărbat şi femeie. Ar fii destul de îl menţionăm pe William Shakespeare cu celebra sa Îmblânzirea scorpiei. În special cinematografia din zilele noastre ne familiarizează cu un anumit model al iubirii dintre femeie şi bărbat. Love story [Poveste de dragoste] cu Jeniffer Cavaleri şi Oliver Barett din 1970 a fost o producţie cinema vizionată de mai multe milioane de privitori. Nu se poate să nu remarcăm că tema iubirii dintre bărbat sau femeie este extreme de exploatată în special pe micul şi pe marele ecran. Cinematografia ne-a oferit nume celebre care ne-au pus în faţă iubirea conjugală: Fred Astaire, Ginger Rogers, Mat Damon, Robert Redford, Richard Gere, Bill Murray, Gerard Depardieu, Leonadro diCaprio şi mulţi alţi ca să enumerăm numai pe câţiva ne-au pus în faţă modele al iubirii.

Iubirea dintre bărbat şi femeie este un lucru care a fost lăsat de Dumnezeu. Autorul ne arată mai detaliat şi mai amplu cum are loc acest proces. Sunt unii care cred că iubirea dintre bărbat şi femeie este nemuritoare şi adevărul este că această iubire dacă este păstrată curată poate devenii aşa. Limba greacă în special însă a făcut o demarcaţie între doi termini principali care desemnează iubirea: este vorba de iubirea agapică αγαπηκος care este iubirea curată [aşa cum a iubit-o Dante Alligheri pe Beatrice că pentru ea a mers şi a vizitat chiar şi infernul] în care bărbatul şi femeia se iubesc curat, dezinteresat şi sincer [această iubirea este foarte mult o iubire spirituală] şi în al doilea rând limba greacă mai foloseşte şi termenul de iubire erotică ερωτικος care este o iubire pervertită ce se bazează pe atracţia şi impusurile carnale şi trupeşti.[1] În timp ce prima iubire, iubire agapică dăinueşte şi este cea mai curată şi mai perfectă formă de iubire, mergând până la asumarea deplină a celuilalt, iubirea erotică este o iubire inferioară care se stinge foarte repede. Marea diferenţă dintre iubirea agapică şi cea erotică este că iubirea erotică este mai mult un produs al egoismului în care celălat [bărbat şi femeie] este tratat ca şi o metodă de satisfacere a plăcerilor.

Această carte are meritul de a ne pune în faţă marea tematică a iubirii, lucru care a rănit sau a făcut atât de mulţi şi atât de multe inimi şi suflete să sufere uneori. Poeţii au cântat iubirea în poemele lor, muzicenii în cântecele lor şi scriitorii în paginile lor. Iubirea a fost un motor de propulise extreme de creativ pe parcursul istoriei. Nu cred că a existat un om de pe acest pământ care să nu fii simţit fiorul iubrii faţă de un bărbat şi o femeie. Iubirea în forma ei profundă însă îmbracă forma căsătoriei. Biserica Ortodoxă susţine că singura formă acceptată a căsătoriei este căsătoria făcută din dragoste. Acest lucru a fost şi este subiectul mai multor controverse. Istoria cunoaşte de mai multe ori gustul amar al îndrăgostiţilor care deşi s-au iubit nu au putut să o facă fie din cauza diferenţei de clasă

[1] În strânsă legătură cu acest termen mai avem şi termenul grec de πορνια care este rădăcină pentru termenul de pornografie.

socială, fie din cauza diferenţei de venituri financiare sau fie din interese economice, sociale sau de stat. Cauzele externe au frânt mai multe iubiri aflate în germene. Cu toţii cunoaştem într-un fel sau altul, gustul amar al unei iubiri imposibile. Acest lucru are loc şi nu putem să îl ignorăm. Însă lucrurile nu sunt întocmai imposibile când le raportăm la Dumnezeu.[2]

Gelozia este o altă problemă care o aduce iubirea dintre un bărbat şi o femeie. Iubirea sinceră nu este însă tributară geloziei. Gelozia poate duce la omor şi acest lucru este rău. Această carte este şi un averismet împotriva geloziei. Acolo unde există iubire sinceră şi adevărată nu poate fii sau exista gelozie. Ştim astfel că iubrea agapică este în antagonie cu iubirea erotică care este o iubire decadentă. Dumnezeu a lăsat ca în această lume bărbatul şi femeia să se caute şi să se iubească. Această iubire însă trebuie păstrată curată şi deplină. Căsătoria ortodoxă este o taină a iubirii dar a unei iubiri profunde şi spirituale la care mulţi aspiră dar foarte puţini reuşesc să o realizeze. S-a spus că iubirile adevărate nu mor niciodată fiindcă ele vin de la Dumnezeu. Totul devine şi mai profund când aducem în discuţie naşterea de copii. Pentru ca un copil să poată venii în această lume el are nevoie de un cadru potrivit: şi acest cadru este familia creştină.

Dorim ca Alexadru Lazăr care s-a remarcat ca şi un elev telog bun prin participarea la mai multe concursuri locale şi naţionale să ne mai ofere şi pe viitor cărţi interesante şi care să ne deschidă perspective şi orizonturi noi. Această carte este menită să ne deschidă orizontul în ceea ce priveşte iubirea şi căsătoria din punct de vedere creştin ortodox. Căsătoria din secolul al XXI-lea este de mai multe ori văzută ca şi o problematică a hedonismului în care partenerii se unesc pentru a experimenta cât mai multe plăceri şi senzaţii trupeşti. Naşterea de copii este o temă invonvenientă pentru mai multe familii din zilele noastre. Pentru acest motiv femeile practică diferite modalităţi petnru a evita naşterea de prunci: anticoncepţinalele şi avortul. Această carte este un avertisment până nu este mult prea târziu şi lucrurile nu mai pot fii îndreptate.

Teolog Radu Teodorescu

[2] Cu mai bine de 10 ani în urmă regretatul părinte profesor Ilie Moldovan de la Facultatea de Teologie Ortodoxă Sfântul Andrei Şaguna din Sibiu scria şi el o carte pe această temă *Teologia iubirii* (Alba Iulia, 1996).

CAP I- NOTIUNI PRELIMINARE

Casatoria sau Cununia este Taina in care, unui barbat si unei femei ce se unesc liber in casatorie, li se dă prin preot harul Sfantului Duh. Cei doi devin prin aceasta Taina un singur trup. Casatoria ca legatură pe viaţă între un bărbat şi o femeie, se întemeiază pe faptul că numai împreună alcătuiesc umanitatea completă

Fiecare Taină are în comun cu celelalte prezenţa Duhului Sfânt, restituit lumii văzute de Iisus Hristos, răscumpărătorul fiinţei umane şi garantia vietuirii ei veşnice în Împărăţia lui Dumnezeu. Dar fiecare din ele priveste o parte, o direcţie, o activitate a omului, în general, sau a unor oameni în mod special. Dacă Taina Botezului, a Mirungerii, a Spovedaniei, a Euharistiei, se adresează tuturor oamenilor, cele două din urma fiind şi o obligaţie continuă a fiecarui creştin, - celelalte trei Taine: Preoţia, Cununia şi Maslul se împărtăşesc acelor creştini care au sau vocaţia, sau nevoia de a le primi. Vocaţia preoţiei sacramentale îşi are implinirea în Taina Hirotoniei. Nevoia de sănătate trupeasca şi multe neputinţe sufleteşti îşi gasesc vindecare sau alinare prin Taina oleo-ungerii (sau maslul). Vocaţia sau nevoia angajării vieţii omului -barbat sau femeie - pe calea vieţii conjugale, se împlineşte după voia lui Dumnezeu prin Taina Cununiei. Săvârşitorul Tainei este episcopul sau preotul. Primitorii sunt doi crestini ortodocsi de sex diferit, care nu se afla într-un grad de rudenie apropiat. Cei care urmeaza să se căsătoreasaca trebuie să dovedească preotului ca au botez valid şi că au îndeplinit condiţiile pe care le prevede statul pentru încheierea căsătoriei civile. În contextul contemporan modern, foarte multe din problemele esenţiale ale naturii umane devin actuale. Între acestea, la loc de frunte şi insistent dezbătută, este şi problema familiei, o noţiune şi o realitate cu un orizont şi un conţinut vast şi dinamic.

În optica şi logica creştină, “familia este inseparabilă de căsătorie, mai precis de căsătoria ca şi taină, fiind practice imposibil să le abordăm distinct” [3]. La originea vieţii se află „familia ca şi nucleu al societăţii, iar la temelia familiei stă căsătoria.” Primul act şi de altfel cel mai important în procesul întemeierii unei familii este: „asocierea a două fiinţe libere pentru a convieţui şi pentru a fi părtaşi la toate.” Căsătoria şi familia se constituie ca aşezăminte şi structuri majore ale existenţei. Familia, instuţie global pusă în slujba vieţii este cel dintâi laborator al elaborării personalităţii umane, loc în care se naşte pentru prima dată ideea de aproapele.Ea stă ca „celulă de bază” la temelia organismului social. Transformarea unui individ în persoană este „cea dintâi operă a familiei.” [4] În familie se întruchipează chipul miniatural şi desăvârşit al societăţii. Bărbatul şi femeia exprimă două modalităţi de existenţă ale omului. Omul a fost creat „ca dualitate pentru a exista în relaţie, luat individual el nu se simte complet, îl caută pe celălalt pentru împlinire şi creaţie.” [5] Aşadar, căsătoria răspunde impulsului natural, înclinaţiei spontane care se află în om. Ea îl eliberează pe individ din starea de solitudine, izolare şi separare egocentrică, îl predispune la a-şi depăşi propriile limite, abandonându-se pe sine pentru a-şi putea deplasa centru de greutate spre celălalt, pentru a i se putea dărui.Aşezată pe baze teologice şi social umane , ” căsătoria relevă puternice entităţi etice şi sacramentale” [6]. Dumnezeu este Creatorul lumii şi al legilor ei, evident şi al căsătoriei, ea aparţinând deopotrivă ordinii naturale şi divine.

Căsătoria ca legatura naturală pe viaţă între un barbat şi o femeie se întemeiaza pe faptul ca barbatul şi femeia numai împreună alcătuiesc umanitatea completă. "Nu e decât o suferinta, a fi singur"[7]. Nici Dumnezeu nu e o singură persoana. Căci in acest caz n-ar fi iubire, ba n-ar fi peste tot persoana, deci Dumnezeu. De aceea nici omul n-ar fi chipul lui Dumnezeu, daca ar fi o monadă închisa. In acest caz existenta lui ar fi un chin, daca ar mai exista peste tot. Geneza spune ca Dumnezeu a făcut pe Eva pentru că a vazut că "nu e bine sa fie omul singur" (2, 18). Nu numai ca să-l ajute pe Adam crease Dumnezeu şi pe Eva, ci şi pentru ca sa-l fereasca de singuratate, caci numai pentru ca se completeaza reciproc, ei sunt omul deplin. "Barbat şi femeie i-a facut pe ei si i-a binecuvântat; şi a chemat numele lui om (Adam), în ziua în care i-a facut pe ei" (Gen. 5, 2). Omul este o unitate completă, deci chip al lui Dumnezeu, pentru ca unitatea sa de om se realizeaza în dualitatea personală neuniforma, ci complementară de barbat şi femeie: "Şi a facut Dumnezeu pe om, după chipul lui Dumnezeu l-a facut pe el, bărbat şi femeie i-a facut pe ei" (Gen. 1, 27). "Vorbind de doi, Dumnezeu vorbeşte de unul singur", noteaza Sfantul Ioan Gura de Aur. Iar Sfantul Chiril din Alexandria spune: "Dumnezeu a creat coexistenta"[8].

Scoaterea Evei din Adam înseamna că Eva a fost cuprinsă virtual în Adam şi înainte de aducerea ei distinctă la existenţă. Dar a fost în Adam nu ca ceva identic cu el şi deci ea nu e rezultatul unei simple dezvoltari a lui. Omul e bipolar în sine insusi. Numai aşa e fiinţă dialogică. Partenerii în dialog trebuie sa aiba şi ceva comun, dar şi ceva deosebit, mai deosebit decât are un individ de acelaşi sex faţă de alt individ. "Adam a fost totdeauna Adam-Eva. Se poate spune că aceste doua aspecte (masculin şi feminin) ale omului sunt în

---

[3] Pr. Nicolae Stoleru, *Viaţa morală a soţilor în cadrul unirii conjugale creştine*, în rev. „Studii Teologice”, An XXVI, nr. 7-8, 1974, p. 533

[4] prof. Emilian Vasilescu*, Biserica şi problemele societăţii actuale*, în rev. „Ortodoxia”, An XVIII, nr. 3, 1966, p. 479

[5] Pr. Ioan C. Teşu*, Din iadul patimilor spre Raiul virtuților*, Edit. Christiana, Bucureşti 2000, p. 151

[6] Pr. prof. Dumitru Abrudan*, Familia – unitatea şi scopul ei*, Îndrumător Bisericesc misionar şi patriotic, An 137, 1989, p. 106

[7] Paul Evdokimov*, Taina iubirii-sfințenia unirii conjugale în lumina tradiției ortodoxe,* trad. Gabriela Moldoveanu, Edit. Christiana, Bucureşti 1994, p. 150

[8] N. Stoleru*, op. cit.,* p. 533

aşa măsură inseparabile în iubirea lui Dumnezeu, ca o fiinţă umană, luată izolat şi considerată în sine, nu e deplin om. Nu e, aşa zicând, decât o jumatate de om, într-o existenta izolata de complementarul său".[9] Nu e decât o jumatate neuniformă cu cealaltă jumătate.Deosebirea complementară trupească redă şi condiţioneaza o diferenţă complementara sufletească. Aceasta nu face pe fiecare mai puţin om. Dar umanitatea este trăita de fiecare în alt mod şi într-o completare reciproca. Fiecare e la fel de om, dar integritatea umana şi-o traiesc numai împreună, în completarea reciprocă. Cu alte cuvinte, această unitate umană diferenţiată şi complementară este o unitate conjugală. "Fiinţa umană este o fiinţă conjugală. Perechea umană din rai era o pereche conjugală. Aceasta era căsătoria paradisiacă, avandu-şi baza în natura umana dualã".[10] Dar ea avea şi un har. Astfel omul întreg este bărbat şi femeie, bărbatul iubindu-şi femeia ca pe o parte din el însuşi, iar femeia iubindu-şi soţul ca pe cealaltă parte a sa, căci "într-o căsnicie adevărată două persoane încearcă să îmbine trăsăturile caracteristice ale fiecăruia într-o unitate care să se potrivească amândurora. Participarea celor doi la o astfel de încercare constituie forţa interioară a unei căsnicii reuşite"[11].

Pentru a fi o unire desăvârşita, căsătoria comportă o iubire desăvârşita. De aceea ea trebuie să fie indisolubilă. Astfel, căsătoria avea de la început atributele unităţii şi indisolubilităţii. Barbatul avea, în mod deplin, în unirea desăvârşita cu o femeie, tot ce-l completa esenţial; şi femeia la fel. Oricât de pură, de înaltă, de intimă este comuniunea a două persoane în afara unirii fizice, dacă acestei comuniuni se adaugă iubirea fizică, tot în scopul cunoaşterii şi comuniunii spirituale, atunci ea va oferi acestei comuniuni o varietate, o bogăţie de nuanţe infinite ale iubirii. Desigur, dacă într-o <<iubire>> trupul este pe primul loc, iubirea se va degrada odată cu trupul. Dacă dimpotrivă, sufletul are întâietate, atunci dragostea va dura cât va dura şi sufletul, adică veşnic[12]. Trecerea de la legătura cu o femeie la legătura cu alta, sau de la un bărbat la altul, nu procură nici unuia completarea deplină printr-o unire desăvârşita. Femeiescul e mereu căutat fără să fie găsit deplin, în acea daruire a lui deplină şi pentru toată viaţa; şi bărbătescul la fel. Fiecare jumatate rămâne mai mult sau mai puţin un individ necomplet ca om, mai mult sau mai putin într-o singurătate.Unirea deplină între un barbat şi o femeie, corespunzând unei iubiri desăvârşite, e netrecătoare. Căci fiecare a găsit în celălalt nu un obiect, ale cărui posibilităţi de satisfacere sunt limitate şi care se ascunde ca persoană atunci când e tratat ca obiect, ci "o persoană inepuizabilă şi veşnic nouă în capacitatea şi imaginaţia ei de autodăruire." [13] Cei doi se iubesc pentru că se completează, pentru că nu-şi sunt uniformi. Iubirea nu se naşte între două suflete care sună la fel, ci care suna "armonic", spune Schiller. Iubirea este un schimb de fiinţă, o întregire reciproca. Iubirea îmbogăţeşte pe fiecare pentru că primeşte şi dăruieşte la nesfârşit, pe când ura sărăceste, pentru că nu da şi nu primeşte nimic. Bărbatul găseşte în femeie o taină indefinită. Ea îsi cunoaste nişte insuficenţe care se cer după o întregire prin bărbat, de aceea îl iubeşte pe bărbat; şi bărbatul, la fel. Căsătoria e în acelaşi timp "dragoste şi ajutor, bucurie de celălalt şi răbdare a lui pentru toate acestea se dă celor doi ce se căsătoresc harul

[9] pr. Constantin Coman, *Adolescenţa – o vârstă a dilemelor*, ASCOR, Filiala Suceava 2000, p. 31

[10] Abrudan*, op. cit*., p. 106

[11] Charlie W. Shedd*., Scrisori Caterinei - sfaturi unei tinere căsătorite*, trad. pr. Constantin Coman şi Garoafa Coman, Edit. Bizantină, Bucureşti, 1998, p. 16

[12] pr. Gheorghe Remete, *Familia în concepţia creştină*, Îndrumător pastoral, vol. XVIII, 1995-1996, p. 74-76

[13] Simion Mehedinţi, *Apropiere de Iisus prin Biserica noastră*, Edit. Atelierele grafice SOCEC & Co, S.A., Bucureşti, 1935, p. 40

dumnezeiesc.” [14] Iubirea uneşte uimirea în faţa tainei celuilalt şi răbdarea neputinţelor lui şi ajutorarea lui în ele. În iubire, amândoi devin tari.

Căsătoria că legătură naturală a fost slăbita şi desfigurată în multe forme dupa cădere, prin egoismul descătuşat şi dezvoltat de cădere. Ea a pierdut prin aceasta harul legat de starea primordială. Totuşi ea n-a fost deşfiinţată în esenta. Căci nici natura umană n-a fost distrusă. Bărbatul se întregeşte aşa de mult prin femeie, deoarece ea este cealaltă jumătate a speciei şi numai împreună cu ea bărbatul formează omul întreg şi numai în unire cu ea se realizează ca bărbat. Şi femeia la fel. Căci bărbatul e cel ce completează femeia, şi viceversa. Şi dacă bărbatul nu completează de fapt femeia şi nu e completat de ea, nu se realizează ca bărbat, precum nici femeia, ca femeie. În felul acesta, în femeia lui, bărbatul are toată cealaltă jumătate a speciei, şi viceversa, încât nici unul nu are nevoie de alt bărbat sau de altă femeie. Dar orice bărbat sau femeie e nu numai un exemplar uniform al unei jumătaţi a speciei, ci poartă şi caracterele unice ale unei persoane nerepetate. Vieţuind împreună, cele două persoane se configurează una după cealaltă, încât bărbatul se completează şi ca persoană prin femeie, şi invers. Fiecare devine un fel de co-persoană şi amândoi o unitate co-personală. De aceea, bărbatul care ar trece de la o femeie la alta nu se mai realizează ca persoană, definită prin convieţuirea cu o singură persoana ca femeie. Trăsăturile lui personale vor deveni fluide, nedefinite. Propriu-zis el va deveni mai mult un individ-specie, caci cel ce e lipsit de o adevărata şi permanenta comuniune personală, e mai mult un individ uniform al speciei decât o persoană. In el se dezvoltă mai mult pasiunile speciei, nearmonizate şi neînfrânate în trăsăturile unei persoane cu caractere spirituale reliefate în mod propriu. Prin educaţie caracterele lor personale îmbinate le capată şi copiii lor; sau şi cei doi se resimt cu vremea trasaturile personale ale copiilor. Aşa se pregătesc oamenii să devină o universală comunitate co-personală în împărăţia cerurilor. Aceasta reciprocă configurare personală n-a lipsit cu totul nici după cădere, ba ea a fost ajutată într-un fel chiar de legea naturii. Dacă aceasta este realitatea fundamentală şi ultimă, atunci familia înseamnă comunitatea deplină, forma desăvârşită a comunităţii persoanelor”[15].

Slujba ortodoxa afirmă: "Nici păcatul de la început, nici potopul n-au stricat sfinţenia căsătoriei". Sfântul Efrem Sirul adăuga: "De la Adam până la Domnul, iubirea conjugală autentică era Taina desăvârşita".[16] Mai precis vorbeste Fericitul Augustin, spunând la rândul său: "Hristos a întărit la Cana ceea ce a instituit în rai".Totuşi atributele naturale ale casatoriei, unitatea si indisolubilitatea, erau de multi si chiar de multe popoare intregi nesocotite. Dar constiinta ca ea e una si indisolubila persista intre oameni. Din aceasta constiinta pun fariseii lui Iisus intrebarea: "Se cade, oare, omului sa-si lase femeia sa pentru orice pricina?" (Mt. 19, 4).

1. Casatoria in Vechiul Testament

În Vechiul Testament căsătoria a luat fiinţă odată cu crearea primilor oameni. Astfel, după crearea lui Adam, Dumnezeu, văzând că este singur, i-a făcut „ajutor” potrivit pentru el şi a zis: „Nu este bine să fie omul singur, să-i facem ajutor potrivit pentru el..., din coasta luată din Adam a făcut Dumnezeu femeie şi a dus-o lui Adam” (Facere 2, 18; 2, 22), plinindu-i prin aceasta un gol fiinţial cu o persoană de un chip cu el. “Crearea Evei este esenţialul consubstanţialităţii conjugale”. La vederea Evei, Adam a zis: „Iată, aceasta-i os din oasele

[14] Pr. Dr .Spiridon Cândea, *Familia şi viaţa modernă*, în. rev. „ Mitropoliei Ardealului”, An XVII, nr. 10-12,1967, p. 845-847
[15] Remete*, op. cit*., p. 69-70
[16] Pr. Prof. Simion Todoran*, Sfântul Efrem Sirul ,model de smerenie creştină,* editura Sfintei Episcopii Ortodoxe Romane a Alba Iuliei, Alba Iulia,1995 ,p.113

mele şi carnea din carnea mea, ea se va numi femeie pentru că este luată din bărbatul său. De aceea va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va uni cu femeia sa şi vor fi amândoi un trup." (Facere 2, 23-24) Dacă Eva înseamnă viaţă, această viaţă este destinată omului, prin aceasta starea conjugală care corespunde structurii ei, este norma ontologică. Prin însăşi fiinţa sa omul este predestinat spre comuniune, „nu poate trăi singur, de aceea el avea nevoie de un partener, care să fie pe măsura lui şi să i se potrivească." [17] Textele amintite mai sus cuprind mai multe adevăruri cu privire la căsătorie şi familie: mai întâi constatarea că singurătatea nu este bună; în al doilea rând că bărbatul şi femeia sunt făcuţi unul pentru altul ca să se întregească, amândoi având aceeaşi origine şi alcătuind aceeaşi fiinţă. Dragostea dintre bărbat şi femeie nu-şi are izvorul numai în unitatea sufletească ci şi în cea trupească. Prima familie a fost întemeiată în Rai având ca preot şi martor pe Însuşi Dumnezeu „Cresteţi şi vă înmulţiţi şi umpleţi pământul". (Facere 1, 28) În starea paradisiacă, familia a cunoscut desigur, cea mai frumoasă perioadă din viaţa ei. Colaborarea, respectul şi înţelegerea, caracterizau cea dintâi familie, însă odată cu căderea în păcat, echilibrul sufletesc se zdruncină, având repercursiuni şi asupra vieţii familiale. Dacă până la căderea în păcat, soţii trăiau într-o armonie deplină, după aceea situaţia se schimbă. Cea dintâi repercursiune reiese din cuvintele lui Dumnezeu: „Atrasă vei fi de bărbatul tău şi el te va stăpâni." (Facere 3, 16) Din aceste cuvinte rezultă că femeia este pusă deja într-o stare de oarecare dependenţă de bărbat, situaţie de care el va abuza, dând naştere la ceea ce în istoria familială se numeşte poligamie.

La evrei căsătoria era de mare cinste, celibatul fiind puţin răspândit. Existau totuşi şi în vremea Mântuitorului, oameni „care alegeau celibatul din motive religioase, în special esenienii. Şi nazireii practicau abstinenţa, dar numai pentru o perioadă de timp". În vederea răspândirii neamului omenesc, Dumnezeu a permis poligamia. Astfel „familia patriarhului Avraam, cunoaşte o formă de concubinaj trecător, iar familia lui Iacob reprezintă tipul căsătoriei cu mai multe femei, poligamia devenind un lucru normal în viaţa poporului evreu." [18]Chiar unii judecători şi regi bine plăcuţi lui Dumnezeu, ca Ghedeon, David sau Solomon au avut un număr mare de soţii şi concubine, aceasta fiind un semn al puterii lor. (Iudit 8, 30; II Regi 2, 2; III Regi 11, 1) Totuşi, poate mai mult din raţiuni economice, oamenii de rând se mulţumeau cu două femei (I Regi 1, 2), dacă prima soţie nu putea să-i ofere urmaşi soţul îşi lua de obicei a doua soţie sau concubină, dar o păstra şi pe prima. Primul poligam despre care ne vorbeşte Sfânta Scriptură a fost Lameh, un urmaş al lui Cain, care şi-a luat două femei, pe Ada şi pe Sela. (Facere 4, 17) În timpul lui Moise, poligamia se înrădăcinase atât de mult, încât el nu a putut-o îndepărta, iar Legea divină lupta împotriva ei cu prescripţiile sale. Astfel, Legea interzice căsătoria aceluiaşi bărbat cu două surori (Levitic 18, 18) sau interzice regelui să se căsatorească cu două femei (Deuteronom 17, 17). În general poporul evreu a păstrat monogamia, cu excepţia cazului când nu existau urmaşi. Pentru israeliţi, căsătoria monogamă a fost instituţia ideală rânduită de Dumnezeu, de aceea celui mai mare dintre preoţi, Arhiereului, i se permitea numai căsătoria cu o singură fecioară. (Levitic 21, 13-14). În scrierile profetice idealul căsătoriei monogame este prezentată ca simbol al unirii dintre Dumnezeu şi poporul său. (Ieremia 2, 2; Iezechiel 16, 8). În cartea Tobit, monogamia apare nu numai ca ceva firesc ci şi uzual. Evreii se căsătoreau când erau încă foarte tineri, „în general rabinii socotesc vârsta de 18 ani a bărbatului potrivită pentru încheierea unei căsătorii . Fetele erau căsătorite chiar la 12-13 ani. Pentru combaterea idolatriei, Legea

[17] Remete, *op. cit*., p. 71

[18] Pr. Prof. Univ. Dr. Ion Bria, Spre plinirea evangheliei, Editura Reîntregirea, Alba Iulia,2002,p. 112

interzicea israeliţilor să-şi ia soţii dintre neamurile păgâne. (Iesire 34, 15-16) În Sfânta Scriptură găsim numeroase mărturii despre acest lucru. Astfel, Avraam trimite să se aducă fiului său Isaac o soţie din neamul său. (Facere 28) iar Iacov este trimis să-şi găsească soţie între rudele sale din Mesopotamia. (Facere 28).Legea mozaică interzicea căsătoria între rudele de sânge– a fiului cu mama, a fratelui cu surorile, a nepotului cu mătuşa,nepoata, nora, cumnata, pedepsind cu moartea aceste abateri.(Levitic 20). De asemenea erau pedepsite cu moartea atât zoofilia (Levitic 20, 15-16) cât şi relaţiile homosexuale. (Levitic20, 1). Dacă un bărbat căsătorit murea fără să aibă copii fratele lui era obligat să ia în căsătorie pe văduvă, iar primul născut să poarte numele fratelui celui mort, pentru ca numele acestuia să nu se şteargă din Israel (Deuteronom 25, 5-6). Aceasta era căsătoria de levirat, care era în uz şi pe vremea Mântuitorului.Cu acest obicei au ispitit şi saducheii, cei care nu cred în înviere. Aceştia au adus argument din acesta căsătorie de levirat şi au spus că bărbatul unei femei a murit şi pentru că nu avea moştenitori a luat-o fratele lui dar şi acesta a murit şi tot aşa pâmă la al şaptelea (Marcu 12,19-22). Vechiul Testament cunoaşte trei feluri de căsătorie:

-între liberi –connubium, era o căsătorie deplină şi se încheia cu binecuvântare între fiii lui Israel;

-între sclavi – contubernium – un fel de concubinaj, cauzat probabil şi de starea socială precară;

-de levirat – specifică Vechiului Testament

La evrei „căsătoria nu are un caracter religios, ea constă din două momente: logodna (Eres) şi cununia (Chatuna). Actul logodnei consta într-un contract încheiat între părinţi sau fratele mai mare a logodnicei şi părintele logodnicului în prezenţa martorilor, uneori se întărea prin legământ (Iezechiel 16, 8;Maleahi 2, 14).”În urma încheierii contractului întărit de jurământ,viitorul soţ plătea preţul de cumpărare (Mochar) de 5 sicli părinţilor logodnicii (Deuteronom 22, 29) preţ care putea fi înlocuit în cazuri rare prin muncă – Iacov a muncit pentru Rahela 7 ani (Facere 29, 20-27), sau prin acte de eroism – cazul lui David (I Regi 18,25).După datina patriarhală, părinţii erau cei care căutau femei fiului lor (Facere 38, 6; 21, 21). După încheierea logodnei, viitorii soţi purtau numele de mire şi mireasă, iar mireasa nu părăsea casa părintească până la căsătorie şi era datoare să-şi păstreze castitatea. Deşi era numai logodită era socotită drept soţia logodnicului şi în caz că încălca contractul încheiat era ucisă cu pietre. (Deuteronom 22, 23-24). Logodnicul avea dreptul să desfacă contractul încheiat iar pentru aceasta trebuia să dea carte de despărţire. După ce se încheia perioada logodnei care de obicei dura un an, avea loc căsătoria propriu-zisă. În ajunul nunţii, mirele îmbrăcat în haine de sărbătoare, cu o cunună pe cap (Isaia 61,10) şi înconjurat de un cortegiu de tineri – prietenii mirelui -mergea şi îşi lua mireasa pe care o aducea în casa părinţilor săi. Aceştia rosteau o formulă de binecuvântare pentru fericirea şi fecunditatea noii familii. Seara petreceau în veselie dar mireasa rămânea într-o cameră aparte împreună cu prietenele ei. A doua zi mireasa apărea frumos împodobită, purta voalul de nuntă şi împreună cu prietenele ei fecioare purtau lămpi aprinse. Sărbătoarea dura 7 zile cu mese, jocuri şi muzică.

Familia iudaică era bine organizată, fiecare membru al ei avându-şi locul şi rolul bine precizat. Femeia se adresa uneori bărbatului ei, numindu-l domn sau stăpân. Soţia era considerată oarecum un bun al soţului, ea era datoare soţului cu fidelitate absolută, dar nu putea pretinde acelaşi lucru de la soţul ei, cu toate ca Legea lui Moise cuprinde unele prescripţii care au rolul de a proteja soţia de abuzurile soţului (Deuteronom 21, 11-17;22, 13-

19) Întreţinerea materială a soţiei era de datoria soţului care trebuia să-i asigure locuinţă hrană şi îmbrăcăminte, după posibilităţi. (Iesire 21, 10) Femeia rea este văzută drept cauza principală a decăderii familiei. (Eclesiast 7, 27) Dintre toate abaterile soţiei, cea mai gravă era infidelitatea conjugală, care era aspru pedepsită prin uciderea cu pietre. (Levitic 20) În principiu, prin a VII-a poruncă in Decalog este interzis desfrâul atât al femeii cât şi al bărbatului. (Iesire 20, 14) Dar femeia care comitea adulter era mai aspru pedepsită pentru că ea „face moştenitori din străini".(Sirah 23, 30) În cazul unor greşeli grave tatăl putea să-şi pedepsească copiii cu moartea, dar acest drept de viaţă şi de moarte asupra copiilor putea fi exercitată numai sub controlul bătrânilor cetăţii. (Deuteronom 21 19-23) În familia evreilor, copiii erau consideraţi, ca o binecuvântare a lui Dumnezeu, o familie numeroasă era un dar divin (Levitic 26,9; Deuteronom 7, 14) iar cea fără urmasi ca o pedeapsă dumnezeiască. (Levitic 20,21) Un număr mare de copii de parte bărbătească era un semn deosebit al binecuvântării divine (Facere 29, 31). Educaţia profund religioasă a copiilor constituia o îndatorire permanentă şi de căpetenie a părinţilor, mai ales a tatălui: „Cuvintele acestea să le sădeşti în fiii tăi şi să vorbeşti de ele când şezi în casa ta, când eşti pe cale, când te culci, şi când te scoli, să le legi ca semn la mână şi să le ai ca o tăbliţă pe fruntea ta". (Deuteronom 6, 6-7). Educaţia şi instrucţia religioasă trebuia săvârşită de timpuriu: „deprinde pe tânăr cu purtarea pe care trebuie să o aibă, atunci când va îmbătrâni nu se va abate de la ea". (Pilde 22.6)

Familia era pentru evreii celula de bază a societatii, „membrii unei familii se simţeau întradevăr acelaşi „os" şi aceeaşi „carne" iar a avea acelaşi sânge însemna a avea acelaşi suflet." Pentru evrei familia nu avea doar un rol social ci şi unul religios. Astfel, unele sărbători se celebrau în familie, ele fiind prilej de comunicare pentru toţi membrii familiei iar capul familiei era oficiant al unor ritualuri de sărbătoare. (Iesire 12, 3;13, 8)

2. Casatoria in Noul Testament

În Vechiul Testament de-a lungul timpului, în urma căderii în păcat, căsătoria a decăzut din starea ei originară. Astfel caracteristicile stabilite de Dumnezeu căsătoriei pe care a instituit-o, insolubilitatea şi monogamia, au devenit tot mai vagi. Cu toată străduinţa sa de a asigura căsătoriei insolubilitatea, „Moise nu a putut împiedica nici divorţul nici repudierea, încercând totuşi să tempereze unele practici care degradau căsătoria din punct de vedere moral şi o îndepărtau de îndeplinirea scopului ei esenţial era naşterea de copii."Mântuitorul restaurează caracterul religios al căsătoriei, prin harul Duhului Sfânt, purifică, înnobilează iubirea conjugală." [19] El îşi inaugurează activitatea cinstind căsătoria cu prezenţa Sa la nunta din Cana Galileii. (Ioan 2, 2-11) „săvârşind acolo cea dintâi minune prin puterea Sa mai presus de fire, şi dând perechii care se căsătorea să bea din vinul iubirii entuziaste turnate de el prin Harul Său, El vrând să arate prin aceasta că începe înălţarea vieţii omeneşti în ordinea harului de la întărirea şi înălţarea căsătoriei."Mântuitorul Hristos afirmă necesitatea reunirii la ordinea iniţială a familiei întemeiată prin căsătorie, pronunţându-se împotriva poligamiei pe care o denunţă ca fiind o cădere de la rânduiala căsătoriei monogame:" n-aţi citit "-spune Mântuitorul -„că cel ce l-a făcut de la început l-a făcut bărbat şi femeie?" (Mt.19, 14). Bărbatului nu-i este îngăduit să-şi lase femeia sa, şi nici femeii bărbatul ei, chiar dacă Moise a făcut unele compromisuri în această privinţă: „pentru învârtoşarea inimii voastre, v-a dat voie Moise să lăsaţi pe femeile voastre, dar la început nu a fost aşa." (Matei 19, 8) Familia a fost rânduită de Dumnezeu: „pentru aceea va lăsa omul

[19] Pr. dr. Vasile Răducă, *Familia - factor de educaţie religios – morală*, în. rev. „Ortodoxia", An XLIX, nr. 3-4, 1997, p. 86

pe tatăl şi pe mama sa şi se va lipi de femeia sa şi vor fi amândoi un trup.” (Matei 19, 5) În ce priveşte desfacerea căsătoriei, învăţătura Mântuitorului este clară: „Ceea ce Dumnenezeu a împreunat omul să nu despartă.” (Matei 19, 6) Ruperea unităţii familiale este permisă numai pentru motive de desfrânare. Mântuitorul spune: „Iar eu zic vouă că oricine va lăsa pe femeia sa, înafară de pricina de desfrânare, săvârşeşte adulter, şi cine s-a însurat cu cea lăsată, săvârşeşte adulter.” (Matei 19, 9)

Aşadar, indiferent de defectele pe care le are soţul sau soţia acestea nu sunt suficiente pentru a desface ce Dumnezeu a legat; „desfrânarea însă este în stare să desfacă această legatură atât de puternică, ea sfâşie legătura sufletească dintre soţ şi soţie, iar divorţul uneori nu face decât să oficializeze o situaţie deja creată.”[20] Din acest motiv, acest păcat este condamnat de Mântuitorul nostru Iisus Hristos mai mult decât celelalte păcate, „deoarece este un păcat greu pentru că se încalcă în mod voit şi deliberat demnitatea de om pe care cei doi au primit-o la creaţie.” [21] Mai mult, acest păcat se poate petrece şi în inimă, printr-o privire sau prin intenţia de a păcătui, punându-se în pericol în acest fel unitatea şi indisolubilitatea căsătoriei. Mântuitorul extinde înţelesul poruncii a şaptea din Decalog : „Aţi auzit că s-a zis celor de mult: să nu săvârşeşti adulter... Eu însă vă spun vouă: că oricine se uită la femeie poftind-o a şi săvârşit adulter cu ea în inima lui.” (Matei- 5, 27-28) Dar, cu toate că prin păcat legătura sufletească dintre soţ şi soţie este destrămată, „legătura căsătoriei nu s-a desfiinţat între cel ce şi-a lăsat soţia prin faptul că a părăsit-o. Soţii îşi aparţin unii altora, lucrarea divină a unirii lor neputând fi desfiinţată printr-un act omenesc.” [22]Astfel prin cuvintele: „Oricine va lăsa pe femeia sa şi îşi va lua alta, săvârşeşte adulter cu ea, iar femeia, de-şi va lăsa bărbatul şi se mărită cu altul săvârşeşte adulter.” (Marcu 10, 11-12) „Mântuitorul afirma nu numai indisolubilitatea căsătoriei ci şi egalitatea deplină a celor doi soţi.”[23]

Dintre Sfiinţii Apostoli, Sfântul Apostol Pavel insistă cel mai mult şi face referiri la instituţia familiei, la membrii şi la raporturile dintre ei dând o serie de norme şi îndemnuri pentru reglementarea vieţii sociale în primele comunităţi creştine.Spre deosebire de lumea păgână, în care bărbatul era despotul familiei, având puteri absolute asupra soţiei şi copiilor, în familia creştină „soţii devin egali înaintea lui Dumnezeu”:„nu mai este parte bărbătească nici femeiască, pentru că voi sunteţi una în Hristos Iisus.” (Galateni 3, 28) Căsătoria este un dar al lui Dumnezeu, la fel ca şi fecioria. (I Corinteni 7, 7) Sfântul Apostol Pavel îndeamnă la viaţa în feciorie: „Bine este pentru om să nu se atingă de femeie”(I Corinteni 7, 1), dar pentru prevenirea desfrâului admite căsătoria: „dar din cauza desfrânării, fiecare să-şi aibă femeia sa şi fiecare femeie să-şi aibă bărbatul său... fiindcă mai bine este să se căsătorească decât să ardă.”(I Corinteni7, 2-9).Legătura fizică dintre bărbat şi femeie este legitimă şi voită de Dumnezeu: „Să nu vă lipsiţi unul de altul, decât cu buna învoială pentru un timp...şi iarăşi să fiţi împreună ca să nu vă ispitească Satana din pricina neînfrânării voastre.” (I Corinteni 7, 5) aceasta pentru combaterea concupiscenţei, cât şi pentru realizarea comuniunii totale în iubire, într-ajutorare reciprocă şi naştere de prunci. Numai iubirea reciprocă a soţilor face posibilă înţelegerea locului şi rolului fiecare în unitatea familiei, fiecare are drepturi şi responsabilităţi proprii care se intersectează cu ale celuilalt: dreptul la iubire (I Corinteni 7, 3; Efeseni 5, 25) dreptul şi stăpânirea asupra trupului celuilalt (I Corinteni 7, 4), obligaţia soţului

[20] Ibidem, p.83
[21] Pr. Tiberiu Gh. Dârlea, *Căsătoria şi viaţa mistică*, Edit. Lumina, Bucureşti, 1995, p. 179
[22] pr. dr. Vasile Răducă,op.cit,p.88.
[23] Ibidem, p.94.

de a purta de grija soţiei sale ca de însuşi trupul lui, jertfindu-se după modelul jertfei lui Hristos pentru Biserica (Efeseni 5, 25-28).Prin căsătorie, „soţii se împărtăşesc unul din puterile celuilalt, de darurile şi virtuţile celuilalt”, astfel: „Bărbatul necredincios se sfinţeşte prin femeia credincioasă şi femeie necredincioasă se sfinţeşte prin bărbatul credincios.” (I Corinteni 7, 14).

De mai multe ori, Sfântul Apostol Pavel înşiră păcatele care trebuie să lipsească din viata creştină. Desfrâul era unul dintre cele mai răspândite păcate în lumea păgână, fiind întâlnit uneori şi în unele practici cultice, el prezenta un real pericol pentru viata creştină. Astfel e amintit cazul incestuosului din Corint: „nici între neamuri nu s-a pomenit cineva ca să aibă pe femeia tatălui său” (I Corinteni 5, 1). Una din cauzele desfrânării era îmbătarea cu vin întru care este desfrânare (Efeseni 5, 18), în vechime petrecerile nocturne fiind des întâlnite: „să umblăm cuviincios ca ziua, nu în ospeţe şi beţii, nu în desfrânări...”(Romani 13, 13)

Satisfacerea poftelor trupeşti în afara căsătoriei este considerat un păcat grav, prin desfrânare întinându-se trupul tainic al lui Hristos (I Corinteni 6, 15) trupul omului fiind considerat templu al Duhului Sfânt. (I Corinteni 16, 9) După Sfântul Apostol Pavel scopurile căsătoriei sunt naşterea de prunci, iubirea şi întrajutorarea soţilor precum şi potolirea poftelor trupeşti: „iar dacă nu pot să se înfrâneze să se căsătorească”(I Corinteni 7, 9) În ceea ce priveşte problema divorţului Sfântul Apostol Pavel este categoric: „Femeia să nu se despartă de bărbat... tot aşa, bărbatul să nu-şi lase femeia.” (I Corinteni 7, 10-11) Cei care s-au despărţit au două posibilităţi, ori să rămână aşa ori să se împace. Legătura căsătoriei dintre cei doi soţi rămâne validă pe tot parcursul vieţii celor despărţiţi, numai moartea dezlegând această legătură: „Femeia este legată prin lege atâta vreme cât trăieste bărbatul ei. Iar dacă bărbatul ei va muri, este liberă să se căsătorească cu cine vrea, numai întru Domnul” (I Corinteni 7, 39) După cum aminteam anterior, unul din importantele scopuri ale căsătoriei este naşterea şi creşterea copiilor, legătura fizică dintre soţi nu este justificată dacă este privită numai ca remediu împotriva concupiscenţei, ci se are în vedere şi procrearea, căci „actele de unire trupească se îmbină prin asumarea unei responsabilităţi de un element spiritual şi mai accentuat”.

Naşterea de prunci este socotită în Vechiul Testament ca o binecuvântare divină, iar Noul Testament „este considerată ca fiind mijloc de mântuire” [24]: „femeia se va mântui prin naştere de prunci, dacă va stărui, cu înţelepciune, în credinţă, în iubire şi în sfinţenie” (I Timotei 2, 15). Cu toate acestea, naşterea de prunci nu e singura modalitate de dobândire a mântuirii, dacă unele familii nu pot avea copii, asta nu înseamnă că pentru ele nu există mântuire. După afirmaţia Sfântului Apostol Pavel “chiar şi cei care au copii sunt în situaţia de a-şi pierde mântuirea dacă nu-i cresc în credinţă, în iubire şi în sfinţenie” [25]. Naşterea de prunci presupune şi responsabilitatea creşterii lor,întru înţelepciune şi învăţarea poruncilor lui Dumnezeu. (Efeseni 6, 4).În procesul educaţiei părinţii, în calitate de primii îndrumători ai copiilor, trebuie să dea dovadă de mult tact: „voi părinţilor nu întărâtaţi la mânie pe copiii vostri” (Efeseni 6, 4).Pentru ca o familie să fie bine plăcută lui Dumnezeu, atât părinţii cât şi copiii, trebuie să întreţină o atmosferă de pace şi bună înţelegere mulţumind pentru toate lui Dumnezeu „în psalmi, în laude şi cântări duhovniceşti”.(Coloseni 3, 14) iar in (1Tim.5:8) este sintetizata toata esenta comportamentului in viata de familie “Dacă nu poartă cineva grijă de ai lui, şi mai ales de cei din casa lui, s'a lepădat de credinţă, şi este mai rău decât un necredincios.”

[24] Pr. prof. dr. Dumitru Popescu, *Hristos – Biserică – Societate*, Edit. I.B.M. B.O.R. , Bucureşti, 1998, p. 129
[25] Maica Magdalena, *Sfaturi pentru o educaţie ortodoxă a copiilor de azi*, Edit. Deisis, Sibiu, 2000, p. 95

Aşadar, din punct de vedere teologic, departe de a fi o simplă asociere, alianţă sau contract juridic, unirea conjugală a fost înţeleasă întodeauna ca şi o comunitate existenţială, în care domină dragostea, binecuvântarea lui Dumnezeu întru care soţii se dăruiesc unii altora cu toată fiinţa lor împlinindu-se reciproc.

3. Intărirea şi înălţarea căsătoriei de către Hristos

Hristos întăreşte din nou legatura căsătoriei dintre bărbat şi femeie şi o înalţă, din ordinea naturii, în ordinea harului, învăluind-o, prin participarea Sa la nunta de la Cana, în ambianţa harica ce iradia din Persoana Sa. Săvârşind acolo cea dintâi minune, prin puterea Sa mai presus de fire şi dând perechii ce se căsătorea să bea din vinul iubirii entuziaste turnate de El prin harul Său, El vreă să arate că începe înălţarea vieţii omeneşti în ordinea harului de la întărirea şi înălţarea căsătoriei. El afirma apoi direct trebuinţa revenirii căsătoriei la unitatea şi indisolubilitatea ei de la început. La întrebarea fariseilor, de ce Moise a permis părăsirea femeii, El raspunde: "Fiindcă Moise, după învârtoşarea inimii voastre, v-a dat voua voie să vă lasaţi femeile voastre, dar la început n-a fost asa. Ci Eu vă zic vouă: Oricine v-a lasă pe femeia sa - nu pentru desfrânare - şi se va însura cu alta, preacurveşte, şi cine s-a însurat cu cea lăsată, preacurveşte" (Mt. 19, 8-9). Iisus consideră ca adulter pe cel ce-şi lasă femeia sa şi ia pe alta, sau pe cel ce o ia pe cea părăsita, deoarece socoteşte că legătura căsătoriei nu s-a desfiinţat între cel ce şi-a lasat soţia sa, prin faptul ca a părăsit-o. Aceasta o spune şi direct mai înainte, răspunzând la întrebarea dacă e permis cuiva sa-şi lase femeia sa, pentru orice pricină, în afară de cea a adulterului. În acest răspuns, El afirmă unitatea celor căsătoriti, bazat pe faptul că Dumnezeu a făcut pe om ca bărbat şi ca femeie şi deci cel ce se uneşte cu o femeie se completează în mod atât de total cu ea, încât alcătuiesc o unitate. Bărbatul a devenit omul înteg prin aceasta femeie sau viceversa. Dumnezeu însusi i-a împreunat prin faptul că a făcut pe om bărbat şi femeie, deci prin faptul că fiecare devine omul întreg în unirea cu celălalt, iar această unitate pe care şi-a găsit-o fiecare nu se poate dezintegra şi reface cu alt partener.

Ne mai respectându-se unul pe altul ca persoană, ci trâtandu-se ca obiecte de plăcere care nu ţine mult, aceştia cad din demnitatea de om, pe care au primit-o prin creaţie: "Răspunzând, El a zis: Oare n-aţi citit că Cel ce i-a facut de la inceput, barbat si femeie i-a facut? Şi adaugă: Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl sau şi pe mama sa şi se va lipi de femeia sa şi vor fi amândoi un trup. Aşa încât nu mai sunt doi, ci un trup. Deci, ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă" (Mt. 19, 1-6). Bazată pe cuvântul Mântuitorului, Biserica ortodoxă nu divorţează pe cei căsătoriti, decât în cazul când unul din ei a rupt unitatea dintre ei prin adulter. Dar nu cununã pe cineva mai mult decât de trei ori. Pentru a doua căsătorie împune o pocăinţă şi o oprire de la Sfanta Împărtăşanie pe timp de doi ani, iar pentru a treia - pe timp de cinci ani. Iar in rugaciunile de la această căsătorie se cere iertarea pacatelor celor ce se cunună: "Stăpâne, Doamne Dumnezeule.. iartă fărădelegile robilor Tai, chemandu-i pe dânşii la pocăinta, şi dandu-le lor iertarea greşelilor, curăţirea păcatelor.. celor de voie şi celor fără de voie, Cela ce ştii neputinţa firii omeneşti".[26] Dar când unul din soţi a decedat, celălalt e admis la căsătorie fără divorţ bisericesc, căci căsătoria se considera stinsă (Rom. 7, 2).

Dar unitatea aceasta indisolubilă, alcătuită între bărbat şi femeie, fiind o unitate în planul uman, nu e atât o unitate organică, fiziologică, ci o unitate prin iubire. Ea se bazează

[26] Molitfelnic

pe iubirea între două existenţe umane ce se completează nu numai pe planul trupesc, ci şi pe cel spiritual. Pentru aceasta ea primeşte in Biserica un har. Ca atare, el nu trebuie primit pasiv, ci dezvoltat activ de cei doi. “Astfel indisolubilitatea implicată în fire şi refacută prin har e şi o operă a voinţei celor doi.” [27] Dacă o concep numai ca mijloc de satisfacere a poftei trupeşti, cei doi se plictisesc repede unul de altul. Căsătoria începe cu o iubire în care se sintetizează atractia trupească şi cea spirituală, cu o iubire în care fiecare preţuieşte taina celuilalt şi afirmă în iubirea sa disponibilităţi nelimitate de a-l respecta ca persoană, de a accepta toate jertfele şi oboselile pentru el. Dar sinteza acestei iubiri totale iniţiale e o legătură ce se actualizează în fapte, aspectul spiritual căpătând un loc tot mai important în ea. “Fiecare din cei doi înscrie în fiinţa sa tot mai multe semne de atenţie, de inţelegere, de slujire şi de jertfire din partea celuilalt, iar acestea îi leaga tot mai strâns, îi fac să se cunoască şi să se preţuiască tot mai mult, iar această "memorie" spirituala vie, care înalţă pe fiecare din cei doi ca persoană, înălţându-l pe unul prin celălalt, face să se penetreze de tot mai multă spiritualitate şi familiaritate actele lor de iubire trupeasca.” [28] Trupul fiecaruia devine pentru celalalt un transparent al spiritualităţii lui, capătă o adâncime spirituală tot mai mare, devine un loc evident al spiritului lui; “fiecare devine pentru celalalt o taina tot mai cunoscută şi tot mai indefinibila în acelaşi timp. Iar aceasta taină a fiecăruia se vădeşte deplin numai celuilalt, se realizează numai prin el şi pentru el.”[29] Taina fiecaruia dintre ei se îmbină cu a celuilalt într-o taină unică, căci fiecare poartă tot mai mult din celălalt în persoana sa. Astfel căsătoria este o adevarata taină vie a dualităţii sau a unităţii duale, care începe să se simtă şi să se realizeze din momentul unirii celor doi în căsătorie, sau şi de mai înainte, dar îşi actualizează virtualitatile în tot cursul vieţii lor, fără să se plictisească unul de altul.” [30]

Un rol important în această spiritualizare treptată a legăturii dintre ei îl are exerciţiul şi creşterea responsabilităţii unuia pentru altul. Iubirea creşte din exerciţiul responsabilităţii reciproce, şi responsabilitatea creşte din iubire. [31] Iubirea între fiinţele condiţionate de atâtea nevoi ale vieţii în trup nu e numai o fericită contemplare a frumuseţii trupeşti şi apoi o tot mai trăită contemplare şi a celei sufleteşti a celuilalt, deşi este şi aceasta; ci ea e motorul unor nesfârşite acte de responsabilitate pentru acela. Iar aceasta se imprimă ca un important factor de spiritualizare în actele de iubire trupească.

Responsabilitatea aceasta se manifestă în fapte în mijlocul societăţii, căci familia proprie nu poate fi slujită fără împlinirea unor îndatoriri în societate. Harul dat celor căsătoriti are astfel efecte în societate şi în Biserica. "Atâta timp cât privim căsătoria numai în legătura cu aceia care se căsătoresc, şi nu o raportăm la Biserica întreagă şi prin aceasta la lumea întreagă, nu vom întelege niciodată caracterul sacramental al ei”[32], acea mare Taina de care vorbeşte Sfantul Apostol Pavel: "Iar eu vorbesc în Hristos şi în Biserică". În acest sens, Taina Căsătoriei este mai cuprinzătoare decât familia. Este Taina iubirii dumnezeieşti, Taina cuprinzătoare a existenţei peste tot, şi acesta e motivul pentru care ea interesează toată Biserica şi, prin Biserică, întreaga lume". O familie sănătoasa e o celulă sănătoasa a edificiului Bisericii şi a societăţii .În exerciţiul acestei responsabilităţi omul îşi dobândeşte

[27] Anion Vaile *tinerii şi sexualitatea-întrebari şi răspunsuri*, Editura Lucman,Bucuresti,2006, p.28
[28] Ed. Wheat şi Gaye Wheat, *Viaţa intimă în căsnicia creştină*, trad. Virgil Titarenco, Societatea Misionară Română, Oradea, 1993, p. 157
[29] Ibidem,p.158
[30] Danion Vasile*,op cit*, p. 26
[31] *ibidem*, p. 29
[32] Ed. Wheat şi Gaye Wheat,*op.cit,*p.158

toată seriozitatea şi gravitatea lui. El devine cu adevarat om, care înseamnă "om pentru alţii". Responsabilitatea aceasta îl face cu adevarat persoană, factor de mare eficienţă conştientă în viaţa celuilalt şi a societăţii, dar ea se suştine şi din respectul celuilalt ca persoană. Prin reciproca jertfelnicie, fiecare din cei doi îşi accentuează caracterul şi îl accentuează şi pe al celuilalt; unirea lor se accentueaza tot mai mult ca o comuniune personala, în care fiecare persoană creste spiritual pe măsura unirii între ele. Fără trăirea şi exercitarea acestei responsabilităţi, “omul rămâne într-o stare vecină cu inconsistenţa, deosebindu-se de copil doar prin lipsa de inocenţă a acestuia”. [33]

În responsabilitatea aceasta se face tot mai străvezie, pentru fiecare prin celalalt, prezenţa lui Dumnezeu cel personal ca factor care dă valoare nemăsurată partenerului de căsătorie. Pe masura ce celălălt îşi descoperă adâncimea, devine mai transparent pentru Hristos care-i garantează valoarea lui eternă de om, prin faptul că El însuşi S-a facut om. Iar aceasta sporeşte responsabilitatea fiecaruia pentru celălălt. Fiecare e pus astfel prin celălalt într-o relaţie directă cu Hristos, fară ca valoarea şi consistenţa lui să se diminueze. Fiecare trăieste pe Hristos într-un mod specific prin celălalt, ca transparent unic. Amandoi trăiesc pe Hristos ca pe Cel ce apare prin celalalt ca printr-un mediu transparent şi unic al revelării Sale complete şi ca Cel ce impune nişte responsabilitaţi speciale în legătura cu acela. Amândoi trăiesc pe Hristos ca pe Cel ce l-a dat pe fiecare celuilalt, ca mediu special de revelare şi de dezvoltare a comuniunii şi a persoanelor, prin slujirea lor reciproca. Prin aceasta fiecare se descopera celuilalt în umanitatea lui cea mai profunda şi mai tainica, mai cuceritoare. Nici unul din ei n-ar putea trai pe Hristos într-un mod tot mai adânc şi într-o atât de accentuată responsabilitate şi nici un alt bărbat sau altă femeie nu s-ar revela atât de deplin în taina lui şi în taina comuniunii personale continuu adâncită, dacă s-ar despărţi de celălalt soţ, dacă ar realiza uniri trecătoare, cu alt barbat, sau cu alta femeie. În acest caz, fiecare unire ar fi o unire mai mult trupească, incapabilă să progreseze la nesfârşit în unirea şi în cunoaşterea reciprocă a spiritualităţii lor profunde în Hristos. În modul acesta Taina unirii indisolubile între un bărbat şi o femeie, ca unire care se spiritualizează într-o tot mai adâncă comuniune, este Taina în Hristos. Unirea lor în Hristos este o Biserică mică, după cum arăta Sfantul Ioan Gură de Aur, sau o parte a Bisericii. Căci şi Biserica se constituie din astfel de unităţi ale celor căsătoriţi prin Duhul Sfant, Care suflă în Biserică. "Taina aceasta mare este, iar eu zic în Hristos şi în Biserică", spune Sfantul Apostol Pavel (Ef. 5, 32). "Căsătoria este un chip tainic al Bisericii", spune Sfantul Ioan Gura de Aur.

Clement Alexandrinul zice: "Cine sunt cei doi sau trei adunaţi în numele lui Hristos, în mijlocul cărora este şi Domnul? Nu sunt bărbatul şi femeia uniţi în Dumnezeu?". Iar Sfântul Ioan Gură de Aur spune: "Când bărbatul şi femeia se unesc în căsătorie, ei nu mai sunt ceva pământesc, ci chipul lui Dumnezeu însuşi". Iar Teofil de Antiohia zice: "Deci a creat pe Adam şi pe Eva pentru cea mai mare iubire între ei, ca să reflecte taina unităţii dumnezeieşti".Femeia este omul cel mai apropiat de bărbatul ei, şi, viceversa. Şi este aceasta, pentru că îl completează. Bărbatul are în femeie umanitatea ajunsa la intimitatea suprema cu el. Şi viceversa. Ei îşi sunt unul altuia deplin descoperiţi, într-o totală sinceritate; fiecare îi este celuilalt ca un alt "eu", rămânând totuşi un "tu" care îi este necesar pentru a se descoperi. Fiecare se uită pe sine, făcându-se eu-ul celuilalt. Sfantul Ioan Gura de Aur zice: "Cel iubit este pentru cel ce iubeste identic cu sine. Insuşirea iubirii este de aşa fel, că cel ce iubeşte şi cel iubit nu mai par să formeze două persoane deosebite, ci un singur om". Iar altădată spune: "Cine are un prieten are un alt sine". Prin aceasta fiecare din cei doi soţi

[33] Ernest Bernea, *Îndemn la simplitate*, Edit. Anastasia, Bucureşti, 1995, p. 17

realizează starea după care năzuieşte şi se realizează ca persoană în reciproca comuniune. Dar se realizează numai când dragostea trupească e penetrată de cea spirituală şi copleşita de ea. Când femeia i-a ajuns bărbatului o astfel de umanitate intima şi curată prin copleşirea dragostei trupeşti de către cea spirituală, el poate privi cu ochi curaţi orice femeie, şi femeia, orice barbat. Căsătoria este astfel un drum spre spiritualizarea celor doi soţi nu numai în relaţia unuia faţă de altul, ci şi în toate relaţiile cu ceilalţi oameni.

Toate femeile primesc o adâncime spirituală pentru bărbatul ajuns aici, în persoana femeii sale, şi toţi bărbaţii, pentru femeie, în persoana bărbatului ei. Atunci fiecare cunoaşte pe toţi în dimensiunea lor spirituală. Dar bărbatul rămâne unit cu femeia lui, pentru familiaritatea lui cu unicitatea ei, pentru realizarea sa ca persoana şi pentru cunoaşterea lui Hristos prin mediul acestei unicităti. Şi femeia la fel. Aici se arată din nou importanţa socială a căsătoriei. Dar trebuie precizat că şi cunoscând această mare importanţă a căsătoriei, creştinismul rămâne totuşi realist. El nu dispretuieşte trebuinţa unirii trupeşti între bărbat şi femeie. Rugăciunile de la cununie nu evită deloc să vorbească despre ea. Dar socoteşte că numai în căsătorie ea devine un mijloc de unire sufletească completa, sau o adânceşte tot mai mult pe aceasta. Deci aprobând căsătoria pentru satisfacerea trebuinţei de unire trupească între bărbat şi femeie, consideră această unire în acelaşi timp ca mijloc de promovare a unirii sufleteşti. De aceea el nu cunoaşte decât doua atitudini drepte faţă de pofta trupească: sau înfrânare totală de la ea în afara căsătoriei, sau o folosire a satisfacerii ei ca mijloc de unire sufletească şi de înaintare în ea. Aceasta e neprihănirea patului de care vorbesc rugaciunile de la cununie, sau castitatea conjugală.

Biserica atribuie şi căsătoriei o castitate şi o considera ca un drum spre o tot mai mare castitate. Ca şi castitatea monahala, şi ea este o libertate a spiritului. Şi pentru amândouă se cere o luptă spirituală. Satisfăcută în afara căsătoriei, pofta trupească îl robeşte pe barbat în aşa măsură, ca nu mai vede în femeie decât un instrument al satisfacerii ei, şi viceversa. Aceasta se poate întampla însa şi în căsătorie, dar numai unde cei doi nu fac efortul de a transfigura şi spiritualiza prin unirea sufletească unirea lor trupească. Şi aceasta se întâmplă aproape totdeauna acolo unde lipseşte harul credinţei. În acest caz, pofta trupească plictisită repede de o femeie sau de un bărbat, îşi caută satisfacţia în altă parte. Din înţelegerea realistă a neputinţei celor mai mulţi de a stăpâni cu totul pofta trupească şi din înţelegerea căsătoriei ca unic mijloc de transfigurare a ei, de transformare a ei prin penetrarea unirii trupeşti de unirea sufletească între bărbat şi femeie, rezultă marea cinste ce o acorda Biserica Tainei Nunţii.

E drept că Sfântul Apostol Pavel a spus: "e bine pentru om sa nu se atingă de femeie. Dar ca pază împotriva desfrâului, fiecare bărbat sş-şi aiba femeia lui şi fiecare femeie să-şi aibă bărbatul ei. Dacă însă nu pot să se înfrâneze, să se căsătorească. Fiindcă mai bine este să se căsătorească decât să ardă." (1 Cor. 7, 1, 2, 9).Dar prin acest cuvânt el n-a înţeles căsătoria numai în sensul negativ, de remediu al manifestării dezordonate a concupiscenţei, ca mijloc tolerat de satisfacere a unei porniri păcătoase, fără efectele de dezordine socială, pe care le are cand e satisfăcută în afară căsătoriei. El a arătat în alte locuri înaltul conţinut pozitiv al unirii dintre bărbat şi femeie, în căsătorie (Ef. 5, 28-32). Alţii, trecând peste justificarea căsătoriei ca remediu contra concupiscenţei, au considerat ca ea îşi justifică existenţa numai prin naşterea de prunci. Dar în aceasta se include şi mai vădit întelegerea ei ca o unire mai mult decât trupească. Între reprezentanţii de seamă ai acestei înţelegeri a căsătoriei trebuie menţionat fericitul Augustin. Paul Evdokimov, combătând această interpretare, consideră legătura căsătoriei sublima în ea însăşi, neavând nevoie pentru a se

justifica de naşterea de prunci. El dezaproba cu dreptate indoielile privitoare la calitatea morala ireprosabila a legaturii trupesti.De fapt, Sfantul Apostol Pavel nu accepta satisfacerea poftei trupesti în afara căsătoriei. Deci o consideră ca păcat când e satisfăcută în afară casatoriei. Dar de ce e păcat în afara căsătoriei? Desigur nu numai pentru dezordinea sociala pe care o provoacă, ci şi pentru netransfigurarea ei printr-o unire sufletească, produsă de iubirea spirituală din căsătorie. De fapt, cine nu stie că cel ce priveşte femeia din afara căsătoriei o vede îngustată la calitatea unui obiect carnal de plăcere epidermică? Numai în căsătorie ea se descoperă ca persoană cu toată complexitatea de probleme, în care are nevoie să fie ajutată, sa nu fie singură, cum are nevoie şi bărbatul; numai căsătoria ridică legătura între bărbat şi femeie la prietenie şi adâncă responsabilitate practică reciprocă, în care fiecare trebuie să se angajeze total.

In felul acesta, casatoria este nu un simplu remediu tolerat pentru satisfacerea unei pofte ce ramane mai departe pacatoasa, ci un mijloc care face ca legatura dintre barbat si femeie sa fie cu adevarat o legatura completa, o legatura a unei comuniuni totale intre persoane, in care se realizeaza fiecare complet ca persoana, sau ca om adevarat, ajutandu-l si pe celalalt in acest scop, asa cum a voit-o Dumnezeu cand a creat pe om ca barbat si femeie, spre o completare reciproca. In acest sens, Biserica concepe legatura sotilor ca o legatura completa, trupeasca si sufleteasca. In casatoria adevarata ei progreseaza in unirea sufleteasca, pentru ca de fapt numai in aceasta se poate progresa. Acest progres trebuie sa-l ajute ei si cu vointa. In acest sens li se da harul acestei Taine. Ei trebuie sa aiba constiinta ca, daca legatura lor se reduce la satisfacerea poftei trupesti, aceasta aluneca spre pacat si e pandita de destramare.Fara sa conteste importanta legaturii trupesti, crestinismul nici n-o justifica in exclusivitatea ei. Cand Sfantul Apostol Pavel declara casatoria ca un remediu impotriva arderii dificil de suportat, sau a satisfacerii ei dezordonate, el include în acest rost al căsătoriei pe acela de mijloc de transfigurare a unirii trupesti.

Acest înţeles se include şi mai vădit în cuvintele Sfântului Ioan Gura de Aur, în care atribuie căsătoriei şi rostul naşterii de prunci. "Sunt două motive pentru care a fost instituită căsătoria.. pentru a face pe om să se mulţumeasca cu o singură femeie şi pentru a face copii. Dar motivul principal e cel dintâi. Cât despre procreare, căsătoria nu o antreneaza în mod absolut. Dovada sunt multele căsătorii care nu pot avea copii. Iată de ce prima raţiune a căsătoriei este să reglementeze viaţa sexuală, mai ales acum când neamul omenesc a umplut tot pământul". Ca el atribuie căsătoriei şi rostul realizării unei uniri spirituale, o arată în alte daţi, când o prezintă ca şi chip al unităţii. De fapt, un mijloc important care ajută pe cei doi soţi să înainteze spre o unire sufletească tot mai adâncă este naşterea şi creşterea de prunci. Actele de unire trupească se îmbibă prin asumarea acestei responsabilităţi de un element spiritual şi mai accentuat. În felul acesta, în faza întâi a căsătoriei un mare rol în transfigurarea legăturii trupeşti, care deţine un loc mai mare în unirea dintre soţi, îl are asumarea raspunderii naşterii de prunci, ca în partea a doua aceasta legătura să fie în mare măsură depăşita în fiinţa ei de unirea spirituala în care soţii au progresat. E adevărat ca în textul de mai sus, Sfantul Ioan Gură de Aur declara că o căsătorie e realizată şi când se împlineşte numai scopul ei principal: reglementarea sexualităţii, fără împlinirea scopului al doilea: naşterea de prunci. Dar el adaugă că ea e realizată fără naşterea de prunci, când pruncii lipsesc nu din voinţa soţilor, ci fără voia lor. Căci când naşterea de copii e evitată cu voia, legătura între soţi cade într-un simplu prilej de satisfacere a poftei trupeşti, ce trece astfel la acte păcătoase.

Copiii născuţi şi crescuţi nu iau loc în afara legăturii dintre soţi, ci ei sporesc în mod esenţial comuniunea dintre soţi, prin responsabilitatea comună, în care ei se unesc, deci adâncesc esenţa căsătoriei, care fără copii se sărăceste de substanţa spirituală interioara. Soţii devin în acest caz de cele mai multe ori o unitate egoista în doi, poate de un egoism mai accentuat decat cel de unul singur, pentru că un soţ are în celălalt aproape tot ce-i trebuie pentru a se satisface în ordinea material-trupească şi pentru a nu suferi nici de singurătate atât de mult ca cel închis în egoismul de unul singur.

Prin copii. soţii depăsesc acest egoism, deschizându-se spre alţii. Prin copii se deschid mai mult spre societate în general, de care au nevoie pentru creşterea copiilor, pentru încadrarea lor în societate. Prin ei intră în relaţii mai bogate cu societatea. P. Florensky spune că societatea - deci şi Biserica - este formata din unităţi duale, nu din indivizi; am zice din molecule, nu din atomi. Dar o familie care nu are copii nu e necesară în sens deplin societăţii. Familia promoveaza coeziunea socială, bisericească, nu indivizii. Celula familiei, deşi nu se dizolvă în organismul bisericesc sau social, trebuie să fie într-o comunicare cu celelalte celule prin "sângele" comun al lor, prin copii. Desigur naşterea şi creşterea de prunci, slujirea Bisericii şi a societăţii, ca înfrânare a egoismului în doi (sau în mai mulţi; cu copii cu tot), înseamnă o cruce. De aceea se cântă la slujba cununiei un imn închinat mucenicilor. Soţii care nu-şi înfrânează egoismul în doi vor deveni până la urma netransparenţi chiar şi lor înşişi. Vor constitui un egoism de instincte, de mic grup animalic, grupul insensibil la alţii al familiei de tip biologic, un grup închis ca o cetate în zidurile proprii şi capabil numai de ieşiri acaparatoare, nu şi de ieşiri dăruitoare. "O căsătorie care nu-şi răstigneşte statornic lăcomia şi autosuficenţa proprie şi nu se depăşeşte pe sine prin aceasta năzuinţa", nu e familie creştina. După învăţătura creştina, păcatul propriu al familiei de azi este nu divorţul sau lipsa de "acomodare", sau "salbăticia spirituală", ci autoadorarea familiei, refuzul de a vedea casatoria ca orientata spre împărăţia lui Dumnezeu.

Există o pornire de a face "totul pentru familie", dacă trebuie, chiar a fura. Familia nu mai este spre slava lui Dumnezeu; ea a început să nu mai fie o intrare sacramentala în prezenta Lui. Nu lipsa de sfiala sfântă faţă de familie face ca divorţul să apară ca un proces aproape natural, ci această autoidolatrizare a familiei face ca familia modernă să se sfărâme aşa de uşor; este acea identificare a familiei cu succesul şi cu refuzul de a purta crucea. O căsătorie creştina se încheie între două persoane, iar fidelitatea comună a celor doi faţă de al treilea - Dumnezeu - îi păstrează pe aceştia într-o adevărată unitate între ei şi cu Dumnezeu". Propriu-zis Hristos este cel care săvârşeşte Taina căsătoriei, dar o săvârşeşte unindu-i pe cei doi în Sine şi ca atare El rămâne permanent ca mijloc de unire între ei. Dacă ei se despart de El, se slăbeste şi unitatea între ei. Înfrânarea acestui egoism în doi include şi înfranarea de a folosi legătura căsătoriei pentru o simpla placere, cu evitarea naşterii de prunci.

4. Căsătoria - Taină a dăruirii şi a desăvârşirii persoanei

Omul a fost creat de la început bărbat şi femeie. Amândoi sunt creaţi "dupa chipul lui Dumnezeu" (Gen 1, 27-28) şi chemaţi la asemănarea cu Dumnezeu. Cu toate că fiecare este o entitate aparte, atât bărbatul cât şi femeia tind unul spre altul (Gen. 3, 23) în asemenea măsura, încat ajung "un singur trup" (Gen. 3, 24). Suflând în faţa omului suflarea de viaţă, Dumnezeu i-a dat calitatea de persoană. Ca persoană, omul este o fiinţă ratională şi libera. El este subiect şi cauza formală a ceea ce deosebeşte de orice altă fiintţă şi cauză eficientă

responsabilă faţă de faptele sale. Acestea poartă pecetea inteligenţei şi voinţei, a cunoaşterii şi iubirii omului. Prin cunoaştere mintea poate să spună, să explice realitatea înconjurătoare, pe de o parte; iar pe de altă parte încearcă să înţeleagă omul, care este mai mult decât toate creaturile, fiinţe sau lucruri. A fi persoană, înseamnă a fi o fiinţă în stare să te gândeşti, să te cunoşti suficient, să te apreciezi în mod adecvat pentru a putea să te exprimi, să te descoperi şi pornind de aici, să fii în stare să te dăruieşti. Or, nu ne putem dărui decât unei fiinţe care sa fie de aceeaşi natură cu noi şi egala cu noi, fiinţa cu care să se poata stabili o relaţie reciprocă. Cu animalul nu se poate stabili o asemenea relatie. Dovada o constituie faptul că primul om, după ce a pus nume tuturor fiinţelor (deci, intrase oarecum, în relaţie cu ele), a rămas singur. "Pentru Adam nu s-a găsit ajutor pe potriva lui", spune Sf. Scriptură. Pentru aceasta "a facut Dumnezeu pe om dupa chipul Sau... a facut barbat şi femeie" (Gen. 1, 27). Cuplul bărbat-femeie în paradis a fost un cuplu conjugal.

CAP II -NUNTA CRESTINA

Nu toate nunţie dintre oameni şi nu la toate confesiunile religioase nunta este taină.La protestanţi, la catolici, la anglicani şi la alte multe confesiuni şi popoare, nunta n-are putere de taină. Este numai un simbol, un act de prietenie şi o dovadă oarecare între soţ şi soţie. Dar niciunde n-are nunta putere harică de Taină şi nu este atât de cinstită ca în Biserica dreptmăritoare. Ca nunta să fie cu adevărat taină mare şi sfinţită trebuie să ştiţi că nunta are unsprezece reguli canonice. Şi numai atunci când se face dupa aceste reguli nunta este adevărata nuntă creştineasca şi adevărata Taină mare. Nunta este rădăcina firii omeneşti, cum o numeşte dumnezeiescul Apostol Pavel. El spune asa : „Dacă rădăcina este sfânta, sfinte vor fi şi ramurile. Iar dacă rădăcina este sălbatică, sălbatice şi rele vor fi ramurile ei”(Rom. 11,16).El numeste nunta Taină, că este una din cele şapte Taine. Dar nu taina, ci taina aceasta mare este - zice de nuntă -, iar eu zic voua : in Hristos şi în Biserică (Efes. 5,31). Dacă s-a făcut cununia în biserică, ea închipuieşte unirea cea duhovnicească din ceruri a Bisericii cu Hristos. Nu după ce ţi-ai bătut joc, te uneşti prin cununie cu o fecioară. Te-ai dus să faci armata şi dai buzna să te însori. Dacă faci aşa, nu-i bine ! Cununia este de 2000 de ani în Biserica lui Hristos. Taina lui Hristos este numai când se face cununia în biserică. Dar Taina Nunţii pe care o fac creştinii azi, vai şi amar de noi ! Cum s-a stricat sfinţenia acestei Taine ! Cum ne-am departat de sfinţenia Tainei aceşteia, cât cerul de pământ ! Ca să vă daţi seama de aceasta, ascultaţi cu atenţie care sunt cele unsprezece reguli canonice ale nunţii crestine ortodoxe, dupa canoanele Biserici lui Hristos.

1. **Prima condiţie sau rânduială canonică**, şi aici vorbim din cuvântul Sfantului Ioan Gura de Aur, este să nu se ia neamuri în căsătorie. Preotul bisericii este părintele întregului sat sau al parohiei. Voi, când o să vă căsătoriţi fetele sau baieţii, sunteţi datori să vă duceţi întâi la preot. Preotul trebuie să ştie întâi şi-ntâi câte nunţi are în sat. A vorbit un băiat cu o fată, dar trebuie să se duca la preot. Dacă preotul are multe familii în comună, cum se întâmplă în multe locuri şi nu ştie care-i rudă unul cu altul, poate pune pe uşa bisericii un anunţ : " Vă rugăm pe toţi enoriaşii sa ne comunicaţi, dacă aceşti doi tineri nu sunt rude !" Daca enoriaşii nu spun când ştiu, este păcatul lor. Spiţa de rudenii şi arborele genealogic al unei familii se împarte în cinci : Rudenie suitoare şi coborâtoare, colaterală, din cuscrie, din dumnezeiescul botez şi din fii adoptivi. Rudeniile suitoare sunt : tată, bunicul, străbunicul, răs-strabunicul.

Cele coborâtoare sunt : feciorul, nepotul, strănepotul şi răs-strănepotul. Acest fel de rudenii nu se pot lua niciodata în căsătorie, pentru imposibilitate de vârstă. Are dreptul răs-străbunicul să ia în căsătorie pe o răs-strănepoata, dar ea trebuie sa fie de 16 ani, iar el de 100 de ani. Deci vă daţi seama ca nu se poate lua din cauza vârstei. Deci acestea nu se pot lua, la infinit.Rudeniile colaterale, care fac cruce cu cele de sânge, cele suitoare şi coborâtoare, adica : tata, băiatul (sora), vărul întâi, vărul al doilea şi vărul al treilea. Tata cu mama sunt de gradul întâi; fratele cu sora sunt gradul al doilea; verii întâi sunt gradul al patrulea; verii ai doilea sunt gradul al şaselea. Toţi acestia n-au voie sa se ia in casatorie unul cu altul. De abia verii al treilea se pot lua, care sunt gradul al optulea. Deci verii al treilea se pot lua in casatorie. Rudeniile din cuscrie, din doua si trei neamuri in laturi. Adica : un barbat a fost casatorit cu o femeie, s-au incuscrit parintii femeii cu parintii lui. Sunt rudenii din doua laturi. Dar daca-i moare femeia si barbatul ia alta femeie, au devenit trei neamuri in cuscrie, ca s-a mai incuscrit si cu parintii celei de-a doua femei. Aici se opreste casatoria pana la gradul cinci, la gradul sase dezleaga Sfintii Parinti. Rudeniile din dumnezeiescul Botez. Acestea rudenii sunt oprite sa se ia in casatorie pana la gradul sapte inclusiv. Nasul, daca a botezat un copil, baiatul acela, daca a crescut, nu poate lua pe fiica nasului, dar nici pe fata fiului, nepoata de la fiu. De abia poate lua pe stranepoata nasului. Tot asa si daca acest baiat al nasilor ar avea un baiat, nu poate lua pe fata nasului, ci numai pe nepoata nasului. Apoi mare pacat fac preotii si crestinii aceia care pun nasi multi la nunta, cum am auzit prin Bucovina, ca au pus 40 de nasi la o nunta. Nebunie nemaipomenita ! Toti se fac rudenii. Copiii lor nu se mai pot lua in veac in casatorie. Cine v-a invatat sa puneti multi nasi la nunta ? Ca sa iasa parale multe ? Te duci in gheena, in iad ! Atat aveti voie, un nas sa puneti; nasul cu sotia lui (daca sunt cununati religios). Atat ! Un singur nas sa se puna la nunta.. Deci sa nu se mai faca pacatul acesta ! Si pe preotul care ingaduie aceasta, Biserica il osandeste. Stiti voi cat de mare pacat este amestecarea rudeniilor din dumnezeiescul Botez ? Este mai mare decat cel de sange. Am sa va dau o pilda. Daca s-ar ajunge la nebunia aceasta sa pacatuiasca tatal cu fiica sa, ii opreste 20 de ani de Sfintele Taine. Iar daca a trait cu fina din botez, il opreste 25 de ani, ca este mai mare rudenia din botez decat cea de sange, ca este rudenie duhovniceasca. Trebuie sa stiti lucrul acesta, ca va bagati in gheena, daca va puneti nasi multi si va faceti rudenii si pe urma copiii sau nepotii vostri se iau in casatorie. Voi raspundeti ! Rudenia din fii adoptivi. Ai luat un baiat, l-ai adoptat, l-ai trecut pe numele tau, el poarta numele tau in societate. Acela este al tau. Cum este baiatul tau, asa-i si acela inaintea lui Dumnezeu, dupa ce l-ai infiat. Deci copilul acela, daca are o sora sau un frate, nu poate sa ia pe un copil al dumitale sau daca ar avea un nepot. Tocmai stranepotul lui poate sa ia pe stranepoata dumitale, iarasi pana la spita a patra. Trebuie sa stiti acestea, pentru ca mult se incarca bietul suflet. Nunta celor care s-au luat din rudenii are numai doua leacuri, grele amandoua, dupa Sfantul Vasile cel Mare : " Cine s-a incurcat cu rudenie in casatorie, ori se desparte - chiar daca ar avea copil, ca-i desparte Biserica -, ori sa traiasca ca fratii in curatenie pana la moarte !"Deci, de orice nuanta si spita de rudenie este cineva, daca paseste peste rudenii si se iau in casatorie, se face incest si amestecare de sange si este blestem si nenorocire pe ambele familii care s-au incuscrit, si pe tinerii care s-au luat in casatorie

2. **A doua conditie canonică a nunţii ortodoxe** este să se învoiască tinerii; să se placă mirele şi mireasa, băiatul şi fata. Mare păcat şi mare greşeală fac părinţii care dau fata după cine nu-i place, sau obligă pe fecior să ia cutare fată, pentru că are avere multă, sau că-i

frumoasa, sau cine ştie ce alte condiţii. Aceşti părinţi care îndeamnă copiii să se căsătorească împotriva voinţei lor, sunt nişte ucigaşi care-i bagă în ispită, că ei numai de ruşinea părinţilor se iau, la stăruinţa lor şi apoi nu se plac şi se despart. Şi toate păcatele care urmează din această despărţire se datorează părinţilor care i-au îndemnat şi cad pe umerii lor. Odată ce s-au învoit tinerii, este de la Dumnezeu.

3. **A treia rânduiala a nunţii canonice**. Trebuie să se învoiască şi părinţii lor, atât ai băiatului, cât şi ai fetei. Nu-i binecuvântarea lui Dumnezeu dacă tinerii se plac unul pe altul şi părintii nu se împacă. Deci, atunci nunta este Taină, când Dumnezeu le dă în gând şi părinţilor şi tinerilor să se învoiască la nuntă. Atunci este nunta binecuvântată, când se învoiesc şi tinerii şi părintii, când fac tocmeala de bunăvoie între aceasta cuscrie şi între copiii lor.

4. **A patra rânduială a nunţii canonice**. Tinerii să se căsătorească foarte devreme. După canoanele Bisericii, după învăţătura Sfântului Ioan Gură de Aur, trebuie să se căsătorească băiatul când este de 15 ani şi fata când este de 13 ani. Dar pentru ce aceasta ? V-aţi pus întrebarea ? Iată de ce : pentru ca să nu greşească până la căsătorie, să se ia spurcaţi. Că nunta-i cinstită, când amândoi sunt fecioreinici, şi baiatul şi fata. Biserica apară neprihănirea întotdeauna şi curăţia. Are mare grijă, nu cumva să se ia în căsătorie dupa ce-a căzut în păcat baiatul sau fata cu cineva. Că nu mai este " Doamne ajută" în căsătorie. Iar dacă acum, după legile statului, s-a hotărât să fie fata de 16 ani, este bună şi această rânduială. Ca nu-i prea tânăra, este numai potrivită. Şi baiatul n-ar trebui să treaca de vârsta de 18 ani sau cel mult 20, dar să se pazeasca cu mare tărie până la căsătorie în feciorie, cum i-au făcut mamele lor.

5. **A cincea rânduială a nunţii canonice**. Înainte de-a face nunta, cu cel puţin o săptămână înainte, trebuie să meargă la duhovnic pentru spovedanie părinţii mirelui şi ai miresei şi cu feciorii lor, mirele şi mireasa, să fie pregătiţi pentru împărtăşanie. Dar să faca o spovedanie aşa cum trebuie, scrisă, că spovedania este al doilea botez. S-o faci bine, spunând tot ce-ai făcut, de când erai mic copil şi până a venit vremea să te însori sau să te măriti.Comparând efortul ascetico-mistic al omului pe calea mântuirii cu urcuşul profetului Moise pe muntele Sinai-urcuş în trepte harice-Sfantul Grigorie de Nyssa în Viata lui Moise, leaga şi condiţioneaza starea apatică a firii umane de la sălăşluirea (odihna) Sfântului Duh în ea. ”Duhul care înfloreşte în oameni, nu vine decât în cei ce s-au omorât păcatelor” [34] iar ca Harul Duhului Sfânt să se pogoare în Taina Cununiei şi ca cei doi soţi să-l primească trebuie să fie curăţiţi de păcate prin Taina Spovedaniei şi impreuna vietuitori in Hristos prin Sfânta Împărtăşanie.

6. A **şasea rânduială a nunţii canonice**. În ziua când are să fie nuntă, trebuie să meargă la biserică mirele şi cu mireasa, părinţii baiatului care se numesc socrii mari, şi părinţii fetei, adică socrii mici, să asculte cu mare evlavie şi cu mare frica de Dumnezeu toată dumnezeiasca slujba a Bisericii, Utrenia, Sfânta Liturghie, predica şi toată rânduiala.

[34] Sfantul Grigorie de Nyssa,Viata lui Moise, trad, pr. D. Stăniloae şi r. I. Biga, P. S. B., vol. 29, Ed. Ist. Bibl. si de Mis al B. O. R., Buc., 1982, p 81.

7. **A şaptea rânduială a nunţii canonice**. În ziua când are să-i cunune, dacă preotul, la mărturisire, i-a găsit vrednici pe aceşti doi tineri să le dea Sfânta Impărtăşanie, adica să-i împărtăşeasca cu Trupul şi Sângele Domnului. Ei, în ziua nunţii, primesc două taine, anume Împărtăşania şi Cununia.

8. **A opta rânduială canonica a Bisericii lui Hristos** pentru nunta cea adevărată, creştină, este ca preotul duhovnic, care i-a mărturişit pe aceşti tineri şi cunoaşte viaţa lor, dacă ştie că, Doamne fereşte, unul din ei a căzut în păcat până la cununie, mirele sau mireasa, n-are voie să-i puna cununia pe cap, pentru că face păcat de moarte. Ce credeţi dumneavoastră, că acea cununie se pune de fantezie, de mândrie, ca să ne vadă oamenii că ne încununează Biserica ? Vai de capul tău, dacă te-a încununat, fiind nevrednic, că spre osândă te-ai încununat ! Biserica lui Hristos, care este " stâlp şi intărirea adevărului"(I Tim. 3,15), încununează numai pe cei feciorelnici, care şi-au păzit fecioria până la nuntă, şi baiatul şi fata, cum i-a făcut mama lor. Numai acelora Biserica are voie să le facă această mare cinste de a le pune cununa pe cap, această cununa a biruintei asupra păcatului trupesc, asupra patimilor şi a stricăciunii, că s-au luptat în viaţa cu post, cu rugaciune şi cu înfrânare şi s-au păzit să fie biserică a Duhului Sfânt, şi se încununează pentru că au biruit păcatul ! Înainte vreme, când un stăpânitor sau un împărat câştiga o împărătie, având o oarecare biruinţă sau o mare bravură, era obiceiul să-l încununeze. Aşa şi la această taină. Biserica încununează pe cei biruitori, pe cei viteji, care s-au luptat până la cununie să ţină fecioria neatinsă de păcatele trupeşti, spurcate. Biserica, care-i trupul lui Hristos, stâlp şi întărire a adevărului, nu încununeaza curvari şi preacurvari, ci numai oameni sfinţi, care şi-au păzit trupul şi sufletul sfânt până la cununie. Iar dacă preotul ştie de la spovedanie că ori mirele ori mireasa a căzut în curvie, să nu-i pună cununia pe cap ! Să i-o puna numai mirelui, dacă el a fost cinstit, sau numai miresei.[35].O, ce bine ar mai fi aceasta ! Ar vedea toata biserica cine-i cu musca pe căciula ! Ar cunoaşte toţi cât de cinstit a fost, când va vedea pe mireasă cu cununia pe cap şi pe mire nu, sau invers. Iar dacă amândoi au căzut, preotul n-are voie să le puna nici unuia cununia pe cap. Preotul care pune cununia pe cap la oamenii curvari, care au fost cazuţi, sau la a doua nuntă, este sub canon. N-are voie ! Face lucruri necanonice şi neaprobate de Biserica lui Hristos. Sunt unii care au pretenţia să le pună cununia pe cap după ce s-au săturat, bărbaţii de femei şi femeile de bărbaţi. Nu mai ai de ce să-i pui cununa ! Poate să fie spovedit de o sută de ori, dacă a căzut, este căzut; nu mai este feciorelnic. Dacă-i spovedit, este oprit şapte ani de împărtăşanie. Să facă canon, dar nu să-i puna cununa pe cap. Numai la prima cununie şi daca sunt feciorelnici are voie sa le puna cununia pe cap.

9. **A noua rânduială a nunţii canonice**. Nunta nu se face cu lăutari, Doamne fereşte ! Îl pui pe cel rău să cânte la taina lui Hristos ? Tainã este nunta ! Citiţi canonul 117 al Soborului din Cartagina şi alte canoane, care osândesc pe creştinii care fac nunţi cu lăutari. Şi zice acolo, că dacă cineva a pus lăutari la nuntă, preotul să nu stea la nunta aceea, imediat să plece, pentru ca nu se poate împaca lucrarea lui Veliar (diavolul) cu a lui Hristos !. Taina este spovedania, Taina este şi nunta. Ce pui pe demon să cânte la taina lui Hristos ? Cine te-a învăţat ? Care-s lăutarii nunţii ? Stiţi voi ? Cântăreţii bisericii şi coriştii. Nu dau voie canoanele Bisericii ca nunta să se facă cu lăutari. Preotul, după ce i-a cununat pe tineri şi a terminat Sfânta Liturghie, dacă este invitat la nuntă, la masa de cununie, să vină. Mirele şi mireasa, de

[35] Sfântul Ioan Gura de Aur, Omilia 9 la Epistola Nita către Timotei

la biserică până acasă, merg cu cununiile pe cap. Sfântul Teodor Studitul arată cât de mare să fie paharul la nunta şi chiar pentru toţi cei ce beau vin : " Iar paharul să nu ia mai mult de patru uncii " . Deci un pahar de vin la nuntă sa aiba 32 de grame.Atât ai voie să iei la nuntă, trei pahare de câte 32 de grame, adică abia 96 de grame. Trei pahare care le iei la nuntă nu au voie să aibă mai mult de 100 de grame de vin. Asta-i beţia de la nuntă. Că nunta-i tăina, nu-i balamuc şi teatru drăcesc, unde să se îmbete şi să se taie cu cuţitele ca nebunii şi unde se fac cele mai mari desfrâuri şi răutăti şi bătai şi înjurături. Aceea nu-i nunta, ci teatru. Şi măi rău decât teatru este. Pentru că este teatru drăcesc, că îsi bate satana joc de dânşii, ca în loc de taină sfântă, o fac pravalia satanei !

10. **A zecea rânduială a nunţii canonice**. Dacă mirele şi mireasa n-au avut impedimente şi le-a dat voie să se împartaseasca cu Sfintele şi Preacuratele Taine, carnea lor şi sângele lor s-au amestecat cu Carnea şi Sângele lui Iisus Hristos, ca preacuratele taine sunt cu adevarat Trupul şi Sângele Domnului; şi fiindcă au primit, în ziua nunţii două taine, şi Cununia şi Sfânta Împărtăşanie, n-au voie să se împreuneze unul cu altul trei zile şi trei nopţi după nuntă, dacă vor să le mearga bine toată viaţa lor şi să fie adevăraţi creştini. Mirele, pentru pază, trebuie să doarmă în camară cu tatăl său, aşa spune cartea, şi mireasa cu mama ei, şi pe urmă sunt liberi să se împreuneze pentru naştere de copii şi înmulţirea neamului omenesc, cum a rânduit Dumnezeu la Facere, când a zis : Creşteti şi vă înmulţiţi şi umpleţi pământul şi-l stăpâniti (Gen,9,1) pe amândouă le-a binecuvantat (Evrei 13,4), zice marele Apostol Pavel. Toată viaţa creştinul, de când se cunună şi pâna la moarte, n-are voie sa se împreuneze cu soţia lui decât numai marţea şi joia.

11**. A unsprezecea rânduiala a nunţii**. Cinstită este nuntă şi patul neintinat şi Hristos, dacă nu-i post şi dacă nu-i sărbătoare atunci. Şi doctorii de azi, după ştiinţa, arată că cei mai sănătoşi copii devin din aceasta că bărbatul să nu aiba contact cu soţia decât de două ori pe săptămană. Chiar şi ştiinta vine în ajutor Bisericii adevereşte acest lucru, cei ce se împreună prea des slăbesc puterea şi vigoarea copiilor şi devin, pentru plăcerile lor, anormali.

Pentru a avea o căsătorie izbutită, e nevoie încă din copilărie de o educaţie potrivita.

Aşa cum un copil trebuie să studieze, aşa cum învaţă el să gândească şi să se preocupe de părinţi sau de sănătatea sa, la fel trebuie şi să fie pregătit pentru o căsătorie izbutită. În veacul de acum, însă, nimeni nu mai este interesat să-şi pregătească copiii pentru această taină mare, o taină care va juca un rol crucial în viaţa lor. Părinţii nu sânt interesaţi de aşa ceva, în afară de zestre sau de ale probleme băneşti, care îi preocupă adânc. Copilul trebuie să înveţe încă din pruncie să iubească, să dăruiască, să sufere lipsuri, să asculte. Trebuie învăţat să simtă că curăţia sufletului şi a trupului său este o comoară de mare preţ, care trebuie păzită ca lumina ochilor. Firea copilului trebuie modelată corespunzător, pentru a ajunge un om cinstit, curajos, hotărât, deschis, vesel, iar nu o făptură care-şi plânge de milă şi se vaită de soarta sa, un lucru slab şi neputincios, fără putere de a gândi. Încă din pruncie, copilul trebuie învăţat să se preocupe de un subiect anume sau să se îndeletnicească cu ceva anume, pentru ca în viitor să-şi poată întreţine familia sau, în cazul unei fete, să ajute dacă e nevoie. O femeie trebuie să înveţe să fie gospodină, chiar dacă are studii superioare. Trebuie să înveţe să gătească, să coasă,

să brodeze. Dar, veţi spune: părinte dragă, toate astea sânt de la sine înţelese. Întrebaţi-i, însă, pe cei căsătoriţi, şi veţi vedea cât de multe femei gata să se căsătorească nu ştiu nimic despre gospodărit.De la o anumită vârstă, cu atât mai mult, alegerea tovarăşului de viaţă este un lucru care nu trebuie trecut cu vederea. Nu trebuie nici făcut în grabă, fiindcă, după cum spune o zicală, „iute la însurătoare, iute la disperare“. Nu trebuie însă nici aşteptat prea mult, fiindcă întârzierea este o primejdie ucigătoare de suflet. Ca regulă, ritmul firesc al vieţii duhovniceşti începe cu căsătoria. Cel necăsătorit se aseamănă cuiva care încearcă să locuiască pentru totdeauna în hol: nu pare să priceapă la ce folosesc camerele. Părinţii ar trebui să se intereseze de viaţa socială a copilului, dar şi de viaţa sa de rugăciune, încât fericitul ceas să vină ca un dar de la Dumnezeu. Firește, când e vorba de alegerea unui partener, copilul va lua seamă la părerea părinţilor săi. Cât de des nu simt părinţii un cuţit trecându-le prin inimă, atunci când copiii nu-i întreabă despre cel care le va fi tovarăş în viaţă? Inima de mamă este sensibilă, şi nu poate îndura o astfel de lovitură. Copilul ar trebui să vorbească despre aceste probleme cu părinţii săi, pentru că aceştia au o intuiţie anume, ce le dă putinţa să conştientizeze lucrurile care-i îngrijorează. Aceasta nu înseamnă însă că tatăl şi mama ar trebui să facă presiuni asupra copilului. În cele din urmă, el trebuie să fie liber să hotărască de unul singur. Dacă vă veţi împinge copilul spre căsătorie, vă va socoti răspunzător dacă lucrurile nu vor decurge bine. Nimic bun nu vine în urma presiunilor. Trebuie să-l ajutaţi, dar trebuie şi să-i îngăduiţi să aleagă persoana pe care o preferă sau pe care o iubeşte - însă nu pe cineva de care i-e milă sau de care-i pare rău. Dacă copilul vostru, după ce se cunoaşte cu cineva, vă spune: „Mi-e milă de săracul om, mă voi căsători cu el“, să ştiţi că sânteţi în pragul unei căsătorii eşuate. Doar o persoană pe care el sau ea o preferă sau o iubeşte poate sta lângă copilul vostru. Şi bărbatul, şi femeia trebuie să fie atraşi unul de celălalt şi trebuie să vrea cu adevărat, în chip lăuntric, fără grabă, să trăiască împreună. În această privinţă, totuşi, nu putem face presiuni asupra copiilor noştri. Uneori, din dragoste, simţim că ei ne aparţin, că sânt ai noştri, şi că putem face ce vrem cu ei. Şi aşa copilul ajunge o făptură neputincioasă să trăiască - fie căsătorit, fie necăsătorit.De bună seamă, procesul de cunoaştere şi apropiere, o problemă foarte delicată - dar pe care adesea o trecem cu vederea - ar trebui să aibă loc înaintea **căsătoriei. Nu trebuie să avem rezerve în a ne cunoaşte unul pe celălalt, mai ales dacă nu sântem siguri de sentimentele noastre. Dragostea n-ar trebui să ne orbească, ci să ne deschidă ochii pentru a-l vedea pe celălalt aşa cum este, cu neputinţele sale**. „E mai bine să iei din casa ta o încălţare, chiar dacă-i pingelită“, spune o zicală. Adică e mai bine să iei pe cineva cu care ai ajuns să te cunoşti. Iar cunoaşterea trebuie întotdeauna să fie legată de logodnă, o chestiune la fel de anevoioasă.

Păziţi-vă de falşii creştini, care văd în căsătorie ceva dezgustător, asemenea unui păcat, şi-şi coboară grabnic ochii când aud vorbindu-se despre ea. Dacă vă veţi căsători cu unul ca acesta, vă va fi un ghimpe în trup, şi o povară pentru mănăstirea sa, dacă se va călugări. Păziţi-vă de cei ce se cred desăvârşiţi şi nu află greşeală într-înşii, dar găsesc mereu greşeli la ceilalţi. Păziţi-vă de cei ce se cred aleşi de Dumnezeu ca să-i îndrepte pe ceilalţi.

CAP III - PERIOADA DE ÎNCEPUT A VIEŢII DE FAMILIE

Temelia Întemeierii familiei

Cei care vor să se căsătorească sau tinerii căsătoriti, trebuie să înveţe, de la păstorii lor, ce semnificaţie are căsătoria lor. În primul rând, că Nunta este Taina şi reprezintă modul în care soţii pot să-şi petreacă viaţa de căsătorie. În această lucrare dificilă - lucrare într-adevăr pastorală - noi trebuie să fim ajutaţi de fraţii nostri laici, care sunt mâinile şi picioarele clericilor. Sfinţirea şi mântuirea Nunţii şi a familiei nu este numai lucrarea episcopului şi a prezbiterilor, ci a întregii comunităţi şi a parohiei. De aceea, toţi sunt chemaţi să-i ajute pe preoţi, fiecare după chemarea lui şi după harisma care i s-a dat.

Dacă atunci când vrem să cumpăram case sau robi, iscodim, întrebăm, şi pe cei care îi vând, şi pe stăpânii lor de mai înainte, de starea sănătaţii lor trupeşti şi sufleteşti, apoi cu mult mai multă grijă trebuie să avem când e vorba să ne luăm soţie. O casă subredă de cumperi, o poţi vinde din nou; dar femeia pe care ai luat-o, înapoi n-o mai poţi da părinţilor ei; trebuie, vrând-nevrând, s-o ţii în casa ta toată viaţa ta; iar de-o alungi că-i rea, eşti după legile lui Dumnezeu, vinovat de adulter. Aşadar, când ai de gând să-ţi iei nevastă, nu te uita numai la ce scriu legile civile, ci, înainte de acelea, uită-te la ce scriu legile noastre. Că după acestea, nu după acelea, are să te judece Dumnezeu în ziua judecătii. Cei ce nu ţin seama de legile civile, îndură adesea numai paguba de bani; dar cei care dispreţuiesc legile noastre aduc asupra sufletului lor pedepse nemiloase şi focul cel nestins. Tu însă, când ai de gând să te însori, alergi cu mare graba la legiuitorii civili; stai lângă ei şi te interesezi cu de-amănuntul ce are să fie daca-ţi va muri soţia fără să fi făcut copil, ce are să se întâmple dacă a făcut copil, ce are să se întâmple dacă a făcut doi sau trei; ce se va întâmpla cu averea ei dacă părinţii ei mai sunt în viaţă, ce, dacă nu mai sunt; ce parte din avere vor lua fraţii ei şi ce parte tu, soţul ei; în ce caz poţi ajunge stăpânul întregei ei averi, ca să nu laşi nici o parte rudelor ei şi în ce caz pierzi totul. Şi altele mai multe îi întrebi pe legiuitori şi te interesezi; iscodeşti şi cercetezi totul, ca nu cumva să poata lua ceva rudele ei din averea soţiei tale. Deşi, dupa cum am spus, chiar dacă se întâmplă vreo nenorocire, paguba se margineşte numai la bani! Totuşi, nu vrei să nesocoteşti ceva din toate acestea. Să nu fie, dar, o nesocotinţă să araţi atâtă râvnă, când e vorba de pierdere de bani, dar să nu spui nici un cuvânt când e vorba de primejduirea sufletului tău şi de socoteala ce vei da dincolo, când ar trebui de asta să ne interesăm, de asta să întrebăm, asta s-o iscodim înainte de orice? De asta sfătuiesc şi îndemn spune Sfantul Ioan Gura de Aur pe cei ce vor să se căsătorească să se ducă la fericitul Pavel şi să citească legile date de el despre căsătorie. Şi să vorbească de căsătorie numai dupa ce mai întâi vor afla ce le porunceşte Pavel să facă de se va întâmpla ca soţia lor sa fie rea, bănuitoare, beţiva, certăreaţă, fără judecată sau cu alt cusur. Şi de vei vedea ca-ţi dă voie să-ţi laşi femeia şi să iei alta de are vreun cusur din cele înşirate, îndrăzneşte, ca nu-i nici o primejdie; dar dacă vei vedea ca Pavel nu-ţi îngăduie asta, ci-ţi porunceşte s-o iubeşti, s-o ţii în casa cu toate cususrile ei, în afară de cel al desfrânării, atunci întăreşte-te bine, pentru că ai de îndurat toata răutatea soţiei tale.

Dacă ţi se pare greu şi impovărător lucrul acesta atunci fă tot ce poţi şi caută să iei o femeie bună, blândă, ascultătoare! Ştii doar că trebuie neapărat să se întâmple una din două: sau să înduri toată viaţa răutatea ei, de-ţi iei femeie rea, sau să fii osândit pentru adulter dacă o laşi, nevrând să înduri răutatea ei. Că "cine îşi lasă femeia lui, afară de cuvânt de desfrânare, o face să preacurvească: iar cel ce o ia pe cea lăsăta preacurveşte".

Dacă vom deschide bine ochii înainte de căsătorie, cunoscând aceste legi, ne vom da toată silinţa ca de la început să ne luăm o soţie bună şi potrivita firii noastre. Căsătorindu-ne cu o astfel de femeie, vom avea nu numai câştigul că n-o vom lăsa-o niciodata, ci şi câstigul acela că o vom iubi cu tăria cu care ne porunceşte Pavel s-o iubim, spunând: "Barbaţi, iubiţi-vă femeile voastre"; şi nu s-a mărginit la atâta, ci ne-a dat şi măsura dragostei: "Precum şi Hristos a iubit Biserica". Deci nu trebuie să-ţi laşi femeia, chiar de-ar trebui să mori pentru ea. Dacă Stăpânul a iubit atâta Biserica, încât S-a dat pe Sine pentru ea, apoi cu mult mai mult trebuie ca tu să-ţi iubeşti aşa partenera ta de viaţă!

Dar să vedem nu cumva frumusetea miresei sau virtutea sufletului ei a atras pe Mire? Nu poţi spune asta! Mireasa lui Hristos era urâta la faţă şi necurata. Ascultă ce spune Pavel mai departe! Dupa ce a spus: "S-a dat pe Sine pentru ea", a adăugat: "Că să o sfintească, curăţindu-o cu baia apei". Iar când a spus: "Curăţindu-o", a arătat că mai înainte era necurată şi pânăgarită; şi nu o necurăţenie oarecare, ci cea mai grozavă necuraţie; era murdărită de fumul şi mirosul jertfelor de sânge amestecat cu praf şi de mii şi mii de alte pete ca acestea. Totuşi Mirele nu s-a îngreţoşat de urâţenia ei, ci i-a schimbat urâţenia, i-a dat alt chip, i-a prefăcut viaţa şi i-a iertat păcatele. Fă şi tu ca Mirele Hristos. De ţi-ar greşi soţia ta de mii şi mii de ori, treci cu vederea totul, iart-o! De te căsătoresti cu o femeie cu fire rea, schimba-i firea, fă-o bună, blânda, cum a facut şi Hristos Biserica. Hristos nu i-a şters numai necuraţia ei, ci a făcut să-i piară bătrâneţea, dezbrăcindu-o de omul cel vechi, alcătuit din păcate. La asta se gândeşte iaraşi Pavel când spune: "Ca să o înfăţişeze Luişi Biserica slăvita, neavând pată sau zbârcitură". N-a făcut-o numai frumoasă, ci şi tânăra; nu la trup, ci la suflet. Nu-i de mirare numai aceasta că a luat-o fără chip şi fără frumuseţe, urâtă şi bătrâna şi nu s-a îngreţoşat de ea, ci şi aceea că S-a dat pe Sine morţii şi a schimbat-o, dându-i o frumuseţe fără de egal; ci şi aceea că mai pe urmă, deşi a văzut-o murdară şi pătată, n-a lăsat-o, n-a rupt-o de lângă El, ci a continuat s-o îngrijească şi s-o îndrepte. Spune-mi, te rog, caţi din Biserica n-au păcătuit dupa ce-au crezut? Cu toate astea Hristos nu s-a îngreţoşat de ei. De pildă, desfrânatul din Corint era madular al Bisericii; Hristos n-a tăiat mădularul, ci l-a îndreptat. Toată Biserica Galatei lunecase şi cazuse în iudaism; totuşi nici pe aceea n-a lasat-o, ci, prin Pavel, a tămăduit-o şi a readus-o la înrudirea cea dintâi. După cum atunci când ni se îmbolnăveşte un madular din trupul nostru, nu tăiem mădularul, ci alungăm boala, tot aşa să facem şi cu femeia noastră. De se prinde de ea vreo răutate, nu-ţi alunga femeia, alunga răutatea! Pe femeie poţi s-o vindeci, dar un mădular bolnav adesea nu-l poţi vindeca; şi cu toate că ştim că-i de nevindecat, totuşi nici aşa nu ni-l tăiem. Adeseori mulţi oameni cu piciorul răsucit, cu fluierul strâmb, cu mâna moartă şi uscată, cu ochiul stins, nu şi-au scos nici ochiul, nu şi-au scurtat nici piciorul şi nu şi-au tăiat nici mână, ci văzând că nici trupul nu are vreun câştig din pierderea lor, ba dimpotrivă încurcă celelalte mădulare cu multa ruşine, le lasă să le aiba de dragul celorlalte. Cum sa nu fie oare mare nesocotinţa să fii cu atâtea griji acolo unde nu-i nădejde de vindecare şi nici de câştig, iar aici, unde sunt nădejdi destule şi schimbarea lesnicioasă, să împiedici vindecarea? Un mădular beteag din fire nu-l poţi îndrepta, dar putem schimba un suflet stricat.

Chiar de mi-ai spune ca soţia ta are cususruri ce nu pot fi îndreptate, spune Sfântul Ioan Gura de Aur că rămâne tot rea cu toata sârguinţa ta, nici atunci nu trebuie s-o lasi. Nu-ţi tai un mădular, care zace de o boală de nevindecat! Soţia ta este mădularul tău! "Vor fi cei doi un trup", spune Scriptura. De pe urma îngrijirii unui mădular bolnav n-avem nici un câstig dacă, din pricina bolii, mădularul nu se vindecă; dar de pe urma îngrijirii

femeii noastre, mare ne este răsplata noastră a celor ce o învăţăm şi o sfătuim, chiar daca ea boleşte mai departe. Dacă ea nu câştigă nimic din învăţătura noastră, vom caştiga noi de la Dumnezeu răsplata mare pentru răbdarea noastră, ca, de frica Lui, am fost atât de răbdători, că am îndurat cu blândete răutatea ei, că am păstrat mădularul nostru, că femeia ne este un mădular de neapărată trebuinţă. Pentru aceasta mai cu seama trebuie s-o iubim.

Asta ne-a învătat tot Pavel, spunând: "Aşa sunt datori bărbaţii să-şi iubească femeile lor ca şi trupurile lor. Că nimeni niciodata nu şi-a urât trupul său, ci-l hrăneste şi-l îngrijeşte, precum şi Hristos Biserica. Că suntem mădulare ale trupului Lui, din carnea Lui şi din oasele Lui". Pavel, cu alte cuvinte, spune: "După cum Eva a fost făcută din coasta lui Adam, tot aşa şi noi din coasta lui Hristos". Acest înţeles îl au şi cuvintele: "Din carnea Lui şi din oasele Lui". Că Eva a fost făcută din coasta lui Adam, o ştim cu toţii. Scriptura ne-o spune lămurit, că Dumnezeu a adus somn peste Adam, a luat una din coastele lui şi a făcut femeia". Dar nu trebuie sa ne iubim femeia numai pentru aceea că este mădularul nostru, pentru că îşi are începutul creării ei din noi, ci pentru că Dumnezeu ne-a dat lege în privinţa asta, grăind aşa: "Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său şi pe marna sa şi se va lipi de femeia sa şi vor fi amândoi un trup". De aceea şi Pavel ne citeşte aceasta lege, că în tot chipul să ne îndemne să ne iubim soţiile. Uita-te la înţelepciunea apostolică! Nu ne îndeamnă să ne iubim soţiile întemeiat numai pe legile dumnezeieşti, nici numai pe cele omeneşti, ci întemeiat, pe rând, şi pe unele şi pe altele, pentru ca omul care judecă mai înalt, mai cu judecată, să fie îndemnat să-şi iubească femeia de legile cele mai înalte, iar omul slab la minte, de legile cele mai de jos, de legile firii.

De aceea Pavel îşi începe îndemnurile sale cu faptele săvârşite de Hristos, grăind asa: "Iubiţi-vă femeile voastre, precum şi Hristos a iubit Biserica"; apoi îi îndeamnă cu fapte pe care le săvârşesc oamenii: "Aşa sunt datori bărbaţii să-şi iubească femeile lor ca şi trupurile lor"; apoi iarăşi cu faptele săvârşite de Hristos: "Că suntem mădulare din trupul Lui, din carnea Lui şi din oasele Lui"; apoi iarăşi cu fapte omeneşti: "Pentru aceea va lăsa omul pe tătal său şi pe mama sa şi se va lipi de femeia sa"; iar dupa ce a dat citire legii acesteia, spune: "Taina aceasta mare este". Este mare, pentru că fata care se marita a stat atata vreme departe de lume in camera ei si niciodata n-a vazut pe mirele ei; cu toate acestea, din prima zi, îl doreşte şi-l iubeşte ca pe trupul ei; la fel şi mirele, pe fata pe care n-a văzut-o niciodată, cu care niciodată n-a schimbat o vorba, pe aceea, din prima zi, o preferă tuturora: prietenilor, rudelor, chiar părinţilor. Parinţii la fel: când din alte pricini li se ia banii se chinuie, se supără, dau în judecată pe datornici; dar dau în mână unui bărbat pe care adesea nici nu l-au văzut, nici nu l-au cunoscut, pe fiica lor şi zestre foarte mare. ŞI se bucura când fac asta; nu socotesc paguba fapta, ci, văzând ca îşi mărita fata, nu se mai uita că s-au obişnuit cu ea, nu se mai supăra, nu se mai chinuie, ci chiar se bucura şi socotesc o mare fericire să-şi vadă fata urnită din casa şi multă avere odată cu ea. La toate acestea gândindu-se Pavel că cei doi îşi lasă părinţii şi se unesc unul cu altul, că unirea lor de atunci e mai trainică decât traiul de mulţi ani cu părinţii şi dandu-şi seama că lucrul acesta nu este lucru omenesc, ci că Dumnezeu a sădit în ei dragostea aceasta şi a rânduit ca şi cei ce dau şi cei ce primesc să facă lucrul acesta cu mare bucurie a spus: "Taina aceasta mare este". Şi dupa cum copilul de curând născut cunoaşte din ochi pe părinti, când încă nu grăieşte, tot aşa şi mirele şi mireasa, fără sa mijlocească cineva, fără să-i îndemne şi să-i sfătuiasca, se unesc unul cu altul din priviri. Pavel, văzând apoi că asta s-a întâmplat şi cu Hristos şi cu Biserica mai ales, s-a mirat şi s-a minunat.

După cum mirele îşi lasă tatăl şi se duce la mireasă, tot aşa şi Hristos a lăsat tronul părintesc şi a venit la mireasă; nu ne-a chemat pe noi sus, ci El a venit la noi. Când auzim însă că a lăsat tronul părintesc, să nu socoteşti lăsarea aceasta mutare, ci pogorământ; că era cu Tatăl când era cu noi. De asta spune: "Taina aceasta mare este". Mare este într-adevar şi când se face cu oamenii! Dar când văd că se întâmpla asta cu Hristos şi cu Biserica, atunci mă spăimântez, atunci mă minunez. De aceea Pavel, dupa ce a spus: "Taina aceasta mare este", a adăugat: "Iar eu spun în Hristos şi în Biserica".

Ştiind, dar, ce mare taină este căsătoria şi al cui simbol este, nu gândi de căsătorie cu nechibzuinţă şi la întâmplare, nici nu caută avere mare când ai de gând să te însori. Nu trebuie să socoteşti căsătoria negustorie, ci însoţire pe viaţă.

Femeia are o singură datorie, să păzească cele adunate, să chiverniseasca veniturile, să se îngrijească de casa. Pentru asta ne-a dat-o Dumnezeu! Ca să ne ajute la astea şi la toate celelalte! Viaţa omenească e alcătuită din doua părţi: din treburi în afară de casă şi din treburi înauntrul casei; împărţind Dumnezeu aceste treburi în două, a dat femeii treburile din casă, iar bărbatului cele din afară de casă, cele din oraş, din piaţă, tribunalele, adunările, armata şi toate celelalte. Femeia nu poate arunca lancea, nu poate slobozi săgeata, dar poate ţine furca, poate ţese pânza, poate face bine toate cele ce ţin de casă. Cunoscând, dar, cu toţii acestea, să căutam un singur lucru când ne însurăm: virtute sufleteasca şi bune purtări, ca să avem pace în casă, ca să ne bucuram necontenit de întelegere şi dragoste. Cel ce-şi ia femeie bogată îşi ia mai degrabă stăpână decât soţie. Femeile, chiar când n-au avere, sunt pline de mândrie şi dornice de slavă! Gândeşte-te ce amară va face viaţa bărbaţilor lor dacă mai sunt şi bogate! Dar bărbatul, care se însoară cu o fată de seama lui sau mai săraca decât el, îşi ia tovarăş şi ajutor; îşi aduce în casă, odata cu ea, toate bunătaţile. Gândul ca a luat-o săracă o face să se poarte cu bărbatul ei cu multă grija, să i se supună în toate, să-l asculte, să stinga orice pricină de ceartă, de luptă, de mândrie, de ocară; ajunge legătura de pace, de înţelegere, de dragoste şi de unire.

Să nu căutam, dar, cu orice preţ să avem avere, ci pace, ca să ne fie viaţa plină de plăcere. De asta-i făcută casnicia! Nu ca sa ne umplem casele de certuri, de bătai! Nu ca sa ne sfădim şi să ne ocărâm! Nu ca să ne împotrivim unii altora şi sa ne facem traiul netrai, ci ca să avem în casă un ajutor, să gasim în casă liman, scăpare şi uşurare de necazurile care ne apasă, ca să stam de vorba cu plăcere cu femeia noastră. Mulţi bogaţi, însuraţi cu femei bogate, şi-au marit averea, dar si-au imputinat placerea si intelegerea din casa! In fiecare zi la masa numai certuri si galcevi! Multi săraci, însuraţi cu femei mai sărace ca ei, au în casă pace şi se uită fericiţi la soarele acesta! Bogăţii, dimpotrivă, cu toate că sunt înconjuraţi de multe desfătări, de câte ori nu şi-au dorit moartea din pricina femeilor, de câte ori n-au dorit, din pricina lor, să termine cu viaţa? Aşadar averea nu-i de vreun folos, când nu dăm de un suflet bun! Dar pentru ce trebuie să vorbesc de înţelegere şi pace? Adeseori bogatul nu rămâne nici cu averea lui de se însoara cu o femeie mai bogată. Când cheltuieşte averea pe motiv că îi rămâne zestrea şi apoi se întâmplă să-i moara soţia înainte de vreme, e silit de părinţi să le dea înapoi întreagă, toata zestrea, întocmai ca cei care scapă numai cu trupul în urma unui naufragiu, tot aşa şi acesta după multe certuri, lupte, ocări si judecăţi, scapă având slobod numai trupul.

Întocmai ca negustorii cei nesăţioşi, care scufunda corabia şi pierd toata marfa, pentru că o încarcă cu mii şi mii de încărcături, pentru că pun în ea greutăţi peste puterea ei, tot aşa şi aceia care se căsătoresc cu femei bogate, socotind că cu averea femeii îşi

maresc averea o pierd şi pe a lor. Şi dupa cum acolo o mica izbitura de val scufundă corabia, tot aşa şi aici, cu moartea înainte de vreme a femeii sale, se duce şi toată averea lui odată cu averea ei. Gândindu-ne, dar, la toate acestea, să nu căutăm averi, ci suflet bun, cinste şi cuminţenie. O femeie cuminte, blânda şi cumpătată, chiar dacă e săracă, poate chivernisi mai bine sărăcia ei decât una bogată bogăţia ei; o femeie stricată, desfrânată, gâlcevitoare, de-ar gasi în casa bărbatului ei mii si mii de bogăţii, le spulbera mai iute ca vântul şi aduce peste bărbat odată cu săracia şi nenorociri fără de numar. Să nu căutăm dar bogaţie, ci o femeie, care să ştie să chivernisească bine agonisita noastră. Caută să afli mai întâi care e pricina căsătoriei, caută să afli pentru ce a adus pe lume Dumnezeu căsătoria! Nu cauta mai mult! Ca să fugim de desfrânare, ca să ne potolim pofta, ca să traim în curăţie, ca să bineplacem lui Dumnezeu, mulţumindu-ne cu femeia noastră. Acesta-i darul nunţii, acesta-i rodul ei, acesta e câştigul! Nu umbla, dar, dupa daruri mici, lăsând pe cele mari! Cuminţenia e mai de preţ ca bogăţia. Numai pentru aceasta singura pricina trebuie sa ne luăm femeie: ca să fugim de păcat, ca să scăpam de desfrânare. La asta trebuie să ne duca căsătoria: ca să ne ajute la cuminţenia noastră. Şi vom ajunge aici, dacă ne căsătorim cu mirese ca acelea care pot aduce în casa noastră multa evlavie, multă cuminţenie şi multa blândeţe.

Frumuseţea trupului, când nu e unită cu virtutea sufletului, poate vraji pe bărbat douăzeci sau treizeci de zile; mai departe vraja nu se întinde; când femeia îşi arată răutatea, se risipeşte vraja; dar miresele, care strălucesc prin frumuseţea sufletului, cu cât trece vremea şi-şi vădesc nobleţea, cu atât ajung mai dragi bărbaţilor lor şi le măresc iubirea. Statornicindu-se între soţi dragoste înflăcarată şi curată, este alungat orice fel de desfrânare! Unui barbat care îşi iubeste aşa soţia lui, nicicând nu-i mai trece prin minte gând de desfrânare, ci-şi va iubi neîncetat femeia, iar prin cuminţenia sa va face ca Dumnezeu să caute cu drag la toata casa lor şi să le-o ocrotească. Aşa se căsătoreau bărbaţii sfinţi de altădată! Cautau frumuseţe sufletească, nu mulţime de averi! Şi ca să vedeţi că ăsta-i adevărul, vă voi aminti, ca pildă, de o căsătorie. "Avraam, spune Scriptura, era bătrân, trecut în zile; şi a zis slugii sale celei mai în vârsta din casa lui, care era peste toate ale lui: "Pune mâna ta sub coapsa mea şi te jur pe Domnul Dumnezeul cerului şi al pământului, să nu iei fiului meu Isaac femeie dintre fetele hananeilor, între care locuiesc eu, ci du-te in pământul meu în care m-am născut şi la neamul meu şi ia de acolo femeie fiului meu". Ai văzut virtutea dreptului? Ai vazut câtă grija are de căsătoria fiului lui? N-a chemat, ca cei de azi, femei stricate, nici peţitoare, nici babe bune de gură, ci sluga lui, şi lui i-a dat însărcinarea asta. Şi aceasta e un semn foarte mare de evlavia patriarhului, ca a crescut o astfel de slugă, încat să-l socotească vrednic a fi slujitorul unei însărcinari ca aceea. Apoi caută femeie fiului lui; nu-i cauta femeie bogata, nici frumoasa, ci femeie cu bune purtări. Şi pentru asta îşi trimite sluga calea îndepartată. Uita-te şi la buna judecată a slugii. N-a spus: "Ce înseamnă asta? Sunt atâtea popoare în jurul nostru, atâtea fete de oameni avuţi, de frunte, străluciţi! Şi tu mă trimiţi într-un pământ atât de îndepărtat, la nişte oameni necunoscuţi! Cu cine voi grăi? Cine mă cunoaşte? Dacă îmi întind curse? Dacă mă înşeală? Nimeni nu poate fi aşa de uşor înşelat ca un străin!". Sluga n-a grăit aşa! A lăsat toate aceste gânduri la o parte şi s-a temut de ceea ce era cu cale să se şi teamă. Pentru că nu s-a împotrivit stăpânului său, şi-a arătat ascultarea; iar pentru că a întrebat pe stăpanul său ceea ce trebuia măi cu seamă să-l întrebe, şi-a arătat priceperea şi purtarea sa de grijă. "Dar dacă nu vă vrea femeia să vina cu mine, a întrebat el, voi întoarce pe fiul tău în pământul din care ai ieşit?". Şi Avraam i-a răspuns: "Să nu întorci pe

fiul meu de acolo! Domnul Dumnezeul cerului şi al pământului, Care m-a luat din casa tatălui meu şi din pământul în care m-am născut, Care mi-a grăit mie şi mi s-a jurat zicând: "Îţi voi da pământul acesta ţie şi seminţiei tale", El v-a trimite pe îngerul Lui înaintea ta şi te va ajuta în drumul tau". N-a rugat pe prieteni sau pe rude, pe nimeni altcineva, ci i-a dat slugii sale pe Dumnezeu mijlocitor şi tovarăs de drum. Apoi, vrând să dea mai mult curaj slugii sale, nu i-a spus numai: "Domnul Dumnezeul cerului şi al pământului", ci a adăugat: "Care m-a luat din casa tatălui tău". "Adu-ţi aminte, îi spune el, că am venit aici făcând atâta drum; că am părăsit pământul nostru şi într-un pământ străin am avut mai mult noroc; că au ajuns cu putinţă cele cu neputinţă".

Prin cuvintele acestea: "Care m-a luat din casa tatălui meu", n-a vrut să arate numai asta, ci şi aceea ca are pe Dumnezeu datornic. "Dumnezeu ne este dator nouă, a spus ei. Dumnezeu mi-a zis: "Iţi voi da pământul acesta ţie şi seminţiei tale!". Da, a spus mai departe Avraam, noi suntem nevrednici, dar El ne e dator, pentru făgăduinţa ce mi-a făcut-o. Şi ca să duca la capăt făgăduinţa, va fi alături de noi, v-a uşura toate greutăţile ce ne stau în faţa şi va aduce la îndeplinire ce dorim. Cu aceste cuvinte a slobozit sluga.

Şi când a ajuns sluga în ţara aceea, nu s-a dus la unul din locuitorii oraşului, n-a vorbit cu vreun om, n-a chemat femei; ci iată, pentru că era şi el credincios, s-a ţinut de Mijlocitorul pe Care L-a luat şi numai Lui I-a vorbit. Şi stând, s-a rugat şi a zis: "Doamne, Dumnezeul Domnului meu Avraam, fă-mi cale bună înaintea mea astăzi". N-a spus: "Doamne, Dumnezeul meu"."Doamne, Dumnezeul Domnului meu Avraam!" "Eu sunt un om de nimic, o lepădătura, a spus el, dar pun înainte pe stăpânul meu. N-am venit aici slujind mie, ci lui. Caută la virtutea lui şi ajută-mă să duc la bun sfârşit întreagă însărcinare".

Apoi, ca să nu socoteşti că o cere ca o datorie, ascultă şi ce spune mai departe: "şi fă mila cu stăpânul meu Avraam". "De-am fi săvârşit mii şi mii de fapte bune, a spus el, Te rugăm să ne dai harul Tau, ca să ne mântuim! Să-l căpătăm pentru iubirea Ta de oameni, nu pentru că ne-ai fi dator sau obligat". Iată stau, s-a rugat el, la acest izvor de apă şi fetele locuitorilor cetăţii vor veni să scoată apa. Şi fecioara careia îi voi spune: "Pleacă-mi vadra ta ca să beau" şi ea-mi va spune: "Bea şi tu şi voi adapa şi cămilele tale până ce vor înceta toate a bea", pe aceasta ai gătit-o lui Isaac slugii Tale; şi din aceasta voi cunoaşte ca ai facut mila cu domnul meu Avraam".Iată înţelepciunea slugii! Iată ce semn a pus! N-a spus: "Dacă voi vedea pe o fecioară purtată pe catâri, purtată în trăsura, cu un roi de eunuci în urma ei, cu multe slujnice, frumoasă, cu boiul trupului strălucitor, pe aceasta ai gatit-o "slugii tale!"- Dar ce-a spus?- "Careia îi voi spune: "Pleacă-mi vadra ta ca să beau".- Ce faci, omule? Atât de neînsemnată femeie cauţi tu stăpânului tau? O femeie care căra apa şi care vrea să stea de vorba cu tine?- Da, spune sluga: Stăpânul meu nu m-a trimis să caut avuţie multă, nici neam strălucitor, ci nobleţe sufletească. Adeseori multe din fetele care cară apa au toate virtuţile, pe când cele ce locuiesc în case stralucite sunt mai leneşe şi mai rele decât toate celelalte. Semnul acesta mare este ospitalitatea. Ospitalitatea ei face dovada virtuţii sale. Cuvintele pe care le spune sluga sunt acestea, chiar dacă nu le-a rostit aşa: "Caut o fecioară care să fie atât de ospitaliera, încât să dea celor străini toata îngrijirea pe care o poate da". Şi sluga nu caută asta aşa la întâmplare. Nu, ci pentru ca era dintr-o casă ca aceea, în care înflorea mai cu seama virtutea slujiri. De aceea, înainte de alte virtuţi, caută virtutea asta; caută o femeie cu aceleaşi insuşiri ca şi stăpânii lui. "Avem să o ducem, spune el, într-o casă deschisă străinilor. Şi ca să nu fie ceartă şi gâlceavă între bărbat, care face milostenii din averile sale, călcând pe urmele

tatălui său şi găzduind pe străini, şi soţia sa, zgârcită care nu suferă milostenia şi o împiedică, lucru ce se întâmplă des în multe case, de aceea vreau de pe acum să ştiu de este iubitoare de străini.

Iubirea de străini a adus peste noi toate bunătaţile. Aşa a dobândit stăpânul meu pe mirele acesta! Aşa a ajuns tata, a taiat viţelul, a primit copilul, a frământat pâinea şi Dumnezeu i-a făgăduit, să-i dea urmaşi cât mulţimea stelelor. Şi pentru ca iubirea de straini a adus în casa noastră toate bunătaţile, de aceea şi eu caut virtutea asta înaintea celorlalte!".Sa nu ne uitam numai la aceea ca sluga a cerut să-i dea apa, ci să ne uitam şi la aceea ca însuşirea unui suflet tare ospitalier nu-i să dea numai ce i s-a cerut, ci să dea chiar mai mult decat i s-a cerut." Şi a fost, spune Scriptura, ca înainte de a sfârşi de grăit, iată Reveca ieşea afară din cetate". S-a împlinit cuvântul acela profetic ce spune: "Înca pe când tu grăiesti îşi voi spune: "Iată, aici sunt". Aşa sunt rugăciunile bărbaţilor sfinţi! Înainte de sfărşitul rugăciunii, înduplecă pe Dumnezeu să le împlinească ruga.

Şi tu, dar, când ai de gând să te însori, nu fugi la oameni, nici la femei care neguţătoresc nenorociri străine, care urmăresc un singur lucru, să primească, plata, ci fugi la Dumnezeu. Dumnezeu nu se ruşinează să-ţi fie peţitor. El a făgăduit şi a spus: "Căutaţi împărăţia cerurilor şi acestea toate se vor adaugă vouă". Nu-mi spune mie: "Cum pot să văd pe Dumnezeu? Poate oare să-mi grăiască, să vorbească cu mine faţă către faţă că să mă aproprii de El şi să-L întreb?". Cuvintele acestea sunt cuvintele unui suflet fără de credinţă! Dumnezeu poate face, iute şi fără de voce, toate câte vrea. Aşa cum s-a întâmplat şi cu slugă lui Avraam. Nici n-a auzit glasul lui Dumnezeu şi nici nu l-a văzut faţă! Stătea la izvor şi se ruga şi îndată a dobândit cererea. "Şi s-a întâmplat că înainte de a sfârşi de grăit, spune Scriptură, a ieşit afară din cetate Reveca, faţă lui Vatuil, fiul Melhei, având vadră pe umeri; şi fecioara era frumoasă la faţă foarte, era fecioara, bărbat n-o cunoscuse".

- Pentru ce-mi spui de frumuseţea trupului?

- Că să cunoşti cuminţenia ei cea mare, că să cunoşti frumuseţea sufletului ei. Minunat lucru este să fie o faţă cuminte! Dar cu mult mai minunat când cuminţenia este vădită şi în trupul acesteia. De aceea Scriptură, când a voit să ne vorbească de Iosif şi de cuminţenia lui, a vorbit mai întâi de frumuseţea trupului lui, spunând: "Plăcut era la chip şi frumos la faţă tare" şi apoi a vorbit de cuminţenia lui, pentru a arată că frumuseţea nu l-a dus la desfrâu. Că nici frumuseţea nu-i pricina desfrânării şi nici urâţenia pricina cuminţeniei. Multe femei au strălucit prin frumuseţea trupului lor, dar au strălucit mai mult prin cuminţenie; şi iarăşi, alte femei, urâte la chip şi fără frumuseţe, au ajuns şi mai urâte la suftet, pentru că s-au întinat cu mii şi mii de fapte de desfrâu. Că pricina frumuseţei şi a urâţeniei nu-i trupul, ci sufletul. Nu fără rost a spus Scriptură de două ori "fecioara". După ce a spus: "Era fecioara", a adăugat: "Era fecioara, bărbat n-o cunoscuse". Pentru că multe fecioare îşi păstrează nestricat trupul, dar îşi umplu sufletul de multă desfrânare: se împodobesc, atrag în toate chipurile nenumăraţi adoratori, atâta privirile tinerilor, întind curse şi răspândesc prăpăd.

Moise, că să arate că Reveca nu era aşa, ci era fecioara şi la trup şi la suflet, a spus: "Era fecioara, bărbat n-o cunoscuse". Şi avea doar multe prilejuri să fie cunoscută de bărbaţi: întâi, frumuseţea trupului; al doilea, felul muncii ei. Dacă ar fi stat tot timpul în camera ei de faţă, aşa cum stau fecioarele, sau dacă nu s-ar fi dus în piaţă niciodată, dacă n-ar fi ieşit din casă părintească, atunci n-ar fi fost o laudă să se spună despre ea că bărbat n-o cunoscuse. Dar când o vezi că se duce în piaţă, că e silită să care apă în fiecare zi şi nu o

dată sau de două ori, ci de multe ori, şi că după toate acestea bărbat n-o cunoscuse, ei bine, atunci mai cu seama, îţi poţi da seama de laudă ei. Dacă o fecioara care iese în oraş de puţine ori, o faţă urâtă şi lipsită de frumuseţe, înconjurată de un roi de slujnice, dacă una că această, din pricina ieşirilor ei, îşi strică adesea purtările, cum să nu fie vrednică de mii de ori de admirat Reveca, care ieşea zilnic singură din casă părintească şi nu se ducea în piaţă, ci se ducea la izvor că să aducă apă, unde trebuia neapărat să se întâlnească şi cu alţii mulţi?

Cum să nu fie vrednică de admirat când nu şi-a stricat purtările nici din pricina deselor ei ieşiri din casă, nici din pricina frumuseţei ei, nici din pricina mulţimii celor cu care se întâlnea, nici din altă pricina, ci i-a rămas şi trupul şi sufletul nestricat, când şi-a păstrat mai bine curăţenia decât fetele care stau închise în camerele lor, când s-a arătat a fi aşa cum cere Pavel, care spune: "Că să fie sfânta la trup şi la suflet?".

"Pogorându-se, dar, Reveca la fântână, a umplut vadră cu apă şi s-a suit; şi a alergat slugă întru întâmpinarea ei şi a zis: "Da-mi să beau. puţină apă din vadră ta!" Iar ea i-a răspus: "Bea, Domnule! Şi s-a grăbit şi a pogorât vadră pe braţul ei şi i-a dat să bea până ce a încetat a bea. Şi a spus: "Voi adapă şi cămilele tale până vor bea toate". Şi s-a grăbit şi a deşertat vadră în teucă şi a alergat la fantina să scoată apă, că să adape toate cămilele".

Mare-i era iubirea de străini a Revecai, dar mare şi cuminţenia ei! Mai cu seama pe amândouă le poţi află şi din ce-a făcut şi din ce-a spus! Ai văzut că cuminţenia n-a păgubit iubirea de străini şi nici iubirea de străini nu i-a întinat cuminţenia?

Cuminţenia i se vede de acolo că n-a alergat ea întâi la bărbat, nici nu i-a spus ea întâi cuvânt! Iar marea-i bunătate şi ospitalitatea ei se vede de acolo că a împlinit şi a făcut ce i s-a cerut. Dacă s-ar fi apropiat ea întâi de slugă lui Avraam, dacă i-ar fi grăit fără că acela s-o întrebe ceva, ar fi fost o obraznică, o neruşinată. La fel, dacă n-ar fi vrut să-i împlinească ruga, ar fi fost crudă şi fără de inima. Dar aşa, Reveca n-a făcut nici una, nici altă. N-a păgubit nici iubirea de străini de dragul cuminţeniei, dar iarăşi nu şi-a ştirbit nici laudă cuminţeniei de dragul iubirii de străini, ci a arătat întreagă şi o virtute şi altă.

Aşteptând să fie întrebată, a arătat că e cuminte; împlinindu-i rugămintea, şi-a arătat nespusă ei iubire de străini. Da, nespusă iubire de străini este să dai nu numai ce ţi se cere, ci să dai mai mult decât ce ţi se cere. Ai putea să-mi spui că a dat numai apă! Da, pe atât era stăpână atunci. Iubirea de străini se judecă nu după bogăţia darurilor, ci după putinţă pe care o ai când dai.

Dumnezeu a lăudat şi pe cel ce da un pahar cu apă rece, iar despre văduva care a aruncat în cutia templului doi bănuţi a spus că a aruncat mai mult decât toţi, pentru că a aruncat atunci tot cât a avut.

Tot aşa şi Reveca; a ospătat pe acel vrednic bărbat cu ceea ce-a avut, că altceva decât atâta nici nu putea să-i dea. Şi nu fără rost stă scris în Scriptură: "S-a grăbit" şi "a alergat" şi altele că acestea, ci că să cunoşti râvnă cu care făcea fapta. N-o făcea în silă, anevoie, supărată sau morocănoasă. Şi nu-i puţin lucrul acesta, că de multe ori se întâmplă să cerem de la un trecător ce are o făclie în mâna să stea puţin că s-o aprindem şi pe-a noastră sau să cerem apă unuia ce duce apă şi nu vrea, ba se şi supără.

Reveca nu numai că i-a plecat vadră, dar a adăpat şi toate cămilele; a vrut să se ostenească atâta şi şi-a pus cu multă bunăvoinţa muncă braţelor ei în slujba iubirii de străini. Nu numai fapta în sine, ci şi râvnă, arată virtutea ei. Numeşte "Domn" pe un om necunoscut, pe care-l vedea atunci întâia oară. Şi după cum Avraam, socrul ei, n-a întrebat pe călători: "Cine sunteţi?" şi "De unde sunteţi", şi "Unde mergeţi?" şi "De unde

veniţi?", ci s-a gândit numai să le fie de folos găzduindu-i şi ospatandu-i, că să aibă roadă iubirii de străini, tot aşa şi Reveca n-a întrebat: "Cine eşti?" şi "De unde eşti?" şi "Pentru ce ai venit?", ci şi-a arătat bogăţia ospitalităţii, că să culeagă rodul ei, lăsînd de o parte pe toate cele de prisos.

Că şi cei care fac comerţ cu mărgăritare şi cu aur, caută un singur lucru numai: să câştige de la cei ce au bani; nu se interesează de unde le au! Aşa şi Reveca, numai asta a căutat: să primească rodul ospitalităţii, să ia neştirbită plata. Ştia Reveca bine, că un străin se ruşinează mai mult că orice om; de asta străinul are nevoie de bună primire şi de o purtare lipsită de iscoadă; dacă vede că-l iscodim, că-l cercetăm, pregetă, şovăie şi cu greu se apropie. De asta nici Reveca nu l-a iscodit pe străin; şi nici Avraam pe cei trei călători, că să nu sperie străinii, ci i-a îngrijit pe călători; şi după ce a cules de la ei roadele pe care le voia, i-a slobozit.

De asta Avraam a primit pe îngeri; că dacă-i iscodea, îşi împuţina plata ce-i era gătită. Şi ne minunăm de Avraam, nu atât că a primit pe îngeri, ci că i-a primit fără să-i cunoască. Nici n-ar fi făcut un lucru de mirare dacă ştia pe cine primeşte, căci vrednicia oaspeţilor ar fi silit chiar pe un om cu inima de piatră şi fără de milă, să fie blând şi iubitor de oameni. Dar lucru de mirare este că Avraam îi socotea călători de rând şi totuşi i-a primit aşa de bine.

Aşa s-a purtat şi Reveca. Nu ştia cine-i omul care-i cere apă. Nu ştia pentru ce venise, nici că venise să o peţească. Îl socotea un străin oarecare, un călător. De asta mai mare i-a fost plata ospitalităţii ei; că, iară să-l cunoască, l-a primit atât de bine, păzindu-şi în acelaşi timp şi cuminţenia. Şi a făcut asta nesilită, fără obrăznicie, fără îndrăzneala, fără supărare, ci cu cuviinţă potrivită. Asta a vrut să spună Moisi prin cuvintele: "Iar omul o privea şi tăcea, că să cunoască dacă Domnul i-a făcut cale bună".

- Ce înseamnă: "Iar omul o privea"?

- Înseamnă: îi cerceta cu de-amănuntul şi înfăţişarea şi mersul şi privirea şi vorba, totul, căutând să-i afle felul sufletului din mişcările trupului.

Şi nu s-a mulţumit numai cu atât, ci a încercat şi a două proba. După ce i-a dat de băut, nu s-a oprit, ci a întrebat-o: "A cui faţă eşti? Spune-mi dacă este loc la tatăl tău să mânem",

- Ce i-a răspuns Reveca ?

- I-a spus fără răutate, cu voie bună, cine-i tatăl ei. Nu s-a mâniat, nici nu i-a spus: "Dar tu cine eşti de mă iscodeşti? Pentru ce cauţi să-mi iscodeşti casă?

- Şi ce i-a spus?

- "Sunt faţă lai Vatuil, fiul Melhei, pe care l-a născut lai Năhor. Avem şi paie şi fan mult; avem şi loc de mas".

Că şi cu apă, i-a dat mai mult decât a cerut. Omul ceruse numai să bea, iar ea i-a spus că are să-i adape şi cămilele; şi le-a adăpat. Tot aşa şi acum; a cerut numai loc de mas, iar ea i-a spus că-i da şi fan şi iarbă şi altele multe, poftindu-l şi chemându-l cu asta în casă tatălui ei, că să culeagă Reveca plata iubirii de străini.

Acestea să nu le ascultăm cu nepăsare sau de mântuială, ci să ne gândim bine la ele şi să punem faptele noastre faţă în faţă cu faptele Revecai. Aşa vom cunoaşte virtutea fetei. De multe ori când primim în casă cunoscuţi sau rude ne supărăm, ne necăjim de zăbovesc chiar o zi sau două. Reveca însă a poftit în casă ei cu multă bucurie pe un străin, pe un necunoscut, cu toate că avea să-i dea îngrijire nu numai lui, ci şi atâtor cămile.

Când slugă lui Avraam a intrat în casă, uită-te acum la priceperea slugii! Când i s-a pus

înainte pâine să mănânce, a zis: "Nu voi mânca până ce nu voi grai cuvintele mele!". Ai văzut câtă grijă avea şi cât era de veghetor? Apoi, când i s-a îngăduit să vorbească, să vedem ce le spune! Le-a spus oare că are stăpân cu vază şi strălucit, că e cinstit de toţi, că stă în fruntea locuitorilor ţării? Şi n-ar fi greşit de ar fi vrut să spună asta, pentru că locuitorii ţării îi dădeau cinstire de împărat. Totuşi slugă n-a vorbit de asta; a lăsat la o parte pe cele omeneşti şi l-a împodobit vorbindu-le de ajutorul ce l-a primit de sus, graindu-le aşa: "Slugă lui Avraam sunt eu. Domnul a binecuvântat pe stăpânul meu foarte şi s-a înălţat; şi i-a dat lui oi şi viţei şi aur şi argint". Slugă n-a vorbit de bogăţia lui Avraam, că să arate că era bogat, ci că să arate că era iubit de Dumnezeu; voia să-l laude nu cu averea lui, ci cu aceea că o primise de la Dumnezeu. Apoi îi vorbeşte de mire: "Şi a născut Sarra, femeia stăpânului meu, un fiu domnului meu, după ce a îmbătrânit". Cu aceste cuvinte a lăsat să se înţeleagă şi felul naşterii lui; a arătat că şi naşterea copilului s-a făcut prin grijă ce o poartă Dumnezeu lui Avraam, nu prin rânduiala firii.

Şi tu, dar, de cauţi mire sau mireasă, caută, înainte de toate celelalte, de e iubit de Dumnezeu mirele sau mireasă, de se bucură de sus de bunăvoinţa multă. Dacă are pe acelea, şi celelalte urmează. Dacă lipsesc acelea, de-ar avea din belşug cele părinteşti, nici un câştig nu este.

Apoi, că să nu-l întrebe părinţii Revecai: "Dar pentru ce n-a luat fiului sau femeie dintre locuitorii ţării?", slugă le spune: "M-a jurat stăpânul meu zicând: "Să nu iei fiului mea femeie din fetele hananeilor, ci du-te în casă tatălui meu şi la neamul meu şi de acolo să iei fiului meu femeie".

Dar că să nu par că va plictisesc povestindu-va toată istoria, să vin la sfârşitul ei. După ce slugă le-a spus cum a stat lângă fântână, cum a cerut fetei apă, cum i-a dat aceea mai mult decât ceruse, cum a fost Dumnezeu mijlocitor, deci după ce le-a spus cu de-amănuntul totul, şi-a terminat cuvântul.

Auzind aceia toate acestea nu s-au îndoit, n-au amânat; ci, că şi cum Dumnezeu le-ar fi mişcat sufletul lor, i-au dat îndată în căsătorie faţă. Şi răspunzând Lavan şi Vatuil, au spus: "Porunca această a ieşit de la Dumnezeu! Nu vom putea să-ţi grăim ţie rău împotriva! Iată Reveca! Ia-o şi te du, şi va fi femeie stăpânului tău, precum a grăit Domnul".

Cine nu se va miră, cine nu se va minuna că în scurtă vreme au fost îndepărtate atâtea şi atâtea piedici? Era doar străin, era slugă, era necunoscut şi mare era calea de unde venise! Nu era cunoscut nici tatăl, nici mirele, nici altă din rudenii! Fiecare din aceste pricini era în stare să împiedice nuntă! Cu toate acestea nici una n-a împiedecat-o; dimpotrivă toate i-au deschis calea. Şi i-au încredinţat faţă cu multă încredere, că unui cunoscut, că unui vecin, că unui om cu care au trăit din ziua cea dintâi.

- Pricina?

- Pentru că a fost la mijloc Dumnezeu. După cum când facem ceva fără Dumnezeu, de-ar fi toate uşoare, întâlnim numai răpi şi prăpăstii şi piedici mii şi mii, tot aşa când avem pe Dumnezeu alături, când ne ajută, ajung toate lesnicioase şi uşoare, chiar de-ar fi de tot anevoioase cele ce avem de făcut. Nimic, dar, să nu facem, nici să spunem, înainte de a chema şi a ruga pe Dumnezeu să ne ajute în toate treburile de care ne-apucăm, precum a făcut şi slugă lui Avraam.

Dar să vedem ce nuntă a făcut după ce a luat faţă. Oare a înşirat după el chimvale, fluiere, hore, timpane, flaute şi tot alaiul obişnuit la nunţi? Nimic din acestea ! Nu, ci a luat numai mireasă şi a plecat cu ea! Dar avea cu el însoţitor şi tovarăş de drum pe îngerul pe care Dumnezeu i-l trimisese la rugăciunea stăpînului sau, când a plecat de acasă. Era dusă

mireasă, fără să-i sune în urechi cântece de flaut şi de chitară şi de alte instrumente muzicale că acestea, dar avea de la Dumnezeu mii de binecuvântări pe capul ei, cununa mai strălucită că orice diademă.
Era dusă mireasă, fără să fie îmbrăcată cu haine de aur, dar avea pe ea evlavie, cuminţenie, iubire de străini şi toată virtutea. Era dusă mireasă, fără să stea în trăsura cu poclit şi fără alt alai asemănător, ci aşezată pe cămilă.
Fecioarele de altădată aveau, odată cu virtutea sufletului, şi trupurile sănătoase. Mamele de altădată nu le creşteau pe fecioare, aşa cum le cresc mamele pe cele de acum, cu îmbăieri dese, cu pomezi bine mirositoare, cu sulimanuri şi vopseli, cu haine moi şi cu alte nenumărate feluri de înfrumuseţări, care le strică şi le fac mai slabe decât se cuvine. Nu! Mamele de altădată creşteau fecioarele în aspră vieţuire. De asta şi frumuseţea trupului le era înfloritoare şi adevărată, pentru că era firească, nu meşteşugită, nici căutată.
De asta se bucurau şi de deplină sănătate; frumuseţea lor le era nemestesugita; nici o boală nu le tulbură trupul, iar bicisnicia era izgonită. Că muncă, treaba şi îndatorirea de a lucra totul cu mâinile lor izgoneau din trupul lor bicisnicia şi le dădeau putere şi deplină sănătate. Pentru aceea erau şi mai iubite de bărbaţii lor şi tare dorite. Prin muncă lor îşi făceau nu numai trupul mai puternic, ci şi sufletul mai bun şi mai cuminte.
Purtată, dar, pe cămilă, a ajuns Reveca în ţară lui Avraam. Înainte de a ajunge aproape, ridicându-şi ochii, a văzut pe Isaac şi a sărit jos de pe cămilă. Ai văzut cât era de puternică? Ai văzut ce trup viguros avea? A sărit jos de pe cămilă. La fecioarele de altădată tăria trupului era unită cu cuminţenia. Şi a întrebat pe slugă: "Cine este omul acela care merge pe câmp?" Şi slugă a răspuns: "Este stăpânul meu". Ea, luându-şi valul, s-a acoperit Vezi că în orice împrejurare se vădeşte cuminţenia ei? Cât era de ruşinoasă, cât era de sfioasă!
"Şi a luat-o Isaac şi i-a fost lui femeie şi a iubit-o şi s-a mângâiat pentru Sarra, mama lui". Nu s-a spus fără rost că a iubit-o şi s-a mângâiat pentru Sarra, mama lui, ci că să afli pricinile pentru care o iubea Isaac şi-i era dragă; cu ele venise Reveca, aducându-le de acasă. Cine n-ar fi iubit pe o astfel de soţie, atât de cuminte, atât de modestă, atât de ospitalieră, bună şi blajină, curajoasă la suflet, tare la trup? N-am spus acestea că să le auziţi, nici că auzindu-le să le lăudaţi numai, ci că să le şi înţelegeţi.
Taţilor, imitaţi purtarea de grijă a patriarhului Avraam! Imitaţi-i grijă pe care a avut-o de-a lua fiului sau femeie fără vicleşug. Nu căutaţi averi, nici neam strălucit, nici frumuseţea trupului! Nimic altceva nu căutaţi, ci numai o nobleţe sufletească!
Mamelor, aşa creşteţi-va fetele voastre! Iar voi tinerilor, care vreţi să va căsătoriţi, căsătoriţi-va cu ele cu tot atâta cuviinţă că şi Isaac! Îndepărtaţi de la nunţile voastre dansurile, râsetele, cuvintele de ruşine, fluierile, flautele, alaiul cel drăcesc şi pe toate celelalte la fel cu acestea şi rugaţi totdeauna pe Dumnezeu să va fie întăritor în tot ce faceţi.
Dacă ne vom rândui aşa viaţă noastră, nu vom ajunge nici când la divorţ, nu vom avea în casă bănuieli de adulter, nici pricina de gelozie; nu vom avea ceartă şi bătaie, ci ne vom bucură de multă pace, de multă înţelegere; iar unde-i înţelegere şi pace, vin negreşit şi celelalte virtuţi.
După cum, când femeia se ceartă cu bărbatul, în casă aceea nu-i nimic sănătos, chiar dacă totul ar merge din plin, tot aşa, când femeia e paşnică şi înţelegătoare, în casă aceea e bucurie, chiar dacă vin peste ea în fiecare zi furtunile cu miile.
Dacă aşa vom face nunţile, vom putea creşte şi copii virtuoşi cu multă uşurinţă. Când

mama e cu atâta cuviinţă, atâta de cuminte şi atâta de plină de virtuţi, negreşit îşi va putea cuceri bărbatul şi-l va putea subjuga dorului ei. Odată cucerit, îl va avea ajutător plin de mult zel pentru creşterea copiilor. Şi aşa va atrage şi pe Dumnezeu spre aceeaşi purtare de grijă; iar când Dumnezeu este alăturea de această frumoasă gospodărie, când Dumnezeu deprinde sufletele copiilor, în casă aceea nu vor fi lucruri urâte, ci va domni acolo fericirea, pentru că fericite sunt sufletele stăpînilor.

În interiorul Bisericii noastre, pentru că speranţa să devină un dar cultivat şi roditor, sunt necesare, la nivel de parohie şi eparhie, programe de cateheză şi asistenţă pastorală a copiilor şi familiilor în criză, cicluri de cateheze pentru pregătirea tinerilor pentru căsătorie, cateheze pastorale pentru tinerii căsătoriţi şi pentru părinţii lor, astfel încât pregătirea pentru căsătorie să nu se reducă doar la frumosul ceremonial al cununiei. Este necesar un program de cateheză pastorală pentru naşi pentru a-i implică în susţinerea continuă a familiilor pe care le cununa. Prin toate aceste programe trebuie afirmată şi cultivată sfinţenia căsătoriei, organizată solidaritatea în familie şi între familii, afirmată demnitatea maternităţii, a paternităţii, a filiaţiei şi a fraternităţii, că daruri ale iubirii lui Dumnezeu ce trebuie cultivate.

Trebuie înţeleasă şi mai profund şi cultivată şi mai mult legătură sfânta care există între taină familiei şi taină Bisericii, între taină copilului şi taină persoanei, de vreme ce, pentru a fi Om adevărat, Dumnezeu-Fiul S-a născut din femeie şi a intrat în istorie că şi copil. Toţi termenii de baza în Biserica sunt împrumutaţi din familie: părinte spiritual, mama sau maică spirituală, frate şi sora spirituală, fiu şi fiica spirituală, chiar şi în domeniul vieţii monahale. De aceea, fără taină familiei nu poate fi înţeleasă nici taină Bisericii, şi fără taină Bisericii nu poate fi înţeleasă nici taină familiei. Cununia este binecuvântată de Biserica în calitatea ei de icoană a iubirii dintre Hristos şi Biserica, dintre Dumnezeu şi umanitate. De aceea, taină Familiei poartă în ea taină mântuirii şi a vieţii veşnice (“Extra familiam nulla bumanitas”). Niciodată familia nu poate fi redusă la aspectul ei biologic, juridic, psihologic, sociologic sau cultural, ea este mai mult decât toate acestea laolaltă şi le transcede, pentru că are vocaţia de a fi în lume icoană iubirii divine veşnice.

Părintele Ioan Mihălţan răspundea Părintelui Ioanichie Bălan despre principalele reguli creştine care stau la temelia familiei: - Mă întrebaţi de reguli ce trebuie respectate înainte sau după căsătorie. Am o repulsie contra numărului prea mare de reguli în orice scop ar fi date. Le asemăn mereu cu marele număr de porunci din Vechiul Testament. Cred într-o singură regulă. Lupta contra păcatului, atât cât e posibil omeneşte. Când zic păcat nu mă gândesc la oarecari căderi, uneori inevitabile, ci la împătimirea în una sau mai multe dintre cele trei mari patimi: “poftă trupului, poftă ochilor şi trufia vieţii”. Lupta nu se poate reduce doar la timpul dinaintea căsătoriei sau după căsătorie, ci la toată viaţă, pentru că şi diavolul toată viaţă ” umblă că un leu răcnind pe cine să înghită”. Un tânăr neimpatimit, sau doi soţi neimpatimiti de nici una din cele trei mari patimi, cred cu toată puterea că vor face faţă vieţii, oricare ar fi încercările ce vin peste ei. De ce? Pentru că păcatul este duşmanul, ucigaşul fiinţei umane, iar lipsa de împătimire da acea sănătoasă vigoare spirituală soţilor, acel dinamism ce-i face să parsească în viaţă cu credinţă şi curaj peste greutăţile ce vin în viaţă tuturor persoanelor căsătorite.

La slujba cununiei ni se aduc atâtea exemple biblice de familii pline de curajul sănătăţii spirituale, că modele pentru tinerii ce păşesc pragul vieţii familiale. Astăzi, din păcate, avem atâtea exemple tragice de familii paralizate sufleteşte din cauza căderii membrilor lor în una sau mai multe din aceste patimi. Şi dacă suntem sinceri, trebuie să recunoaştem

că cele mai multe tragedii familiale vin numai şi numai din căderea unora din membrii lor în unele împătimiri. Se cunosc şi familii cu o viaţă armonioasă, echilibrată, datorită străduinţei lor pe calea virtuţilor. Aş mai dori să adaug ceva. S-ar părea că împătimirile sunt mai multe şi mai mari după căsătorie şi mai rar întâlnite în viaţă tinerilor, încât n-ar fi rău dacă după căsătorie ani rămâne tot aşa de curaţi sufleteşte că înainte căsătoriei.Despre felul cum trebuie să trăiască cei doi soţi că să aibă pace duhovnicească, armonie şi bucurie în familie, ei sunt datori să respecte nişte reguli, după Sfânta Evanghelie şi Sfinţii Părinţi regulile trebuie să fie conduse de o înţelepciune, care să aibă în vedere o cumpătare integrală şi în orice timp, nu numai în anumite zile. Când zic integral, mă gândesc mai ales la înfrânările unor porniri rele, legate de psihologie că: manii, pisme, dispreţ, înjosire, care dăunează comuniunii familiale mai mult decât neinfranarile trupeşti. O bună cumpătare a aces tora duce, implicit, şi la o înţeleaptă înfrânare a celor trupeşti. Iar că regulă de baza li se cere să se roage lui Dumnezeu cât mai mult, să meargă la Biserica, să aibă un duhovnic bun de care să asculte şi să citească cărţi sfinte.

Părintele Ioan Mihălţan spunea - M-a preocupat o viaţă întreagă această problema a zămislirii, fiind legată de responsabilitatea Tainei Spovedaniei. Mereu la această taină mi se spunea: “ne ferim să avem copii”. Tânăr şi activist, că orice preot începător, aveam multe nopţi albe şi tulburări sufleteşti ori de câte ori se apropiau sfintele posturi şi spovedaniile. Era vorba de o conştiinţa responsabilă în faţă lui Dumnezeu. Am început drumul cercetărilor diferiţilor duhovnici. Unul dintre ei, cu experienţă pastorală, mi-a adus o oarecare lumina mai liniştitoare, susţinând că este o deosebire între ferirea de a nu avea copii şi între avort, deoarece avortul este distrugerea unei zămisliri, pe când ferirea nu e o zămislire. O dată cu zămislirea se fundamentează şi chipul lui Dumnezeu în om, deci eu nu sunt proprietarul celui nou zămislit, ci numai coautor, de aceea, nu am drept deplin asupra lui, nu am drept să-l ucid. Pentru avort eram mai acrivist din toate punctele de vedere. Pe cei care se fereau, uneori îi dezlegăm alteori nu, după sfatul unor duhovnici mai încercaţi. Am văzut în această privinţa şi o mare satisfacţie şi anume: Oamenii se mărturiseau cu o adâncă umilinţă:” Ştim că nu facem bine ceea ce facem, dar facem”. Această sinceră umilinţă mă liniştea în scaunul spovedaniei, mai ales că după cărţile filocalice umilinţă, recunoaşterea şi căinţă păcatelor sunt socotite mama virtuţilor. Am început să fiu mai înţelegător faţă de neputinţă omenească. Însuşi Mântuitorul ţine cont de neputinţă noastră. în cartea de despărţire dată de Moise se spune:”La început nu era aşa, dar din pricina slăbiciunii voastre a dat Moise cartea de despărţire”. Apoi, o rugăciune de dezlegare zice printre altele:” Doamne, Tu care cunoşti slăbiciunea firii omeneşti”.Mi s-a spus de către cei căsătoriţi şi mai apropiaţi sufleteşte că rezolvarea naşterii de prunci nu e simplă, că un căsătorit, dacă vrea, poate avea 10-15 copii. Ori de abia au unul sau doi. Deci, toţi cei căsătoriţi trebuie să se umilească într-un adânc de smerenie pentru această abatere, să-şi mărturisească păcatele şi să-1 părăsească.Am mai ajuns şi la o altă constatare şi anume că şi cei ce se laudă că fac copii, tot nu-i fac nici ei pe toţi. Deci, şi ei tot cu capul plecat în adânc de smerenie se cade a fi. De multe ori, însă, cei cu mai mulţi copii se uită plini de sine la cei ce au mai puţini copii, cu o oarecare înjosire. Or, această e şi mai grav, că nu fac ce trebuie şi sunt şi plini de sine. Atunci mi-am dat seama şi mai bine că mântuirea stă în smerenie, după cuvântul Cuviosului Antonie cel Mare. Corect ar fi să se păstreze în viaţă conjugală o stare de înfrânare a soţilor, spre desfătarea unor înalte

frumuseţi spirituale mai presus de minte şi de cuvânt. Însă fiinţă omenească e puternic înclinată spre plăcere şi, în acelaşi timp, nu şi-ar lua asupra să jertfirile ce se cer creşterii copiilor.Dumnezeu să ne poarte de grijă cu marea Să iubire de oameni, să ne dea adevărată înţelepciune, înfrânare şi umilinţă a inimii, iar copiii pe care îi avem să ne străduim a-i creşte în credinţă tare, feriţi de orice patimă, pentru a deveni creştini cuminţi şi cu frică de Dumnezeu, folositori Bisericii şi neamului nostru românesc. Rugăciunea în viaţă de familie are un mare rol, dar nu mă gândesc numai la rugăciunile de seară şi de dimineaţă. E prea puţin. Mă gândesc la o trezvie a conştiinţei, la o veghe continuă asupra gândurilor şi la îndreptarea lor după voia lui Dumnezeu. Socotesc de mult folos pentru realizarea celor de mai sus, chemarea continuă a numelui lui Dumnezeu, predicând după rugăciunea lui Iisus. Nu e simplu, nici uşor a te ruga în acest fel în comparaţie cu simplele rugăciuni de seară sau de dimineaţă, de multe ori formale şi în grabă. Nu sunt împotriva acestor rugăciuni, dar ele cuprind un spaţiu de timp prea limitat. E important cu ce umplem timpul de dimineaţă până seară. Acest fapt condiţionează rugăciunile de seară şi de dimineaţă. De aceea, se cade a ne strădui să umplem acest spaţiu de timp cu gânduri şi simţiri curate, chemând mereu în ajutor numele lui Dumnezeu, fie că suntem la lucru, sau stăm, sau călătorim.

De multe ori se crede că azi oamenii ar fi mai răi că altădată. Să nu uităm că primii fraţi s-au ucis unul pe altul. Ne gândim la Cain, la Sodoma şi Gomora. Când proorocul Ilie socotea că el a rămas singurul drept, i s-a răspuns că mai erau încă şapte mii de bărbaţi care nu s-au plecat înaintea lui Baal. Şi de ce să nu ne gândim că între cei doisprezece Apostoli a fost şi Iuda Iscarioteanul ? Socotesc că nu e potrivit să se avanseze ideea că azi lumea ar fi mai rea că altădată, pentru că această idee ar duce la o nostalgie pentru trecut şi la un pesimism pentru prezent.Noi trebuie să realizăm aici şi acum familia creştină, stăpâniţi de un dinamism optimist în acţiune, bazându-ne pe credinţă noastră că ” Iisus Hristos şi ieri şi azi şi în veci este Acelaşi”. Şi azi întâlnim destule familii creştine de omenie şi altele cu părţi negative. Aşa a fost şi altădată. Se cade să ţinem cont şi de proporţia negativă a numărului de azi a familiilor.Aş mai dori să menţionez ceva. Creştinii autentici nu fac propagandă, nu fac gălăgie şi, de aceea, se pare că nu există. Pe când cei răi sunt guralivi, încât fac impresia că sunt numai ei, cu răutatea lor, acoperind pe ceilalţi, dar în realitate nu este tocmai aşa. Rolul spovedaniei este foarte important în urcuşul spre desăvârşire şi mântuire al credincioşilor. Sfântul Ioan Scărarul zice: ” Mă îndoiesc că se va mântui cineva, dacă n-ar fi Spovedania!”. Explicabil, deoarece haina Sfântului Botez “nu o păstrăm curată”, arată o rugăciune a Bisericii. Spovedania nu va face din noi sfinţi făcători de minuni, dar ne asigura iertarea păcatelor şi menţine ceva foarte necesar pentru mântuire, trezvia conştiinţei, şi această înseamnă foarte mult, atât pentru viaţă vremelnică, cât mai ales pentru cea veşnică. Fără o sinceră spovedanie şi că urmare fără trezvia conştiinţei, cădem în împietrirea inimii care este păcat împotriva Duhului Sfânt. Nu înseamnă că acest păcat nu se poate ierta, dar împietritul la inima nu face pocăinţă şi fără pocăinţă nu este iertare de la Domnul.
Dureroasă este constatarea că , preoţii, se spovedesc atât de rar, deşi împărtăşania o fac foarte des. Nu cumva să ajungem şi noi la împietrirea inimii şi, astfel, să cădem în păcatul contra Duhului Sfânt. Cred în puterea preoţiei pe care o are orice preot. Duhovnicul ? E greu să devii un mare duhovnic, un mare doctor al sufletelor, în spovedanie văd două elemente principale: sinceritatea celui ce se spovedeşte şi dezlegarea ce o da preotul.Mi-a

rămas ceva în minte în legătură cu Spovedania de la Sfântul loan Iacob. Adică, mai muit în legătură cu canonul ce-l primim la Spovedanie, într-o zi, sfântul zăreşte de la geamul chiliei sale un om ce se mişcă pe lîngă Iordan, nu cu gânduri hune. Sfântul iese din chilie şi din discuţii află că omul avea în plan să se sinucidă, aruncîndu-se în Iordan. Cauza? S-a spovedit şi i s-a dat im canon pe care nu-i poate împlini. Nimeni nu-l dezlega de păcatele sale, nici chiar patriarhul Ierusalimului şi, că atare, rămânea şi necuminecat. Omul socotea, în slăbiciunea sufletului sau, că nu avea rost să mai trăiască. Sfântul îl îmbărbătează şi îi zice:" Te cuminec şi canonul ţi-l fac eu". Aşa l-a izbăvit de moarte şi de osânda veşnică Cuviosul loan Iacob. Ce mare duhovnic, ce mare psiholog, ce mare părinte ! Un model de duhovnic, dar şi un mare sfânt !
În privinţa postului socotesc că e greu de realizat şi uneori chiar greu de înţeles. El nu se referă doar la anumite zile, care să fiâ socotite sile de mai multă hărnicie spirituală, ci ţine toată viaţă, Desigur, mă gândesc la postul integral, de la înfrânarea pornirilor trupeşti, la înfrânarea limbii şi până la stăvilirea gândurilor inimii. Înţeles în acest fel, socotesc că şi ziua de Paşti este de post. Fără un astfel de post ne împătimim, murim sufleteşte şi nu mai simţim că Hristos a înviat. Marile boli sufleteşti ale familiei creştine care îi fărămiţează unitatea şi îi macină vlagă şi scopul pentru care a fost creată de Dumnezeu sunt în orice timp cauzate de păcat, el însuşi fiind de fapt boală. De la primul păcat a apărut prima tulburare, prima boală sufletească, ce a imprimat în sufletul lui Adam frică şi golirea fiinţei sale de frumuseţile duhovniceşti, de robusteţea sufletească, de curajul atât de necesar pe cărările vieţii. Îmi vine în minte o asemănare. Păcatul e că o bombă care cade asupra unei clădiri de o rară frumuseţe arhitectonică. O risipeşte rămânând doar ruinele. Nu în zadar Sfânta Scriptură ne atenţionează aproape la fiecare pagină de primejdia ce o aduce boală păcatului.De ce copiii dau dovadă de o aşa robusteţe, de comuniune şi sunt plini de viaţă ? Noi suntem tentaţi să răspundem că n-au greutăţi. Oare e justă afirmaţia ? Pentru că n-au greutăţi, sau pentru că n-au fiinţă împătimită de fărădelegi ? Nu întâlnim la copii pesimism pentru că nu întâlnim la ei fărădelegi.

Numărul patimilor este, a fost şi va rămâne acelaşi, adică întreită împătimire: desfrânarea, lăcomia, mândria. Cu ele a fost ispitit însuşi Mântuitorul, cu pîine, avere şi trufie. Dar cât de categoric a fost El în faţă lor. Sfântul loan Evanghelistul ştia de ce le repetă " poftă trupului, poftă ochilor, trufia vieţii". Biserica le numeşte "întreitele valuri ale păcatelor". Sunt trei, dar fiecare cu nuanţele lor. E drept că uneori suferim de una sau de altă din ele sau de două, sau de toate trei. Ar fi dureroasă această constatare. în unele epoci ale istoriei, unele din aceste patimi erau mai în floare decât celelalte. Că trăitori ai veacului ne dăm seama de aceste împătimiri.Nefastele urmări ale patimilor pe care le întâlnim mereu în societate pot fi un memento care să ne ţină mereu treji. Vorba unui credincios de-al nostru: " Ştiţi că e greu?". Avem şi un exemplu istoric. Atâta vreme cât românii au avut soldaţi austeri au cucerit lumea. Moleşiţi de patimi au fost cuceriţi de o mînă de oameni. îndrăznim, totuşi, pentru că nu luptăm singuri, ci ajutaţi de Bunul nostru Dumnezeu. Şi aşa, fiecare va putea străbate cu toată slobozenia şi viaţă de aici, cu toată casă să, adică cu femeia să, cu copiii săi şi slugile sale şi va putea intră şi în împărăţia cerurilor, pe care facă Dumnezeu că noi toţi să o dobândim, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfântul şi făcătorul de viaţă Duh, slavă şi putere, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

Căsătoria şi mediul eclesial

Relaţia dintre Hristos şi Biserica se fundamentează pe iubire şi jertfă în vederea sfinţirii şi desăvârşirii mădularelor Bisericii, între care se numără şi soţii. Scopul suprem al omului pe pământ îl constituie mântuirea şi îndumnezeirea, toate celelalte, între care şi înmulţirea biologică, sunt secundare. Or, mântuirea este exclusă fără iubirea că dăruire de sine, fără Biserica şi fără Hristos. În căsătorie se creează mediul concret în care individualismul şi izolarea sunt depăşite în procesul de autodaruire şi împlinire a celor doi soţi. Aici se da omului posibilitatea să-şi ducă viaţă în iubire şi să facă din iubire normă a vieţii. În familie se începe procesul de împlinire a exigenţelor moralei Sfintei Evanghelii, ceea ce nu va rămâne fără urmări în afară familiei. Atmosfera de dragoste şi jertfă pe care o presupune familia nu va fi deplină dacă dragostea şi jertfă nu vor fi după modelul iubirii şi jertfei lui Hristos pentru om. Tocmai de această încifrare a căsătoriei în ordinea sacră a vieţii în Hristos depinde scopul primordial al căsătoriei - desăvârşirea. De aceea, Dumnezeu binecuvîntează nuntă în cadrul comunităţii eclesiale, dăruind soţilor harul Sau în vederea împlinirii celor ce, prin puterile lor, nu le-ar putea împlini.După Sf. Pavel, căsătoria este imaginea unirii dintre Hristos şi Biserica (Ef. 5, 23). De aici reiese că, după cum sensul imaginii se află în prototip, tot aşa sensul unirii soţilor în căsătorie se află în unirea dintre Hristos şi Biserica. Căsătoria are, cu alte cuvinte, un loc în împărăţia lui Dumnezeu (care în Evanghelii este înfăţişată uneori că un ospăţ de nuntă unde mirele este Hristos). Pentru această, în rînduiala bisericească, Taină Cununiei este legată de Sf. Euharistie (din nefericire, astăzi, de cele mai multe ori, mirilor nu li se mai da Trupul şi Sângele lui Hristos, ci un pahar binecuvântat, care simbolizează numai Sfintele Taine). Prin legătură dintre Taină Căsătoriei şi a Euharistiei se descoperă rânduirea familiei, această monadă eclesiala, în perspectiva vieţii în Hristos.

Harul primit în Taină Căsătoriei întăreşte, pe de o parte unitatea celor doi (pregătiţi realmente pentru ea), iar pe de altă parte, cuplul celor căsătoriţi este inserat în comunitatea Bisericii - comunitatea celor ce se împărtăşesc cu Sfintele Taine spre viaţă de veci. Cei doi nu-şi mai aparţin doar lor, ci şi Bisericii, dar acum altfel decât mai înainte. Căsătoria nu este, aşadar, numai o chestiune individuală sau de cuplu. Funcţiile ei nu pot fi limitate numai la preocupări şi satisfacţii individuale sau limitate la universul familiei, pentru că darurile lui Dumnezeu acordate mădularelor Bisericii vizează în ultima instanţa comunitatea bisericească - creşterea, întărirea şi unitatea acesteia. Prin harul primit în această Sfânta Taină, cuplul conjugal intră în relaţie concretă cu Dumnezeu şi cu lumea, altfel decât ar intră printr-o căsătorie consumată doar în limitele naturalului sau printr-o viaţă singulară. Scopul primordial al căsătoriei este, deci, desăvârşirea soţilor în iubirea care-i duce şi la viaţă în Hristos. "În acest sens - spunea Al. Schmemann - este mai cuprinzător decât familia. El este Taină iubirii divine, Taină care stinge orice realitate şi tocmai pentru această ea interesează întreagă Biserica şi prin Biserica lumea întreagă". Dar nu numai lumea de aici, ci şi pe cea de dincolo.Înţeleasă numai în modul în care evreii o înţelegeau - drept instituţie care perpetuă specia - căsătoria ar fi limitată doar la viaţă de aici, aşa cum, de altfel, le-a spus-o Mântuitorul; înţeleasă însă drept comuniune după modelul comuniunii dintre Hristos şi Biserica, ea va avea consecinţe eterne. Dat fiind că se întemeiază pe iubire şi pe dăruire prin iubire (nu prin contract, că în lumea veche), căsătoria nu este fără consecinţe în viaţă de dincolo pentru că nu este lipsit de consecinţe eterne faptul că am dovedit sau nu iubire totală şi irevocabilă faţă de cel alături de care am primit binecuvântarea Bisericii. Nu va rămâne fără consecinţe eterne starea în care

angajării celuilalt faţă de mine i-a corespuns sau nu iubirea mea adevărată şi invers, dacă iubirii mele adevărate celălalt i-a răspuns cu o iubire egală.
Căsătoria este instituţia în care Dumnezeu a intervenit încă de la facerea lumii cu o grijă specială. Ea nu este numai problema celor ce se căsătoresc, ci vizează viaţă comunităţii sociale, a comunităţii eclesiale, viaţă de aici (sub toate aspectele ei) şi viaţă de dincolo. De aici bună ei rânduiala sau, din nefericire, maladiile ei afectează subiecţii familiei, mediul social şi trupul eclesial. De aceea, subiecţii căsătoriei, mediul social şi Biserica trebuie să acorde căsătoriei, toată atenţia, să o privească şi s-o estimeze cu toată, seriozitatea şi responsabilitatea. Durerile şi bucuriile naşterii unei entităţi familiale în mediul şi spaţiul socio-eclesial sunt de neevitat. Toţi factorii care concura la această "naştere" au datoria să nu înmulţească "durerile facerii familiei" şi atunci bucuria tuturor - soţi, societate, Biserica - va fi deplină.

Căsătoria este destinată să fie o unire rodnică. În slujba Cununiei, rugăciunile cer binecuvântarea cu mulţi copii. Deşi în căsnicie cuplurile află multe bucurii bune şi legitime pe lângă copii, scopul acestei instituţii îl constituie reproducerea şi însoţirea."Binecuvântat eşti Doamne Dumnezeu nostru, sfinţitorul nunţii celei tainice şi preacurate şi legiuitorul nunţii celei trupeşti, păzitorul nestricăciunii şi chivernisitorul cel bun al celor lumeşti; Însuţi Stăpâne, Cel ce din început ai zidit pe om şi l-ai pus pe dansul că pe un împărat făpturii şi ai zis: "Nu este bine să fie omul singur pe pământ, să-i facem lui ajutor după dansul, şi luând una din coastele lui, i-ai zidit femeia, pe care văzând-o Adam a zis: iată acum os din oasele mele şi trup din trupul meu, această se va numi femeie, că din bărbatul sau s-a luat această. Pentru această va lasă omul pe tatăl sau şi pe mama să, şi se va lipi de femeia să, şi vor fi amândoi un trup", da-le lor roadă pântecelui, prunci buni şi bună înţelegere sufletească şi trupească, înalta-i pe dânşii că pe cedrii Libanului, că o vie odrăslită, da-le lor roadele pământului."Deoarece căsătoria a fost instituită pentru însoţire şi reproducere, mulţi care n-au copii simt o lipsa profundă. Mulţi nu sunt în stare să se roage şi să accepte situaţia lor.Apar atunci întrebări: ce modalităţi de reproducere asistată sunt moral vorbind lipsite de probleme? care sunt interzise? şi care sunt încărcate de riscuri duhovniceşti? Pentru un creştin tradiţional întrebările sunt puse în cadrul unei religii care orientează totul spre căutarea Împărăţiei Cerurilor, o religie care în mare parte s-a amestecat puţin în sexualitatea conjugală şi care s-a ferit de o desenare biologic orientată a moralei sexuale umane.
Această apreciere tradiţională a Căsătoriei că însoţire duce la sfinţenie şi revelaţie în experienţă lui Dumnezeu e izvorul răspunsurilor la întrebările puse de noile tehnologii reproductive. Întrucât această revelaţie e una şi aceeaşi de-a lungul veacurilor, un criteriu călăuzitor pentru adevăr va fi posibilitatea înglobarii răspunsurilor curente la întrebări situate în interiorul gândirii generale a Bisericii exprimată în tradiţia şi înregistrată în învăţătură obişnuită a Părinţilor. Oferirea unor reflecţii asupra daunelor duhovniceşti implicate atunci când în contexte ambigue medicii şi pacienţii fac paşi în afară asigurărilor limpezi ale Tradiţiei nu înseamnă o susţinere a acelor paşi. Întrucât patul conjugal trebuie să fie neîntinat, trebuie să fie unică unire a soţului şi soţiei, tradiţia a susţinut că sexualitatea în afară acestei uniri este rău direcţionată. Unii sfinţi au trăit în însoţire cu partenerii lor dar în deplină abstinenţă sexuală; şi sunt socotiţi căsătoriţi.
Eşecul consumării sexuale a unei căsătorii nu anulează căsătoria. Sursă sacramentală a unirii conjugale e binecuvântarea Bisericii. Creştinismul tradiţional abordează noile tehnologii reproductive şi variatele posibilităţi de intervenţie a unor terţe părţi, pornind de

la această centrare pe unirea unică a soţului şi soţiei şi de la înţelegerea sexualităţii conjugale găsită în Scripturi, la Părinţi şi în experienţă neîntreruptă a revelaţiei. Creştinismul tradiţional înţelege unirea soţului şi soţiei că unicul loc potrivit pentru realizarea însoţirii sexuale, pentru reproducere, precum şi pentru satisfacerea dorinţei sexuale.

Din pricina acestei unicităţii se poate trage concluzia că este interzis a face din alte persoane parteneri în reproducere. Nu putem îngădui implicarea unor terţe părţi în unirea soţului şi soţiei. Astfel, de exemplu, folosirea inseminării artificiale de la un donator sau folosirea ovulelor de la o donatoare e adulteră în acest sens extrem de important: pentru că atunci un terţ ar fi implicat în intimitatea reproductivă unică şi sacră a soţului şi soţiei pe care nimeni nu trebuie să-i despartă. Persoană care furnizează gameţi unui cuplu căsătorit va deveni tatăl biologic sau mama biologică a unui copil al acelei căsătorii. Întrucât, când este împlinită, căsătoria e o unire într-un singur trup, asemenea aspecte biologice au o semnificaţie reală. Pe de altă parte, nu există motive pentru a condamnă intervenţiile care nu fac o terţă parte să devină părinte sau participant la actul sexual. Cu alte cuvinte, nici o terţă parte nu devine tată sau mama biologică sau genetică, donand gameţi sau purtând copilul. Şi nici o terţă parte nu intră în actul sexual. Inseminarea artificială de la soţ implică însă riscurile separării reproducerii de unirea trupească a soţului cu soţia. Există o întreagă gama de dificultăţi duhovniceşti legate de inseminarea artificială de la un soţ.

Un element central al căsătoriei e unirea într-un singur trup. Copiii trebuie să provină din această unire într-un singur trup. Cu cât mai mult se păstrează actul reproductiv în intimitatea patului conjugal, cu atât mai puţin se ratează această ţintă păstrând unirea într-un singur trup a soţului şi soţiei. A avea preocupări de acest gen înseamnă a recunoaşte că am intrat într-o zona deteriorată moral, unde toate opţiunile, mai puţin bizuirea pe rugăciune şi harul lui Dumnezeu, implică adeseori daune duhovniceşti. Trecerea la reflecţii asupra acestei geografii a daunelor duhovniceşti, aşa cum face acest volum, nu înseamnă susţinerea acestor opţiuni, ci avertizarea punctelor unde se află pericole însemnate.Dificultăţile duhovniceşti legate de inseminarea artificială de la soţ nu sunt rezolvate prin recoltarea instrumentală direct din veziculele seminale a spermei necesare pentru inseminare artificială. Reproducerea e rodul intimităţii soţului şi soţiei. Or această ar implică o distorsionare radicală a intimităţii trupeşti a reproducerii. Obţinerea spermei, nu şi a ovulelor, face parte integrantă a plăcuţei intimităţi conjugale lăudate de Sfântul Ioan Gură de Aur. Unirea trupească descrisă de Sfântul Ioan Gură de Aur implică intimitatea personală a soţului şi soţiei, în care bărbatul este stimulat de dorinţa pentru soţia să, iar ea primeşte cu plăcere spermă lui şi apoi hrăneşte copilul lor în pântecele ei, toate fiind întreprinse având drept punct cardinal de orientare dragostea de Dumnezeu. Este important să recunoaştem sinergia trupului şi a sufletului în toate acţiunile umane, dar mai cu seama aici, în legătură cu sexualitatea şi reproducerea. Creştinismul tradiţional priveşte separarea sufletului de trup drept nenaturală. Apreciază că încercările de a nega unitatea intimă a trupului şi a sufletului distorsionează viaţă umană. Însăşi alcătuirea cultului reuneşte vederea, gustul, mirosul, atingerea, senzaţiile kinestezice şi auzul într-o simfonie a trupului, sufletului şi duhului într-o închinarea adusă lui Dumnezeu. Elementele lui nu trebuie despărţite, separate, şi unitatea lor nu trebuie să fie negată sau distorsionată.

Unirea deplină a trupului, actul sexual al căsătoriei, implică răspunsul reciproc al

trupurilor: trezirea dorinţei soţului, primirea lui plăcută de către soţie şi hrănirea de către ea a copilului lor. Această intimitate a iubirii unul pentru altul şi pentru copilul lor îndreptată spre Dumnezeu defineşte orientarea potrivită şi decentă a unirii conjugale. Sexualitatea şi reproducerea implică această reciprocitate în trup care trebuie menţinută cât de departe posibil, chiar şi în cazurile limita, când cuplurile îşi doresc cu disperare să aibă propriul lor copil. Deci, pentru a nu rată prea mult ţintă, pentru a nu ne abate prea mult de la calea ce ne duce în siguranţă spre Împărăţia lui Dumnezeu, trebuie evitat cel puţin orice separă obişnuitele întreprinderi ale patului conjugal.
În lumea noastră căzută, cazuri aflate la limita includ adeseori situaţii tragice, în care cuplurile caută totuşi să se reproducă, că atunci când soţul este paralizat şi soţia foloseşte mijloace bazate pe tehnologie pentru a-şi stimula soţul să producă spermă cu care ulterior el o va insemina. Asemenea acţiuni nu sunt ideale şi trebuie cât mai mult posibil să păstreze intimitatea trupească a căsătoriei. Nici caracterul căzut al acestei lumi nu este aşa cum ar trebui să fie. În lumea noastră căzută căutarea cu succes a reproducerii necesită adeseori o contrabalansare a dorinţei puternice de reproducere, care susţine şi împlineşte o căsătorie, cu mijloacele care se îndepărtează puţin şi nu foarte mult de ţintă.
Intimitatea stimulării soţului de către soţie şi a soţiei de către soţ, primirea de către soţie a spermei soţului, şi hrănirea de către soţie a copilului lor în pântecele ei caracterizează unirea într-un singur trup a soţului şi a soţiei: în afară acestei uniri, ne îndepărtăm de ţintă.

Nimeni în afară de soţie nu-l poate stimula pe soţ fără a implică o anumită formă de adulter. Nimeni în afară de soţ nu poate penetra soţia pentru a introduce spermă în soţie, şi îndeosebi spermă altcuiva decât a soţului, fără a comite o formă de adulter. Nimeni altcineva în afară soţiei nu poate creşte în pântecele ei un copil pentru soţ, fără a falsifică intimitatea unirii conjugale, fără a introduce în chip necorespunzător o terţă parte în intimitatea unirii lor ce implică nu doar sexualitatea unei relaţii trupeşti ci şi sexualitatea reproductivă care hrăneşte rodul acelei relaţii. În toate aceste moduri trebuie recunoscută semnificaţia caracterului trupesc al intimităţii conjugale. Această consideraţie oferă motive cel puţin pentru că soţia să fie întotdeauna cea care îşi stimulează soţul, iar soţul să fie cel care să efectueze inseminarea soţiei. Bineînţeles, ideală ar fi încrederea în Dumnezeu şi căutarea cu rugăciuni, posturi şi smerenie a unui ajutor miraculos al lui Dumnezeu, iar nu angajarea în orice activitate care ar putea sfâşia intimitatea şi sacralitatea patului conjugal. Întrucât un motiv cardinal al instituţiei căsătoriei este reproducerea, anumite activităţi în scopul zămislirii unui copil, care nu-şi ating decât aproximativ ţintă, uşor reorientate spre Dumnezeu prin pocăinţă, sau cel puţin printr-o recunoaştere sinceră că s-a acţionat într-un mod dăunător duhovniceşte. Trebuie evitată măcar susţinerea unor regretabile excepţii de la normă, cu alte cuvinte trebuie recunoscut că se acţionează într-un mod ce presupune implicarea în rău chiar şi atunci când încă se acţionează în acel fel.
Trebuie conştientizat măcar că acţiunile respective se îndepărtează puţin de ţintă. Această recunoaştere trebuie însoţită de plâns, astfel încât să reîntoarcă inima spre Dumnezeu. În sfârşit, în toate cazurile, acţiunile trebuie să aibă loc cu câteva importante limite care menţin unitatea soţului şi a soţiei într-un singur trup. În asemenea condiţii, medicii creştini tradiţionali nu trebuie să evite să fi implicaţi, deşi trebuie să recomande cu tărie cuplului să caute îndrumare duhovnicească, astfel încât lupta lor pentru a avea un copil să nu-i îndepărteze de la căutarea Împărăţiei lui Dumnezeu şi să nu le pricinuiască o mare vătămare duhovnicească.

Profesioniştii din domeniul asistenţei medicale trebuie să caute îndrumare ei înşişi. Nu e vorba doar de a urmă anumite reguli sau de a evita acţiuni nepotrivite. Preocuparea centrală trebuie să fie aceea de a situa în întregime orice încercare de reproducere în căutarea prin rugăciune a împărăţiei cerurilor. Încercarea de depăşire a sterilităţii poate deveni atotmistuitoare. Poate deveni o patimă care nu numai că abate de la reciprocitatea şi însoţirea soţului şi soţiei, ci poate deveni o piatră de poticneală în lupta pentru mântuire. Este important că asistenţă tehnologiilor şi a unor terţe părţi să nu devieze orientarea căsătoriei de la Dumnezeu.Pentru a rezumă în termeni oarecum diferiţi, reproducerea asistată de terţe părţi trebuie să menţină o concentrare pe sfinţenie, nu trebuie să implice terţe părţi în calitate de părinţi,nu trebuie să îndepărteze semnificativ reproducerea de intimitatea soţului şi soţiei, nu trebuie să îndepărteze dezvoltarea copilului de pântecele soţiei, şi nu trebuie să expună copiii produşi unui risc mortal semnificativ.Răul într-o asemenea reproducere mediată tehnologic şi de terţe părţi nu este în întregime cel al unui adulter, întrucât copilul ce se va naşte din trupul şi sângele cuplului căsătorit.

Şi totuşi fertilizarea în vitro nu e un lucru pentru care să avem motive solide şi fără excepţii pentru a interzice cuplurilor creştine sau a profesioniştilor din domeniul asistenţei medicale implicarea. Intervenţia nu violează serios integritatea căsătoriei că unire trupească şi reproductivă unică.Cea mai evidenţă chestiune morală pusă în joc de fertilizarea în vitro e legată de producerea "în exces" de zigoti şi embrionii timpurii care riscă să fie congelaţi sau distruşi. Pentru a înţelege cât de serioasă este această distorsionare tehnologică a reproducerii, trebuie să determinăm mai întâi modul în care să privim statutul moral al acestor zigoti şi embrioni timpurii. Trebuie recunoscut că în cursul reproducerii naturale un mare număr de zigoti nu se implantează niciodată. Acest număr poate atinge chiar la 50%, dacă nu şi mai mult, după cum s-a arătat de câţiva ani.

Liturghia Sfântului Vasile vorbeşte nu de concepţie ci de fiecare om din pântecele maicii sale. "Dumnezeule, Cel ce ştii vârstă şi numele fiecăruia, Cel ce ştii pe fiecare din pântecele maicii lui". A fi o persoană înseamnă a fi o fiinţă al cărei destin corespunzător e îndumnezeirea. Dar ce se întâmplă cu zigoţii sau embrionii timpurii înainte de fi sau înainte a putea fi înseraţi. Ce se întâmplă în situaţia în care, datorită marii pierderi de zigoti şi embrioni timpurii, viaţă biologică umană în acest stadiu s-ar putea să nu fie de felul celei care duce inevitabil la viaţă unei persoane? Aşa cum susţine Sfântul Vasile cel Mare, "ucigaş este cel ce ucide un embrion neformat sau imperfect, întrucât acesta, deşi nu e încă o fiinţă completă, era menit să se desăvârşească în viitor, potrivit succesiunii neapărate a legilor firii".Pe de o parte, trebuie să avem grijă să urmăm porunca Sfântului Vasile şi să nu despicăm firul în patru pentru a stabili când anume există acolo un suflet persoanal. Pe de altă parte însă, deşi privim neimplantarea "excesului" de zigoti sau de embrioni timpurii că o chestiune morală serioasă, ar fi potrivit să privim acest răul că nefiind pe deplin echivalent cu un avort, mai ales când nici o violenţă directă nu se face asupra acestor zigoti sau embrioni timpurii. Am intrat într-un domeniu căzut al biologiei umane, al cărui caracter problematic este pus într-o lumina orbitoare de către tehnologie.

Utilizarea mamelor surogat va implică o asemenea violare serioasă. În cazul în care o mama surogat e inseminata cu spermă soţului, există un adulter reproductiv. Soţul s-a reprodus în afară unirii soţului şi a soţiei. A folosit o femeie altă decât soţia să, pentru a-i purta un copil. Acolo unde mama surogat este un surogat gestational, unde soţul şi soţia

produc un zigot din propriii lor spermatozoizi şi ovule, care este apoi implantat într-o altă femeie, am separat maternitatea de căsătorie.
Întrucât oamenii sunt bărbat şi femeie prin creaţia lui Dumnezeu, nu ne este îngăduit că prin intervenţii tehnologice să schimbăm caracterul fundamental al diferenţelor lor trupeşti sau semnificaţia acestor diferenţe pentru reproducere, pentru paternitatea şi maternitatea lor şi pentru unitatea lor într-un singur trup prin căsătorie.Îndeosebi, nu ne este îngăduit să alterăm centralitatea pentru purtarea pruncilor a maternităţii în vivo transferând maternitatea în afară căsătoriei prin folosirea altei femei că mama gestaţională pentru un cuplu, sau în viitor prin înlocuirea completă a maternităţii printr-o gestaţie în vitro, în cazul în care această va deveni posibilă. Bărbatul şi femeia uniţi prin căsătorie într-un trup şi-ar vedea alterată semnificaţia lor reproductivă că şi cuplu. Toate intervenţiile în scopul permiterii reproducerii trebuie să menţină nu doar integritatea reproductivă (cu alte cuvinte să nu folosească donatori de gârneţi) şi integritatea trupească a căsătoriei (cu alte cuvinte spermă soţului trebuie recoltată printr-un act sexual al cuplului), ci şi integritatea gestaţională.
De exemplu, Sfântul Ioan Gură de Aur priveşte gestarea pruncului de către soţie că parte integrantă a intimităţii căsătoriei. "Aşa şi femeia, primind partea cea mai grasă a plăcerii topite, o hrăneşte şi încălzeşte şi adăugând partea ei o da înapoi un om". Este recunoscută aici o unitate morală întrupată. Soţia tatălui copilului trebuie să fie mama copilului lor în sens deplin. Trebuie să hrănească pruncul în pântecele sau. Maternitatea nu poate fi exportată în afară căsătoriei. O femeie care nu este soţia bărbatului al cărui copil îl poartă nu are voie să fie implicată în maternitate.Scopul menţinerii unirii reproductive, sexuale şi gestationale a soţului şi soţiei nu trebuie să excludă total formarea unui zigot în afară uterului sotiel pentru a permite cuplului căsătorit să aibă un copil (adică fertilizarea în vitro) formarea sau scoaterea pentru scurt timp a zigotului sau embrionului timpuriu pentru terapie genetică, sau transferarea fetusului într-un uter artificial atunci când avem de a face cu o naştere prematură, dacă asemenea tehnologii vor fi în viitor disponibile. Aşa cum s-a observat deja, fertilizarea în vitro - transferul embrionar implică o disociere a elementelor sexualităţii, aşa încât îndepărtează puţin de ţintă lezând şi tulburând integritatea intimă a sexualităţii productive conjugale: fertilizarea are loc în afară soţiei. Dar această nu înseamnă neimplicarea soţiei în gestaţia copiilor zămisliţi de cuplu.
Unele cupluri căsătorite pot folosi asemenea mijloace pentru a avea, fără mari daune duhovniceşti, un copil, mai ales dacă deplâng sincer mijloacele folosite. Îndeosebi în al doilea caz, cel al fertilizării în vitro în scopul terapiei genetice, poate fi dat un sens asemănător. Această ar implică o distorsionare a reproducerii, dar una întreprinsă în vederea sănătăţii copilului, toate fără a viola legături foarte importante ale integrităţii şi gestationalitatii conjugale. Desigur, cuplul ar fi putut, cel puţin în teorie, să crească un copil mai puţin sănătos; dar se poate că părinţii să fie angajaţi cu patimă în asistarea copilului lor cât de mult este posibil, folosind tehnologii reproductive pentru asigurarea sănătăţii copilului, dar cu lacrimi şi fără o încredere exagerată în puterile omului.
Al treilea caz, transferarea unui fetus născut prematur într-un uter artificial, limitează implicarea gestaţională a mamei pentru a salva viaţă copilului ei, dar fără a elimina total implicarea să.
Trebuie accentuat însă că, pentru a se evita rupturi şi mai serioase ale intimităţii reproducerii umane şi acţiuni împotriva vieţii umane timpurii, cuplurile nu trebuie să producă mai mulţi zigoti decât pot fi implantaţi o dată în uterul femeii. Mai mult, pentru a

evita vătămări ulteriore (de exemplu, aruncarea excesului de embrioni sau implantarea unui embrion într-o soţie după moartea soţului ei), dacă trebuie produs un exces de embrioni, atunci cuplul ar trebui să fie obligat să-i implanteze cu timpul soţiei de îndată ce e prudent din punct de vedere medical. Pentru a nu fi vinovat de avort, un cuplu care a produs un exces de embrioni are o obligaţie prima faţă de a avea copii în fiecare an, până când tuturor embrionilor li s-a dat posibilitatea de a se naşte.
În joc în integritatea gestaţională a căsătoriei nu sunt constrângerile impersonale ale unei legi a naturii, ci orientarea morală şi duhovnicească spre un Dumnezeu personal care cere situarea purtării pruncilor în intimitatea unirii conjugale.
Orice abateri parţiale de la această intimitate pentru a menţine mai bine unirea conjugală sau pentru dobândirea de prunci pot fi întreprinse numai cu rugăciune, părere de rău, pocăinţă şi îndrumare duhovnicească. Scopul trebuie să fie întotdeauna acela de a uni sexualitatea conjugală, reproducerea şi caracterul întrupat în iubirea reciprocă a cuplului conjugal, în dragostea pentru copilul lor şi în dragostea lor pentru Dumnezeu.
Caracterul întrupat al condiţiei umane asigura şi defineşte o sfera a intimităţii, unirii şi tandreţii. Realizarea acestei intimităţi prin caracterul întrupat al condiţiei umane are implicaţii chiar asupra problemei creşterii copiilor. Nu trebuie evitată alăptarea la san prin hrănea cu biberonul sau folosirea unei doici din simplă preocupare pentru comoditate sau atractivitate, lipsind astfel fără un motiv bun copilul de intimitatea specială a acestei relaţii cu mama să.
Preocupările pentru simplă comoditate şi atractivitate sunt contrare duhului ascetismului creştin tradiţional: renunţarea la abaterile de la iubirea altruistă a lui Dumnezeu şi a celorlalţi. Hrănirea biberonul şi doicile pot fi inevitabile sau aproape inevitabile din motive de sănătate sau alte împrejurări (deşi folosirea unei doici expune copilul la riscul unor boli infecţioase). Pe cât posibil, intimităţile materne speciale ale hrănirii unui copil în sânul familiei nu trebuie subminate..Trebuie să fim la fel de precauţi în răspunsul la ofertele caritabile ale unoi femei de a salva embrioni. Ne putem imagina un scenariu ştiinţifico-fantastic în care un embrion sau un fetus n-ar mai putea fi ţinut de mama să (de exemplu din pricina morţii mamei) dar ar putea fi salvat de altă femeie, dacă e luat în uterul ei. Când e făcut pentru a salva viaţă copilului, acest lucru poate fi privit că un exemplu extrem de doică pentru salvarea vieţii unui prunc.
Totuşi, acceptarea unei sarcini în afară căsătoriei înseamnă eliminarea legăturii dintre soţ şi soţie, a unirii lui Adam şi a Evei, care este unicul loc potrivit pentru reproducerea umană.

Divorţul, un virus în taină căsătoriei.

Motivele de divorţ admise de legile de stat şi cele admise de legile bisericeşti s-au deosebit şi se deosebesc şi că număr şi după greutatea pe care le-o acordă o legislaţie sau alta. Numărul acestor motive a fost foarte mare şi uneori s-a mers la specificarea în amănunt a motivelor de divorţ, atât prin legile de stat, cât şi prin cele bisericeşti. Legislaţia Bisericii ca şi practică vieţii bisericeşti n-a stabilit niciodată o lista determinată sau precisă de motive de divorţ. Ea s-a orientat în aprecierea motivelor de divorţ în primul rând după normele sale cu caracter religios şi apoi după normele stabilite de Stat în diverse epoci, pentru admiterea divorţului. Mai întâi, Biserica a admis divorţul pentru un singur motiv şi anume pentru acela pe care îl socoteşte că atare şi Mântuitorul însuşi: şi

anume adulterul. În cazul acestuia, despărţirea căsătoriei nu întâmpina nici un fel de greutate sau împotrivire din partea autorităţii bisericeşti. În cazul altor motive însă, care puteau fi oricât de grave, Biserica s-a împotrivit întotdeauna divorţului, ţinând la trăinicia căsătoriei, după cuvântul Domnului că: ceea ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă (Mat. 19, 6), şi după cunoscutele rostiri ale Sf. Ap. Pavel: legatu-te-ai cu femeia, nu caută despărţirea (I Cor. 7, 27) şi apoi: celor căsătoriţi, nu eu, ci Dumnezeu le porunceşte: femeia să nu se despartă de bărbat (I Cor. 7, 10). Cu toate acestea, Biserica având misiunea ducerii la îndeplinire a scopului sau şi având şi puterea de a rândui astfel de mijloace sau norme prin care ori să servească mai bine statornicirea unei bune rânduieli în viaţă Bisericii, ori să evite tulburarea şi păgubirea acesteia, a găsit necesar că şi în materie de divorţ poate stabili o serie de norme noi în scopul de a evita unele consecinţe grave în cazul menţinerii căsătoriilor care nu-şi mai pot atinge scopul şi care primejduiesc de-a dreptul atât viaţă fizică, cât şi cea morală şi religioasă a soţilor, a unei familii, sau chiar a mai multor familii, influenţând în chip negativ şi societatea bisericească pe o rază destul de întinsă. De aceea pornind de la constatarea că divorţul se admite de către Mântuitorul numai pentru un act grav care a fost asimilat în efectele sale cu moartea morală şi socotind că mai există şi multe acte care pot provoca moartea morală a unuia dintre soţi, precum şi unele care pot provoca moartea religioasă, iar altele moartea civilă a unuia dintre soţi, cu efectele lor negative asupra întregii familii şi asupra obştei bisericeşti în genere, pe cale practică că şi prin anumite hotărâri, unele originare chiar din epoca apostolică, s-a admis pronunţarea divorţului bisericesc pentru mai multe categorii de motive asimilate cu moartea, adică socotite că ele produc efecte asemănătoare cu moartea fizică, deşi nu identice cu această şi că precum prin aceea încetează legătură căsătoriei, tot aşa şi acestea pot impune în unele cazuri încetarea legăturii matrimoniale. Urmând acest mod de a privi lucrurile, motivele de divorţ admise de Biserica pot fi grupate în următoarele patru categorii: motive care provoacă moartea religioasă; motive care provoacă moartea morală; motive care provoacă moartea fizică parţială; şi motive care provoacă moartea civilă.Motivele din prima categorie, adică acelea care provoacă moartea religioasă sunt următoarele: apostazia, erezia şi ţinerea la botez a propriului fiu. Motivele care provoacă moartea morală sunt următoarele: alienatia incurabilă, crimă, avortul, atentatul la viaţă soţului, osânda gravă din partea duhovnicului care se da pentru păcate foarte grele, cum sunt cele strigătoare la cer, adulterul, boală venerică, silirea la acte imorale, refuzul convieţuirii conjugale, şi părăsirea domiciliului.
Motivele care provoacă moartea fizică parţială sunt: neputinţă îndeplinirii îndatoririlor conjugale sau impotenţa, boală gravă incurabilă şi contagioasă (lepra etc.). Motivele mai importante care provoacă moartea civilă sunt: declararea unui soţ că dispărut, anularea unei căsătorii prin hotărâre judecătorească, călugărirea şi alegerea de episcop. Pentru aprecierea motivelor de divorţ şi pentru admiterea lor şi deci pentru pronunţarea divorţului în viaţa de stat au competenţă instanţele judecătoreşti. În ţară noastră această competenţă o au judecătoriile şi tribunalele judeţene. În Biserica noastră, de la încetarea competenţei instanţelor bisericeşti pentru chestiuni matrimoniale, desfacerea legăturii de taină sau divorţul bisericesc se pronunţă prin hotărârea episcopului eparhiot, pe baza cererii celor interesaţi, însoţită de actul doveditor al obţinerii divorţului civil, în conformitate cu art. 90 lit. 1 din Statutul de organizare al Bisericii Ortodoxe Române, din 1949. În legătură cu modul în care se pronunţă divorţul şi cu formele care trebuiesc îndeplinite pentru obţinerea lui, s-a pus mai demult în discuţie necesitatea revenirii la

unele rânduieli care au fost abandonate pe nesimţite şi în speţă necesitatea revenirii la pronunţarea divorţului printr-un act al episcopului care să însemneze de fapt dezlegarea legăturii de taină dintre persoanele care cer să fie despărţite, pentru că fără o astfel de dezlegare, divorţul bisericesc nu are decât caracterul unei îngăduinţe sau tolerante a separării conjugale a celor ce divorţează, iar nicidecum caracterul de act prin care căsătoria existenţa anterior în chip deplin, şi legal şi religios încetează să mai existe de la dată pronunţării divorţului. Divorţul este definit drept cădere din har. Problema divorţului dintre soţi nu a constituit la noi, până în prezent, o preocupare specială de teologie morală, fiind mai mult un subiect de drept bisericesc. Nedesfacerea căsătoriei, privită dintr-o perspectiva care exclude un caracter strict utilitar, atârnând de legea iubirii, nu e un simplu precept evanghelic, pe care Biserica să-l transforme într-o normă juridică, ci un principiu care depăşeşte formalismul legii, pentru a pătrunde în zona Împărăţiei lui Dumnezeu. După cum se ştie, singură excepţie admisă în Evanghelie pentru desfacerea căsătoriei este "păcatul adulterului". Prin urmare, adulterul este menţionat că o dovadă a faptului că nu a fost realizată căsătoria, că legea Împărăţiei lui Dumnezeu nu a fost împlinită. Dragostea şi adulterul se exclud reciproc, de aceea şi Taină Căsătoriei e incompatibilă cu infidelitatea conjugală. Temeiul iubirii este credinţă. Biserica nu "dezleagă" căsătoria, de vreme ce comuniunea în iubire nici nu există, fie că nu a avut niciodată loc, fie că nu mai are loc. Biserica constată căderea din har a unor soţi ce s-au căsătorit.
Adulterul distruge esenţă tainică a căsătoriei, el devine semnul evident al faptului că din căsătorie a dispărut iubirea, că viaţă conjugală şi-a pierdut sfinţenia. Întrucât iubirea dintre soţi este materia Tainei Căsătoriei, într-o novela a Împăratului Iustinian se afirmă că "o căsătorie nu este reală decât prin iubire" (Nov. 74). "Divorţul nu este decât o constatare a absenţei, a dispariţiei, a distrugerii iubirii şi prin urmare simplă declaraţie a neexistentei căsătoriei". Dar această afirmaţie nu contrazice ideea nedesfacerii căsătoriei, aşa cum este concepută în Ortodoxie. Viaţă creştină este o realitate teandrică, ea are un aspect divin, dar totodată are şi un aspect omenesc, social-religios, întrucât se află aici pe pământ. Elementul organizatoric comun sau elementul juridic propriu-zis nu lipseşte cu desăvârşire din normele religioase şi etice, care reglementează existenţa şi activitatea Bisericii. Mântuitorul n-a înzestrat Biserica cu norme de drept, dar nici n-a exclus omenescul din bună rânduiala ce trebuie observată în viaţă creştină. Dreptul nu intră în conţinutul specific al Revelaţiei nou-testamentare, însă o oarecare prezenţa a normei de natură juridică aflăm şi în religia creştină, chiar de când ea este organizată în chip social. Numai în sensul conformităţii cu normă canonică, păcatul adulterului, la care se referă Mântuitorul la Matei 29, 9, devine "un caz de divorţ", în înţelesul juridic actual al cuvântului. Astfel, nici legea bisericească sau canonică nu trebuie desconsiderată, abrogarea ei sub pretextul că iubirea trebuie să se înfăptuiască de la sine, ar constitui şi acest lucru o ipocrizie. Ceea ce dobândim din lucrarea harului e, desigur, mai presus decât ceea ce primim prin dispoziţia legii. Dar pentru această, o realitate superioară nu trebuie să nimicească una inferioară. Pe această linie, Biserica Ortodoxă şi-a stabilit atitudinea să canonică faţă de divorţ: "Legătură de căsătorie între două persoane încheiată legal se poate desface numai prin moarte sau printr-un astfel de motiv care prin sine însuşi este mai puternic decât ideea Bisericii despre indisolubilitatea căsătoriei şi care distruge baza ei morală şi religioasă şi care, de asemenea, este moarte, numai că în altă formă". Adulterul este moartea morală. Prin acest păcat, căsătoria intră în disoluţia ei interioară. În

suportarea poverii pe care i-o procura partea ce a comis sperjurul, soţul nevinovat ajunge în situaţia de a îndură un adevărat martiriu, devenind o victima a unei căsătorii nefericite. Deşi adesea mai puţin remarcate, căsătoria nefericită prezintă şi alte victime, tot atât de grave: copiii care suferă şi a căror educaţie e mai mult decât compromisă.
Venirea în lume a Mântuitorului a pus într-o nouă lumina valoarea omului şi a deschis un drum nou pentru nimicirea răului, drum care constă într-o răspundere vie a omului pentru semenul sau, mai ales când acesta este un soţ, într-o dorinţa aprinsă pentru salvarea sufletului lui, cu orice preţ ar fi plătită. Iubirea face că iertarea să nu fie o simplă trecere cu vederea şi o nesocotire a greşelii pe care a săvârşit-o un soţ, ci să fie o iertare creatoare. Păcatul se opune harului şi dragostei deopotrivă. La temelia desfiinţării lui, împreună cu puterea cunoaşterii tainelor sfinte, se află nimicirea egocentrismului. Dumnezeu comunica harul iertării acolo unde este prezenţa iubirea.
În perioada noastră este o constatare comună că Nuntă trece printr-o mare criză. Acest fapt este dovedit de numărul mare al divorţurilor. Însă această criză este confirmată şi de cuplurile care, fără să ajungă la divorţ, trăiesc în mod convenţional şi într-o toleranţă reciprocă viaţă conjugală, fără să găsească nici o satisfacţie şi nici o bucurie în relaţia lor.O cauza gravă a acestei crize constă în faptul că cei ce vor să se căsătorească nu trăiesc Nuntă lor că Taină.Mulţi creştini, influenţaţi de climatul ateu şi profan răspândit în epoca noastră (ziare, muzică, reviste, spectacole, afişe), percep Nuntă numai că un eveniment natural, biologic sau social-economic. Pan-sexualismul a influenţat în chip profund gândirea omului contemporan cu scopul de a-i condiţiona fericirea şi succesul, în mod exclusiv, numai de sex. În acest mod, căsătoria se consideră legitimă şi aprobată de societate, dar redusă numai la o relaţie erotică, fără nici o conştiinţa a responsabilităţii şi a menirii ei. în măsură în care nu există satisfacţia erotică, atunci căsătoria nu are sens. Soţii se despart că să găsească un nou partener şi o nouă aventură.În cazul în care căsătoria rămâne un eveniment natural şi social, fără să devină Taină, fără să treacă şi prin Biserica, să participe la împărăţia lui Dumnezeu şi fără că mirii să se transfigureze, nu e cu putinţă că aceştia să se mântuiască şi Nuntă să îi salveze.
Căsătoria - că eveniment natural şi so¬cial - ţine de lumea care există în afară Bisericii. Nu trebuie să uităm că lumea din afară Bisericii, viaţă, omul, natură şi societatea sunt ne-eliberate sau ne-izbăvite de puterea răului. Acestea sunt părţi (faţete) ale lumii căzute, care datorită păcatului strămoşesc s-au otrăvit şi s-au îmbolnăvit până la moarte. În acest context, şi căsătoria - că eveniment natural sau social - este bolnavă şi neputincioasă şi nu poate să-l elibereze pe om de propria lui fire pentru că acesta să se bucure deplin de viaţă lui întreagă.În măsură în care Nuntă devine Taină, cei căsătoriţi trec de la nuntă naturală, de la vechi şi de la ne-eliberat şi de la lumea fără Dumnezeu, a egoismului, a stricăciunii şi a morţii, la lumea divino-umană, nouă, la împărăţia lui Dumnezeu, a iubirii şi a Bisericii.De altfel, fiecare Taină este un Paşte sau o trecere şi o transformare a lumii vechi şi a vieţii vechi în lumea nouă, în viaţă nouă în Hristos, conferită că dar al Duhului Sfânt.În special prin Sfântul Botez, omul părăseşte lumea veche pentru că să între în chip vădit în împărăţia lui Dumnezeu, iar prin dumnezeiască Euharistie să se unească prin Hristos cu Sfânta Treime, cu toţi credincioşii mântuiţi.Fără dumnezeiască Euharistie nu va există Biserica, deoarece credincioşii nu vor putea să se unească cu Dumnezeu şi să devină un trup nou, divino-uman.Ceea ce se realizează în dumnezeiască Euharistie se împlineşte în Taină Nunţii. Soţii se unesc cu Hristos şi prin Hristos între ei, într-o unire veşnică şi divino-

umană. Astfel, unirea lumii vechi, bolnave se transformă într-o unire sănătoasă cu Hristos, în credinţă nouă a împărăţiei lui Dumnezeu.

Într-un mod mult mai simplu se poate spune că în Taină nunţii nu se uneşte numai mirele cu mireasă, ci se uneşte împreună cu ei şi Hristos sau, mai degrabă, amândoi se unesc cu Hristos, care în acest mod pune temelia unirii lor sfinte, desăvârşite, sănătoase şi divino-umane.Se înţelege că, pentru că să existe evenimentul Nunţii, al transformării mirilor în cadrul împărăţiei lui Dumnezeu, nu e suficientă urmărirea pasivă a ceremoniei nunţii din partea celor ce se căsătoresc, fără nici o participare conştientă la săvârşirea Tainei.Numai printr-o participare conştientă la Taină se fondează în "nouă casă", o "mică Biserica", o mică împărăţie a Dumnezeului Treimic. Este caracteristic faptul că Taină începe la fel că şi alte Taine cu binecuvântarea Sfintei Treimi: "Binecuvântată e împărăţia Tatălui şi a Fiului şi a Duhului Sfânt...". Ceea ce îi uneşte pe soţi nu este atracţia fizică a celor două sexe sau oportunitatea socială, ci în primul rând Hristos, Domnul tuturor. În nouă casă nu con¬duce în mod despotic bărbatul sau femeia, ci Hristos, pentru că ambii vor să îndeplinească voia lui Hristos şi nu propria lor voinţă. Prin fondarea familiei creştine se fondează mică împărăţie a lui Dumnezeu. În slujba Nunţii, soţii se încoronează că împăraţi în timp ce se cânta Doamne, Dumnezeul nostru, cu mărire şi cu cinste încununează-i pe dânşii".În Taină Nunţii, unirea divino-umană este atât de strânsă, încât Apostolul Pavel, gură lui Hristos, aseamănă relaţia soţilor cu relaţia lui Hristos cu Biserica: "Taină această mare este, iar eu zic în Hristos şi în Biserica" (Efeseni 5, 22).
Se înţelege, însă, că pentru că nuntă să fie o arătare şi o revelare a Nunţii lui Hristos cu Biserica, soţii trebuie să depăşească continuu omul vechi care se ascunde în ei, să-şi răstignească egoismul şi patimile lor şi să dobândească în străfundul lor virtutea sfânta a smeritei cugetări. Din punctul acesta de vedere, Nuntă este o participare reală la moartea şi învierea lui Hristos.Nimeni nu poate să ceară viaţă înviată şi nouă a lui Hristos, dacă nu se răstigneşte mai întâi cu El şi nu moare omul vechi. Cei doi soţi se ajută în mod reciproc să-l răstignească pe omul vechi. Acest lucru este foarte dificil. Este o formă a martiriului. Nu este întâmplător că în slujba Nunţii se cânta: "Sfinţilor Martiri care bine v-aţi nevoit şi v-aţi încununat", în timp ce preotul poartă Sfânta Evanghelie şi săvârseste litania sau dansul bizantin. Ritualul această ne aduce aminte că Nuntă este un drum continuu spre împărăţia lui Dumnezeu, o lupta continuă pentru cucerirea sfinţeniei.
Acest drum al soţilor se face înaintea lui Hristos şi al Evangheliei şi simbolizează calea martirica a luptei zilnice a soţilor pentru că să se lepede de rău în sinele lor şi să facă Voia lui Dumnezeu, oferindu-şi unul altuia în chip deplin viaţă lor.Dacă soţii creştini nu acceptă nuntă lor că lupta şi jertfă, cum va supravieţui relaţia lor, atunci când apar primele dificultăţi?Cele de mai sus nu epuizează teologia ortodoxă a nunţii. Ele constituie doar o meditaţie introductivă limitată. Cu toate acestea, trebuie să se înţeleagă că Nuntă şi familia nu pot să mântuiască, dacă soţii creştini nu sunt catehizaţi şi nu dobândesc conştiinţa Nunţii că Taină a Bisericii.Multe avem să facem pentru orientarea păstorilor Bisericii noastre. Lucrarea noastră nu este lucrarea ofiţerului stării civile - aprobarea şi înscrierea unui eveniment social -, ci lucrarea pastorului şi a călăuzitorului în Hristos.

► *CUPRINS* ◄

►**Prefata** .

CAP I – NOTIUNI PRELIMINARE

Casatoria in Vechiul Testament .
Casatoria in Noul Testament .
Intarirea si inaltarea casatoriei de catre Hristos .
Casatoria - Taina a daruirii si a desavarsirii persoane .

CAP II-NUNTA CRESTINA

11 canaoane pentru cei ce se casatoresc .
Pentru a avea o căsătorie izbutită, e nevoie încă din copilărie de o educaţie potrivită .
***Căsătoria este o călătorie a dragostei**. Înseamnă plăsmuirea unei noi făpturi omeneşti* .

CAP III - PERIOADA DE INCEPUT A VIETII DE FAMILIE

Temelia intemeierii familiei .
Casatoria si mediul ecclesial .
Divortul, un virus impotriva casatoriei .

Alexandrul Lazăr este un elev teolog român de la Seminarul Liceal Telogic Ortodox Român Sfântul Simeon Ştefan din Alba Iulia. S-a născut pe data de 5 martie 1996 în localitatea Cugir unde a absolit şi gimnaziul. Urmează cursurile seminarului liceal teologic ortodox din Alba Iulia unde a participat la mai multe concursuri locale şi naţionale. Aria lui de studii au fost mai mult studiile biblice: vechiul şi noul testament. În cartea de faţă el face o prezentare generică a tainei cununiei din perspetivă ortodoxă.